ILF

KONFERENCIA UČITEĽOV
2013/2014

8

APRÍL 2013/2014

INFORMAČNÉ LISTY FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU V BRATISLAVE

KONFUC FA 2014

Tretia v poradí učiteľská konferencia sa uskutočnila na Fakulte architektúry presne na Deň učiteľov 28. marca 2014 a tento raz s mottom: ***„Učiť ateliéry – téma aktuálna"***. Bola orientovaná na ateliérovú tvorbu, najdôležitejší predmet výučby, v ktorom sa integrujú teoretické vedomosti a ktorý pripravuje študentov pre profesiu a prax navrhovania architektúry. Opýtali sme sa teda na zhodnotenie tohoročnej konferencie KONFUC 2014 jej iniciátora prof. Roberta Špačka.

ID: Ako sa vydarila tohoročná Konferencia učiteľov k téme ateliérovej tvorby?
RŠ: Konferencia ako celok sa vydarila, „nastavili sme si zrkadlo". Niektoré príspevky boli z hľadiska zamýšľaného obsahu poloprázdne, ale na to sme zvyknutí. Už ma ani neprekvapuje, že viacerí kolegovia vôbec nesledujú fakultnú stránku, zrejme nefunguje ani prenos informácií z kolégia dekanky na ústavy. Niektoré náležitosti podrobnej 2. informácie o konferencii ostali nepovšimnuté, dokonca napriek tomu, že všetci ju dostali aj emailom...
Za úspech sa dá považovať spätná väzba študentov. Študenti si všimli, že sa bude konať konferencia, prihlásili sa, korektne a produktívne pripravili príspevok a na ich prezentáciu prišlo asi 50 ďalších študentov – kolegov, takže atmosféra bola pomerne živá. A čo sa týka účasti kolegov, keď si pozriem prezenčné listiny, ich účasť bola takmer dokonalá, ale v aule to až tak poznať nebolo.

ID: Ateliérová tvorba predstavuje kľúčový predmet, podstatu toho, čo by absolvent architektúry po získaní diplomu mal ovládať, a síce kvalitne navrhovať budovy, verejné priestory, urbanizmus, krajinnú architektúru, interiéry a dizajn. Akademické prostredie je vo všeobecnosti považované za skostnatené, ani my tu nie sme výnimkou. Dôvodom, aby to tak nebolo a aby učili ateliérovú tvorbu naozaj tí najpovolanejší, sa stalo otvorenie fakulty popredným slovenským architektom zvonka. Dá sa zásadnejšie zhodnotiť ako sa osvedčilo ich pedagogické pôsobenie na fakulte?
RŠ: To je na tomto mieste príliš komplexná otázka, zatiaľ registrujem len platonické dôsledky, asi to chce viac času, kým sa tento efekt prípadne dostaví. Pre mňa ale stále platí otázka, či keď niečo viem robiť je dostatočné oprávnenie na to, aby som to aj učil, alebo by som sa mal o tom ako sa učí niečo naučiť aj sám. To je otvorená otázka a kolegovia z praxe ukázali, že im naozaj stačí presvedčenie, že keď vedia robiť architektúru, tak ju vedia aj učiť. A tak sa neunúvali na konferenciu ani prísť, ani poslať učiteľské krédo. Dosť mi to vadí, krédo sa dá sformulovať aj intuitívne bez toho, aby sa človek zaoberal teóriou pedagogiky, ale nestalo sa. Osobne som mal očakávanie, že urobia krátke osobné vyznanie. Veď chceli tu byť a sú tu učiteľmi!

ID: Ako sa teda stmelila komunita interných a externých pedagógov, kde a ako sa odráža ich spolupráca? Sú po príchode týchto osobností slovenskej architektúry zrejmé lepšie študijné výsledky alebo vyššia úspešnosť našich študentov pri získavaní cien v súťažiach či uplatnení sa v praxi?
RŠ: Komunita sa nestmelila, naši externí učitelia z „ateliéru praxe" konferenciu v podstate odignorovali, možno sa cítia byť príliš vysoko nad vecou ako je metodika výučby. Ale je to inak pri kolegoch, korí sú integrovaní do ústavov, tam je stmeľovanie iné ako v ateliéri praxe, kde sú sami medzi sebou.
Hranica medzi externistami a internistami je vlastne tečúca. Napríklad Mários Žitňanský je tu od roku 1990, ale ako učiteľ zbiera ceny za svoje realizácie. Je teda architekt z praxe alebo učiteľ? Jedno aj druhé robí skvelým spôsobom.
Na Ateliéri praxe mne osobne vadí to, že si kolegovia študentov vyberajú. Študenti sa k nim hlásia, ale z nich si ešte oni vyberú, čo nepovažujem za príliš demokratický spôsob. Nám plebejským učiteľom potom ostane pozbierať aj tých študentov, ktorí ostanú bezprizorní.
Za úžasne sympatické považujem, keď sa skvelý architekt z praxe venuje začínajúcim študentom a neorientuje sa hneď na diplomantov. Je to niekedy až dobrodružstvo komunikovať so študentom, ktorý ešte nie je nepripravený a je svojím architektonickým vedomím veľmi blízko k nule, k štádiu zrodu. Na druhej strane tu máme kolegov, ktorí majú nejakú skúsenosť z praxe, a hneď učia diplomantov.
Čo sa týka výsledkov, je to stále premiešané. Skvelé sú výsledky od učiteľov, ktorí tu pôsobia dlho a ťažiskovo sú učiteľmi, sem-tam sú dobré výsledky od kolegov, ktorí pôsobia v praxi, ale od externých kolegov som nezaregistroval nejaké výrazné študentské erupcie.
Na druhej strane mi vadí, že my ako škola sme skostnatení a študenti, ak aj majú nejaký nápad, po zistení situácie robia všetko preto, aby sa mu ubránili. Boja sa, že ich pri obhajobe niekto „sekne", a tak idú na istotu. Starajú sa, aby mali správnu šírku záchodovej kabínky, ale nie výnimočný nápad, pretože za ten ich my vieme pri obhajobách až trestať, ak sa zíde nešťastná skladba komisie. Študenti si to potom povedia, sú z toho znepokojení a sami seba cez autocenzúru kontrolujú, aby náhodou neprišli k niečomu čo sa vymyká lepšiemu štandardu.
Aj priebeh tejto konferencie ukázal, že my učitelia veľmi nelietame v nejakých vysokých sférach fantázie, všetko chceme mať také disciplinované, pokojné. Ale samotná tvorivosť by mala byť prítomná od začiatku, nemala by podliehať ostrým limitom, študent sa má vyblázniť na škole, a ako hovoria aj mnohí kolegovia z praxe, životná realita ich čaká tam vonku. Tu si musia natrénovať aj voľnú tvorivosť. Jeden z mojich obľúbených výrokov Saint Exupéryho, platí aj v našom kontexte: *„Keď chceš stavať lode, nezačni tým, že si zhromaždíš ľudí, ktorí vedia stavať lode a nezačni tým, že si zhromaždíš materiál z ktorého sa stavajú lode, ale začni tým, že v ľuďoch vzbudíš túžbu po ďalekých moriach."*

ID: Čo vidia členovia akademickej obce ako najvýraznejší problém pri výučbe ateliérov? Aké podnetné myšlienky zazneli? Kto ako, a ako kto... treba si prečítať ich príspevky.
RŠ: Možno stojíme pred fatálnym narazením, štádiom, ktoré sa v globálnej environmentalistike nazýva „point of no return". Nám sa totiž môže stať, že za chvíľu dosiahneme tento bod a celý prúd nášho vzdelávania pôjde mimo toho, ako beží európska prax. My učitelia málo reflektujeme, kam sa rúti okolitý svet. Trochu na to upozornil Heňo Pifko, keď rozanalyzoval ciele „20/20/20", a spýtal sa či v tomto smere učíme dostatočne dôsledne... A potom Martin Uhrík, ktorý dosť jasne povedal, že keď nechytíme trend, tak väčšinu práce architekta budú robiť iní. Jeho príspevok, okrem iného upozornil na BIM (Building Information Modeling), systém projektovania, realizácie a spravovania budov. Táto metóda je veľmi produktívna a efektívna a napríklad vo Veľkej Británii je pre verejné zákazky predpísaná. Naši študenti síce čosi vedia o digitálnych procesoch tvorby a projektovania, ale tento komplexný pohľad nemajú, lebo ho dôsledne neučíme. Tu sa vraciam k otázke, či sa bude meniť postavenie architekta. Nám sa môže stať, že budeme tvoriť a projektovať architektúru pod vedením projektového manažéra, ktorý ovláda celú túto metodiku a architekt bude len jedným členom tímu, nie dirigentom, pod ktorého taktovkou sa všetko odohráva. Pokiaľ nám to stačí a pokiaľ si myslíme, že je to tak správne – dobre, ale pokiaľ chceme držať tú dirigentskú paličku, musíme aj výučbu formulovať inak.
A ako takú tradičnú organizáciu ako je naša začať takýmto spôsobom meniť? Treba začať robiť rozhodnutia, ktoré majú strategický charakter a možno si prestavať priority.

Ďakujem za rozhovor.

Rozhovor bol autorizovaný, pripravila a rozprávala sa Irena Dorotjaková

ROZHOVOR
KONFERENCIA

KONFUC 2014 2
doc. Ing. arch. Marián Malovaný, Csc. 3
doc. Ing. arch. Mária Samová, PhD. 4
prof. Ing. arch. Robert Špaček, Csc. 5–6
doc. Ing. arch. Nadežda Hrašková, PhD., Ing. arch. Pavol Paulíny, PhD. 7
Ing. arch. Katarína Boháčová, PhD./doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD. 8–9
doc. Ing. arch. Henrich Pifko, PhD. 10–11
doc. Ing. arch. Jana Gregorová, PhD. 11–12
doc. Akad. soch. Gabriela Gáspárová–Illéšová 13
doc. Ing. arch. Ján Ilkovič, PhD. 14–15
Miloš Dieżka - reflexie študentov 15–16
prof. Ing. arch. Julián Keppl, PhD. 16–17
Ing. arch. Klára Macháčová, PhD. 18–19
Ing. arch. Martin Uhrík, PhD./Ing. arch. Lukáš Šíp, PhD. 20–21
prof. Ing. arch. Bohuš Kováč, PhD. 22–25
doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD. 26–27
doc. Ing. arch. Vladimír Šimkovič, PhD./doc. Ing. arch. Dagmar Kaliská, PhD. 28–29
doc. Akad. soch. Peter Humaj 30–31
prof. Ing. arch. Peter Vodrážka, PhD./prof. Akad. soch. Peter Paliatka 32

ARCHITEKTONICKÝ ATELIÉR NAVRHOVANIA I

DOC. ING. ARCH. MARIÁN MALOVANÝ, CSC.

Ateliérová tvorba ateliér navrhovania I predstavuje tvorivú architektonickú prácu formou pravidelných konzultácií a je zameraná na tvorbu rôznych typologických druhoch budov pre trvalé bývanie v rozsahu úmernom znalostiam poslucháča II. ročníka. Predstavuje prvý kontakt poslucháča s tvorbou zložitého objemového celku.
Práca počas semestra má charakter ateliérovej práce, kde majú poslucháči venovať čas strávený v ateliéri okrem konzultácií s pedagógom, aj vzájomným diskusiám medzi sebou o danej problematike. Touto metodikou si osvoja návyky tímovej tvorivej práce v architektonickom ateliéri. Osvedčil sa systém jedného zadania pre jednu skupinu – snaha o originalitu a vlastnú invenciu. Poslucháči musia využívať čas vymedzený pre ateliérovú prácu rozvrhom (6 hodín) v učebni efektívne, aby výsledky konzultácie s pedagógom a získané poznatky premietli do návrhu ešte v ten istý deň počas ateliérovej tvorby. Výsledná semestrálna práca každého poslucháča predstavuje architektonickú štúdiu bytového domu situovaného v konkrétnej lokalite.
Neoddeliteľnou súčasťou riešenia bytového domu je aj návrh statickej dopravy, ktorá môže byť riešená formou integrácie do objemového konceptu navrhovaného objektu alebo ako samostatná plocha pre statickú dopravu v rámci riešeného areálu, pokiaľ to lokalita umožňuje.
Ateliérová tvorba sa začne štartovacím programom – vypracovaním klauzúrnej práce zadanej na prvom cvičení, ktorú spracuje každý poslucháč v 1. týždni výučby. Inak harmonogram výučby pozostáva z dvoch častí:
Analytická fáza – prieskumy, rozbory, typológia, filozofia koncepčných vstupov a zámerov pre riešenie úlohy. Poslucháči si zabezpečia návštevu lokality po dohode s vedúcim buď individuálne alebo spoločne. Táto obhliadka lokality je nevyhnutná kvôli pochopeniu vzťahu zadania k prostrediu. Projekt musí byť integrovaný do širšieho priestorového kontextu sídla, ktorý zahŕňa všetky jeho súvislosti a spolu so zastavovacími regulatívmi poslucháč zvolí typologický druh bytového domu v danej lokalite. Pri tvorbe obytného prostredia sa snažíme o implementáciu aktuálnych funkčných požiadaviek, ktoré súvisia s životným štýlom a efektívnosťou (bývanie a práca). Z hľadiska komplexnosti návrhu obytného prostredia poslucháči riešia aj jeho vonkajšiu časť a statickú dopravu
Nasleduje **syntetizujúca fáza** – tvorba objemového konceptu. Najťažšia časť – uplatnenie výsledkov analýzy a teoretických princípov tvorby príslušného typologického druhu a ich transformácia do hmotovo-priestorového riešenia, ktoré bude prezentované formou architektonickej štúdie.
Pri práci na návrhu musí sa poslucháč oboznámiť so všetkými formotvornými faktormi, ktoré majú vplyv na tvorbu objemového konceptu navrhovaného domu. Jedná sa o aktuálne plošné štandardy bytovej skladby, základné konštrukčné princípy, modulovú osnovu, TZB a vyriešenie zberných stanovíšť odpadu.

Autor je garantom predmetu, ÚABB.

Paula Bencová, Bytový dom Nitra-Chrenová, 2013 – 2. ročník

Zuzana Madolová, Bytový dom Isere, Grenoble, 2009 – súťaž Bývanie budúcnosti, 5. ročník

Al Rubaiee Balquis, Bytový dom Nitra-Chrenová, 2013 – 2. ročník

Slavomír Šiška, Samsung City, Galanta – firemné bývanie, diplomová práca 2011

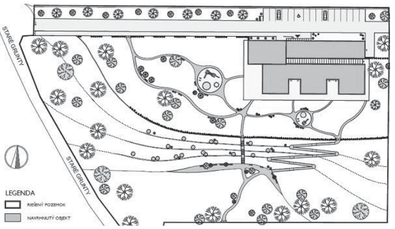

ATELIÉR ARCH. NAVRHOVANIA II., 2. ROČNÍK

„V Ateliéri architektonického navrhovania II. musí byť učiteľ študentovi radcom, ktorý ho naučí zorientovať sa v hierarchii atribútov dobrej architektúry tak, aby mal na čo nadviazať pri zložitejších a rozsiahlejších architektonických úlohách."

DOC. ING. ARCH. MÁRIA SAMOVÁ, PHD.

Základným problémom pedagogického pôsobenia v predmete Ateliér architektonického navrhovania II. (a nie len jeho) je voľba správneho metodologického postupu. Tento musí reflektovať krédo učiteľa, jeho presvedčenie ako sa má ateliérová tvorba chápať a tiež musí bezpodmienečne zohľadňovať stav odborných vedomostí, ktoré študent pri vstupe do tej-ktorej ateliérovej tvorby už získal v prípravných predmetoch.
Tvorivá povaha hľadania odpovedí na otázky procesu tvorby a kvalita výsledku v podobe architektonického návrhu vytvoreného študentom, je základom učiteľského úsilia, ktoré by malo postihnúť všetky súvislosti vstupujúce do riešení úloh v tvorbe.
Univerzálny prístup k tvorbe je odpoveďou na otázky, či správne rozmýšľame o tvorbe prostredí. Univerzalita sa totiž netýka len akceptovania inakosti užívateľov a úsilia o ich nediskrimináciu, ale týka sa i univerzálnosti architektonických a urbanistických priestorových riešení, v záujme ich fungovania aj pri zmenených podmienkach prevádzky a užívateľských nárokov a očakávaní. Tieto sa v toku času prirodzene menia, tak ako ich život prináša. V tom spočíva sociálna zodpovednosť práce architektov, tak sa dá približovať k sociálne udržateľnej architektúre. Tento pohľad na ateliérovú tvorbu sa snažíme vštepiť študentom v predmete Ateliér architektonického navrhovania II.
V zmysle metodiky logického postupu architektonického navrhovania od jednoduchších architektonických úloh po komplexnejšie, AANII. predstavuje vstup študenta do nových problémových okruhov. Študenti v tomto ateliéri prvýkrát riešia zadania týkajúce sa verejných budov a ich bezprostredného okolia a musia sa vysporiadať s množstvom doposiaľ nepoznaných súvislostí. Témy zadaní sú pripravované z týchto typologicko-architektonických oblastí:
> Kultúrne zariadenia (budovy pre dramatické, hudobné a výtvarné umenia, sakrálne budovy, knižnice, klubové zariadenia, a pod.)
> Zariadenia pre vzdelávanie a výchovu (školky, základné, stredné a vysoké školy, a pod.)
> Športové zariadenia (halové zariadenia pre rôzne typy športov, napr. ľahkú atletiku, plávanie, kolektívne športy, viacúčelové haly, a pod.)
> Zdravotnícke zariadenia (zariadenia nemocničnej a ambulantnej starostlivosti o pacienta, zdravotnícko-sociálne zariadenia pre dlhodobo chorých dospelých i detských klientov, hospice, a pod.)
> Dopravné zariadenia (železničné a autobusové stanice, letiskové budovy, osobné prístavy riečnej dopravy a pod.)
> Stravovacie zariadenia (zariadenia, kde stravovanie a občerstvenie návštevníkov predstavuje jednu z hlavných náplní priestorov pre trávenie voľného času)
> Administratívne budovy (verejné správne budovy, bankové domy, výskumné ústavy, budovy pre kontrolu spoločnosti, budovy pre riadenie a obchodné činnosti rôznych spoločností a pod.)

Rovnosť podmienok v rozsahu a hĺbke spracovania ateliérovej práce priniesla pozitívne výsledky a kladné odozvy od študentov. Pedagógovia svorne konštatovali veľmi dobrú úroveň ateliérových prác. Napr. práca študenta 2. ročníka Ondreja Kövéra „Knižnica v Bratislave" získala Cenu profesora Vladimíra Karfíka, ktorú udeľuje dekan Fakulty architektúry STU za najlepšiu ateliérovú prácu, pričom sú do tejto súťaže zaradené i práce študentov z vyšších ročníkov, čo študentom 2. ročníka objektívne sťažuje šancu získať toto prestížne ocenenie. K ďalším snahám o vytvorenie atmosféry férovosti patrí jednoznačné formulovanie a na začiatku semestra zverejnenie kritérií pre hodnotenie ateliérových prác aj s uvedením ich bodového nastavenia tak, aby pravidlá boli dopredu všetkým známe.
V súčasnosti zaužívané koncepty architektonickej tvorby podliehajú zmenám v oveľa väčšej miere ako kedykoľvek predtým. Tieto sú vyvolávané najmä vedecko-technickými inováciami a v neposlednom rade i úsilím rozvinutých spoločností mimo iného aj o sociálnu udržateľnosť architektonického prostredia. V 2. ročníku na Fakulte architektúry STU v Ateliéri architektonického navrhovania II. musí byť učiteľ študentovi radcom, ktorý ho naučí zorientovať sa v hierarchii atribútov dobrej architektúry tak, aby mal na čo nadviazať pri zložitejších a rozsiahlejších architektonických úlohách v nasledujúcich ateliéroch.

Autorka je garantkou predmetu, ÚAOB.

Zadanie AANII.- 2.roč.- akad.rok 2012/213, „Univerzitný inkubátor". Bratislava. Študentka: Z. Capková, ved. ateliérovej práce Ing. arch. R. Šramko

Zadanie AANII.- 2.roč.- akad.rok 2012/2013, „Materská škola", Bratislava. Študentka: J. Giláňová, ved. ateliérovej práce doc. Ing.arch. M. Samová, PhD.

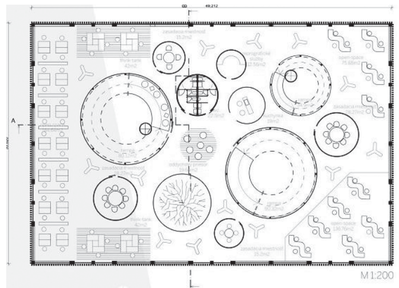

METODIKA VÝUČBY ATELIÉROVEJ TVORBY

„Ako učitelia dokážeme sprostredkovať racionálny rámec a v najlepšom prípade odhaliť a kultivovať v študentovi to, čo má „dané od boha"... Keď učiteľ nedokáže odpovedať na otázku ako učí, je oprávnená otázka prečo učí."

PROF. ING. ARCH. ROBERT ŠPAČEK, CSC.

Zmyslom architektúry je zveľaďovať a uchovávať kultúrny status na lokálnej, regionálnej aj globálnej úrovni. Architektúra je integrujúci kultúrny fenomén. Je v prvom rade výsledkom tvorivých procesov, ktoré sa rodia a odohrávajú vo vedomí, podvedomí... Tvorba je rámcovaná racionálne naučiteľnými faktormi, ale jej esencia ostáva zahalená tajomstvom nevyspytateľných nápadov, emotívnych a intuitívnych hnutí mysle. Ako učitelia dokážeme sprostredkovať racionálny rámec a v najlepšom prípade odhaliť a kultivovať v študentovi to, čo má „dané od boha". Architektonická tvorba je komplexnejšia ako ktorákoľvek (iná) umelecká tvorba.
Automaticky vychádzame z predpokladu: niečo viem, oprávňuje ma to učiť. V minulosti, ktorá zakladala pedagogické oprávnenia mojej generácie, sme absolvovali pedagogické štúdium. Nepripisovali sme mu zvláštnu dôležitosť, ale následne sme si uvedomili, že nás viedlo minimálne k zamysleniu nad tým, či vlastné poznanie samé o sebe stačí na vyučovanie iných, či nepotrebujeme schopnosť nahliadnuť do duše študenta. K aktívnym metodickým, či metodologickým úvahám viedla potreba pripravovať sa na „proces".
Dopraj me si trocha opakovania:
Metóda je uvedomelý a cieľavedomý postup, určitým spôsobom usporiadaná činnosť, alebo usporiadanie operácií, pretvárajúcich východiskové danosti istej cieľavedomej činnosti na jej zamýšľaný (čiastočne alebo úplne realizovaný) cieľ. Metóda je poznaný zákon premenený na pravidlo, súbor pravidiel, systém regulatívnych princípov.
Výskumom metód sa zaoberá **Metodológia** (*http://sk.wikipedia.org/wiki/Met%C3%B3da)*, náuka o všeobecných metódach vedeckej alebo inej činnosti; súbor metód určitého druhu činnosti
Metodika je náuka o zákonitostiach výučby; spôsob vedeckého výskumu a činnosti; návod; pracovný postup (*http://slovnik.azet.sk/slovnik-cudzich-slov/?q=metodika).*
Celkom samozrejme sa viaceré argumenty vracajú, opakujú, najmä preto, že s nimi málo pracujeme. Všeobecne, viac alebo menej vedome, používame metódy, metodiku PBL – problem based learning, prípadne rozvinutejšiu formu PPBL – problem and project based learning. Učiteľ v zadaní formuluje problém, ktorý je v ďalšom riešený formou vývoja projektu. Vo výučbe ateliérovej tvorby v podstate vždy uplatňujeme metódu problémovej, alebo projektovej, prípadne kombináciu problémovej a projektovej výučby. Vo vecnej rovine to platí jednoznačne, pokiaľ našu prácu považujeme už od počiatočnej fázy za umeleckú tvorbu, tak bojujeme so zložitejšími postupmi a prístupmi.
Tradičná PPBL zodpovedá metóde: vyriešte prevádzku, architektúra vám vyjde, takto učili ateliérovú tvorbu v 70. rokoch nás, nepochybne metóda prežíva dodnes. Tvorba ako dobrodružstvo skrytých vrstiev duše tu takmer nemala miesto.
Kontrastný prístup je kompozičný, vytvoriť v danom mieste, pre danú situáciu a potrebu krásnu kompozíciu a do nej vkladať funkciu-e. V jednom aj druhom prípade postupujeme systémom série kontrolných iterácií, v podstate v protismere.
Pochopenie substancie problému vychádza z poznania študenta založeného na predchádzajúcej výučbe. Jej obsah musí prirodzene poznať učiteľ, aby jeho nároky a požiadavky boli voči študentovi oprávnené. Konzultácie sú individuálne prípadne seminárne, pri individuálnych je vhodné zaradiť kontrolnú konzultáciu s iným učiteľom, znižuje to riziko „slepej uličky". Tento účel plnia aj kontroly rozpracovanosti formou verejnej prezentácie. Vedúci ateliérovej skupiny má konať ako vedúci ateliéru, nie ako nezávislý konzultant. Cieľom dobrého učiteľa nie je dovies ť každého študenta k známke A.
Študent má byť aktívne vyučovaný, poznatky z absolvovaných predmetov dáva učiteľ do súvislostí, buduje syntetizujúcu poznatkovú a vedomostnú nadstavbu.
Úlohou vedúceho ateliérovej tvorby je zbavovať študenta strachu, neistoty z „horror vacui".
Emotívna a intuitívna stránka tvorivého procesu si vyžaduje intímnejšiu komunikáciu ako výučba faktov.
Hierarchizáciu by mal mať vzťah hromadný versus individuálny prístup. Celkom všeobecne môžeme tvrdiť, že študent si čoraz vyššiu mieru individuálneho prístupu má čím ďalej tým viac zaslúžiť. Systémovo zdolávaním semestrov a ročníkov, v každom období vlastnou iniciatívnosťou.
Vyučovanie, učenie, je hlboko osobný proces, bez pohľadu do vlastného vnútra neprekročíme hranicu medzi sebou a študentom. Sebareflexia pedagogického prístupu môže vyzerať nasledovne:

MENTÁLNA FÁZA

– mentálna autosimulácia riešenia projektu: predstavím si vlastný tvorivý postup, ako by som problém – projekt riešil ja, ako by som vstúpil do tvorby zadania, ...riziko, ...neuvedomím si, čo všetko študent nevie
– transpozícia do mentálnej a vedomostnej úrovne študenta: poctivo sa naučím, čo študent má – musí vedieť, prípadne si to overím, na tomto základe budujem pedagogický prístup pre tvorivý postup

VECNÁ FÁZA:

– výskum študenta – individuálny, subjektívny
v tejto fáze si študent voľne hľadá orientáciu a podklady k téme, po kontrole úspešnosti, ktorá je aj prvým kvalitatívnym indikátorom pre učiteľa, prichádza k usmerňovaniu
– výskum študenta usmerňovaný, riadený, cielený na konkrétnu tému, zadanie. Tradičný pojem typologická príprava, prípadne modernejšie analýzy nahrádzajme pojmom výskum, ktorý môžeme oprávnene prekladať do rešpektovaného research.

Racionálna dimenzia tvorby je výsledkom výskumu. Má priniesť pochopenie kontextu:
– Historického
– Prírodného
– Súčasného kultúrneho
– Súčasného sociálneho
– Súčasného ekonomického
– Technického a ekonomického, ...

Zámerom je docieliť:
– Súlad, ...alebo
– Kontrast voči etablovanému stavu, architektúra sa zaraďuje do, alebo vymedzuje voči kontextu

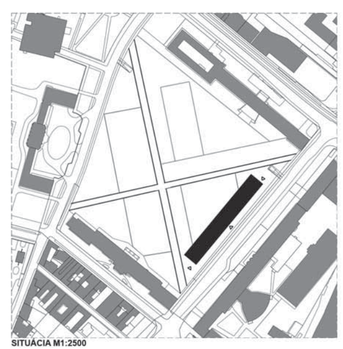

Dorota Voľfová - Akademické centrum STU, vedúci ateliérovej práce: Ing. arch. Eva Vojteková, PhD.

Matej Balážik - Akademické centrum STU,
vedúci ateliérovej práce: Ing. arch. Pavel Kosnáč, PhD.

SITUÁCIA M1:2500

Cieľom je v zásade udržateľná vitruviovská triáda v rámci komplexnej identity, (pokiaľ nechceme globálnu generickú situáciu), udržateľný kultúrny status.

EVALVÁCIA PREDMETU AAN III.:
V uplynulom semestri sme sa rozhodli záväzne vyhlásiť jednu tému pre celý ročník. Sledovali sme tým všeobecnú porovnateľnosť výsledkov. Jedna téma umožňuje urobiť celkové zrovnanie kvality výsledkov, reakcie študentov na kvalitu výučby sa dajú porovnať. Pokiaľ jednotliví učitelia dávajú „svoje" zadania, relevantné porovnania nie sú možné.
Učiteľ má v každom študentovi objaviť jeho vlastné kvality a tie rozvíjať, nevzdelávať ho na svoj vlastný obraz, má akceptovať aj iný tvorivý názor ako, *„ako by som tvoril, ako by som to navrhol ja"*.
Na začiatok nášho AAN_III. sme zaradili prednášku pre celý ročník, ďalší priebeh bol na vedúcich ateliérových skupín. Existujú modely architektonického vzdelávania, kedy sú takmer všetky teoretické predmety prednášané v kontexte s ateliérmi. Tento metodický princíp sa pokúsime v reálnej miere implementovať.
Súčasťou metodiky je aj časový harmonogram prác, uvádzame príklad:

TÝŽDEŇ	POPIS ČINNOSTI
1.	Vstupná seminárna informácia o poslaní, náplni a zameraní ateliéru, o spôsobe práce a komunikáciimedzi učiteľom a študentmi, informácia o zadaní práce. Spoločný výklad témy.
2.	Konzultácie k poskytnutým materiálom a podkladom, kontexty zadania, výskum k téme (sociálne, kultúrne, územnoplánovacie, ekologické, technologické...).
3.	Konzultácie k poskytnutým materiálom a podkladom, kontexty zadaní (sociálne, kultúrne, územnoplánovacie, kultúrne, ekologické, technologické...), výskum k téme Prvé konceptuálne návrhy.
4.	Konceptuálne návrhy, diskusie, oponentúra, usmernenie vedúceho práce
5.	Konceptuálne návrhy, diskusie, oponentúra, orientačný výber variantov, usmernenie vedúceho práce
6.	Konceptuálne návrhy, diskusie, výber variantu.
7.	**1. kontrola rozpracovanosti:** Študent predkladá ručne vypracované prípravné škice a rozpracovaný elaborát konceptu riešenia témy, vrátane pracovných modelov.
8.	Rozpracovanie vybraného variantu
9.	Rozpracovanie vybraného variantu
10.	Komplexné konzultácie, špeciálne konzultácie
11.	Komplexné konzultácie, špeciálne konzultácie
12.	**2. kontrola rozpracovanosti:** Študent predkladá aktuálny stav rozpracovania elaborátu riešenej témy so zameraním na výsledok. Hodnotí sa správnosť riešenia a úroveň rozpracovania. Výsledok kontroly tvorí 80 % záverečného hodnotenia práce.
13.	Záverečné pokyny pre finálne spracovanie a adjustovaní práce.

Súčasťou odovzdávanej agendy boli aj dva pre
tačné formáty A4, ktoré mali byť zhrnutím pro
tu. Z týchto podkladov bude vydaný katalóg,
ktorý umožní verejné porovnanie pripravenosť
učiteľov a tvorivého potenciálu a pracovitosti
študentov.
Neuralgickým bodom býva aj miera voliteľnos
ústavu, učiteľa, témy. Pokiaľ od výučby chcem
aby aspoň do istej miery simulovala situáciu
v praxi, musíme túto predstavu demokracie dá
kovať s citom. Skúsme si predstaviť, že začína
architekt povie svojmu šéfovi v ateliéri, že on
si radšej vybral iné zadanie... Schopnosť riešiť
zadanú tému, aj keď si ju človek neobľúbi, je
jeden z predpokladov prežitia v praxi.
Pokiaľ sa však prejaví pedagogické majstrovstvo,
tak nakoniec práca prináša učiteľovi aj študentovi
radosť.

Keď učiteľ nedokáže odpovedať na otázku ako učí, je oprávnená otázka prečo učí.
Uvedené príklady ukazujú, produktívny výsledok nezávisí od príslušnosti učiteľa k ústavu a pridelenie študenta na ústav a následne učiteľovi nemá rozhodujúci vplyv na kvalitu výsledku.

Autor je garantom predmetu,ÚEEA/FA.

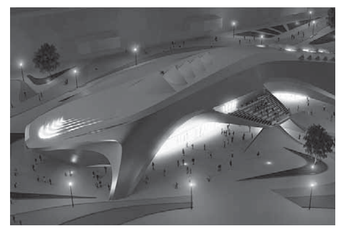

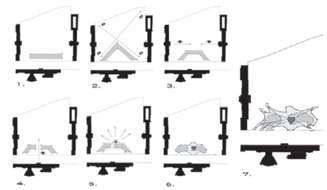

VÝVOJ KONCEPTU

1- Ukážka jednotného zadania pre ateliér architektonického navrhovania II.- 2.roč.: „Nie je škola ako škola..."
1a- titulný list, 1b, 1c- úvodné listy zadania, 1d- časť lokalitného programu
2- Zadanie AANIII.- 2roč.- akad. rok 2011/2012, „Nie je škola ako škola...." Stupava. Študentka: B. Poláková, ved. ateliérovej práce Ing.arch. B. Puškár PhD. 2a- pôdorys
2b- vizualizácia
3- Zadanie AANIII.- 2roč.- akad.rok 2012/2013, „Materská škola", Bratislava.
Študentka: J. Gilóňová, ved. ateliérovej práce doc. Ing.arch. M. Samová, PhD.
3a- situácia 3b- vizualizácia
4- Zadanie AANIII.- 2.roč.- akad.rok 2012/213, „Univerzitný inkubátor". Bratislava. Študentka: Z. Capková, ved. ateliérovej práce Ing.arch.R. Šramko 4a- pôdorys
4b- vizualizácia

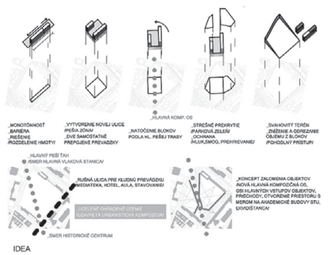

Petronela Schredlová - Akademické centrum STU,
vedúci ateliérovej práce: Ing. arch. Tibor Varga, PhD.

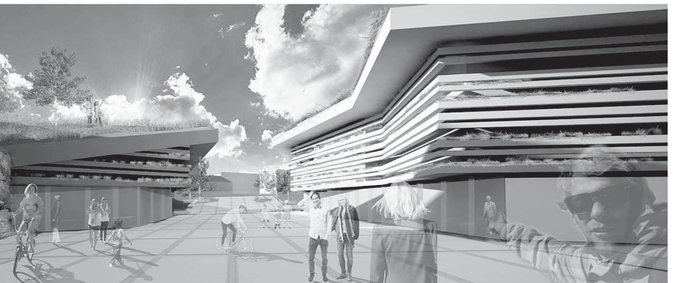

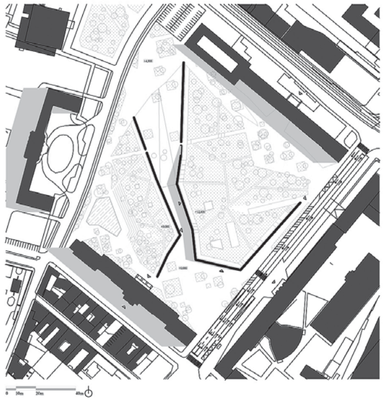

ATELIÉR ARCH. NAVRHOVANIA IV – OBNOVA PAMIATOK

„Analýza hodnôt objektu z hľadiska pamiatkových záujmov na jednej strane a potreby ďalšieho využitia na strane druhej vymedzujú priestor, v ktorom sa študent naučí efektívne vyhodnocovať potenciály priestoru stavby pre kreatívne riešenie novej funkcie."

DOC. ING. ARCH. NADEŽDA HRAŠKOVÁ, PHD., ING. ARCH. PAVOL PAULÍNY, PHD.

Z AIS-u vyberáme:
NÁZOV PREDMETU: Ateliér arch. navrhovania IV -
obnova pamiatok
KÓD PREDMETU: 51220_5B
UKONČENIE A KREDITY: klasifikovaný zápočet (5 kreditov)
VÝSLEDKY VZDELÁVANIA: Cieľom ateliéru je oboznámiť sa so zásadami obnovy historickej architektúry a tvorby v pamiatkovom prostredí a osvojenie si tvorivej zručnosti pri práci so špecifickými druhmi podkladov pre projekčnú prax v oblasti architektonického dedičstva.
PODMIEŇUJÚCE PREDMETY: úspešne absolvované **Obnova pamiatok**
STRUČNÁ OSNOVA PREDMETU:
Organizačná forma architektonického ateliéru, individuálne alebo v kolektíve spracovať vybranú tému v stanovenom obsahu aj rozsahu:
> Urbanistický kontext, situácia (M 1:1000, 1:500)
> Analýzy objektu a jeho prostredia
> Koncepcia riešenia
> Varianty riešenia (M 1:100, 1:200) (pôdorysy, pohľady, rezy)
> Stavebné úpravy (vybrané)
> Zobrazenie riešenia: axonometria, perspektíva, 3D vizualizácia
> Sprievodná správa

Malý ateliér je zameraný na riešenie aktuálneho problému spoločenskej praxe v pamiatkovo chránenej lokalite. V kontexte s okolitým krajinným alebo urbanizovaným prostredím a v aktívnej spolupráci s vlastníkom, užívateľom alebo investorom, podporuje kooperačné vzťahy architekta s ďalšími účastníkmi procesov pamiatkovej starostlivosti.

Stručná charakteristika je rozšírená o:

ŠPECIFIKUM PREDMETU:
Ateliér architektonického navrhovania IV.– obnova pamiatok má špecifické, jedinečné a nenahraditeľné postavenie v štruktúre ateliérovej tvorby na fakulte.
V minulosti bol jeho časový a významový rozsah oveľa väčší ako dnes. V rámci formovania kompatibilných učebných plánov sa však postupne zredukoval do rozmeru malého ateliéru. Tento rozsah je veľakrát nepostačujúci. Do potrebnej šírky a dôležitosti ho formujú jednotliví pedagógovia cez svoju profesionalitu a kvalitné zadania. V neposlednom rade aj kreatívni študenti, ktorých tento predmet zaujme a „chytí za srdce".

OBSAHOVÉ ŠPECIFIKÁ
Obsahom tvorby v tomto ateliéri je pamiatková obnova a adaptácia objektov či už v pamiatkovo chránenej lokalite, alebo v širšom kontexte zóny pamiatkového záujmu. Predmetom je „pacient" – objekt, ktorému treba v zmenených spoločenských podmienkach dať „oživujúcu injekciu". Takou je zodpovedajúca a hodnotám objektu odpovedajúca nová funkcia. Študent pracuje s existujúcim stavebným fondom, ktorý ho spočiatku priestorovo limituje. Kreatívny proces je spočiatku zdanlivo obmedzený. Práca v pamiatkovom objekte a prostredí vôbec vyžaduje na jednej strane veľkú pokoru k práci predchodcov, ale na druhej strane zodpovedné vyhodnotenie miery nového zásahu do objektu s cieľom odstrániť jeho kritický stav, prípadne i zánik.
Takmer všetky zadania sú „živé" – vznikajú zo spolupráce s mestami, prípadne s inštitúciami, ktoré tento problém iniciujú a tým poskytujú reálny priestor pre overenie možností ďalšieho vhodného využitia pamiatok i nepamiatkových objektov, ktoré však majú svoje pamiatkové hodnoty.

METODICKÉ ŠPECIFIKÁ
Študent sa v tomto ateliéri musí preukázať schopnosťou rozhodovať o metódach pamiatkovej obnovy, o ktorých sa dozvie v predmete „Obnova pamiatok" (prerekvizita). Má získať vedomosť o jedinečnosti každého adaptovaného, resp. obnovovaného objektu, ďalej o nutnosti individuálneho prístupu k nemu a potrebe interdisciplinárnej práce s profesiami umenovedcov, výskumníkov, archeológov, archivárov, pamiatkárov, ale i ďalších (okrem tradičných v stavebnej praxi – statik, TZB a pod.).
Dôležitým podkladom pre prácu sú pamiatkové výskumy (slohová, t.j. umelecko-historická a architektonicko-historická analýza a návrh pamiatkovej obnovy). Pokiaľ nie sú k dispozícii, prípadne neboli ešte vypracované, vždy sa hodnoty pamiatky konzultujú s odborníkom v tejto oblasti, či už z radov pedagógov na ústave, alebo i z praxe.
Nevyhnutnou súčasťou ateliérovej práce je práca v teréne (študent musí objekt aspoň raz navštíviť!!!), v archívoch, knižniciach a v neposlednom rade aj komunikácia či už s majiteľmi objektov, alebo s osobami na úradoch a pod.

FORMÁLNE ŠPECIFIKÁ
Hore uvedené sa napĺňa menším, či väčším zadaním – rozsah meštianskeho domu, alebo menšieho kaštieľa. Ak je rozsah – zadanie väčšie, môžu študenti pracovať vo dvojiciach, príp. aj v trojiciach tak, že si v celku určia svoje časti.
Študenti dostanú podklady, ktoré si musia upraviť do podoby, v ktorej sa podarí spracovať ideu pamiatkovej obnovy návrhu. Pokiaľ sú v nejakom ohľade nedostačujúce, vtedy si ich v teréne dopĺňajú, domeriavajú a podobne. Treba povedať, že s veľkým záujmom a zápalom.
Špecifikum tohto ateliéru si vyžaduje akoby dve sady dokumentácie – súčasný stav a stavebné úpravy a samotný návrh riešenia. Aj týmto sa formálne podstatne líši od ostatných ateliérov.

SÚSTREDENIE Z ATELIÉROVEJ TVORBY
Počas semestra je pre úspešné spracovanie návrhov a tvorivú interakciu nielen medzi pedagógom a študentmi vytvorený priestor pre intenzívnu prácu počas 5–6 dňového sústredenia v priestoroch detašovaného pracoviska FA STU v Banskej Štiavnici. Hoci sústredenie nie je povinné, stretáva sa s veľkým záujmom a zúčastňuje sa ho viac ako polovica študentov. Vystriedajú sa vo viacerých turnusoch vždy so svojim pedagógom. Počas sústredenia majú viacero prednášok o metodike pamiatkovej tvorby, o účinnosti prezentácie, alebo o meste Banská Štiavnica, spojené s exkurziou po meste. Práca a bývanie v hodnotnom pamiatkovom objekte, ktorý sa obnovoval nadšencami z radov pedagógov i študentov, poskytuje neoceniteľný rámec kreatívnej práci študentov.

NAPLNENIE CIEĽOV PREDMETU:
Absolvovaním predmetu má študent získať vedomosť o štruktúre potrebných informáciách k procesným úkonom v oblasti tvorby s pamiatkami, alebo historickými objektmi.
Ďalej je to schopnosť vyhodnocovania získaných informácií, ich verifikácia a doplňanie. Analýza hodnôt objektu z hľadiska pamiatkových záujmov na jednej strane a potreby ďalšieho využitia na strane druhej vymedzujú priestor, v ktorom sa študent naučí efektívne vyhodnocovať potenciály priestoru stavby pre kreatívne riešenie novej funkcie.
Študent vypracuje architektonickú štúdiu pamiatkovej obnovy tak, aby z výkresovej dokumentácie boli jasné – filozofia riešenia, širšie vzťahy, stavebné úpravy, návrh nového využitia (pôdorysy, rezy, pohľady) a prezentácia v digitálnej forme 3D modelu tak, aby sa preukázala vhodnosť tohto návrhu v konkrétnom pamiatkovom prostredí.

Autorka doc. Hrašková je garantkou predmetu, ÚDTAOP.

ODPORÚČANÁ LITERATÚRA:
GREGOR, P.: Dobrodružstvo pamiatok: Vývoj teórie a praxe obnovy architektonického dedičstva od staroveku do konca 19. storočia. Bratislava: Perfekt, 2008. 87 s. ISBN 978-80-8046-401-1.
GREGOR, P., GREGOROVÁ, J., KRÁĽOVÁ, E., KVASNICOVÁ, M., LALKOVÁ, J.: Obnova pamiatok. Bratislava: Perfekt, 2008. 109 s. ISBN 978-80-8046-405-9.
GREGOR, P.: Teória ochrany pamiatok. Bratislava: STU v Bratislave, 1993. 52 s.
GREGOROVÁ, J., LALKOVÁ, J., NAHÁLKA, P., ORAVCOVÁ, E.: Prezentácia architektonického dedičstva. Bratislava: STU v Bratislave FA, 2003. 140 s. ISBN 8022718378.
FIALA, A., GREGOR, P.,GREGOROVÁ, J., HRAŠKOVÁ, N., HUSÁK, V., KATTOŠ, K., KVASNICOVÁ, M., MLYNKA, L., PAUČULOVÁ, Ľ., PAULINY, P., POLOMOVÁ, B., URBANOVÁ, N.: Prezentácia architektonického dedičstva II. Bratislava: Perfekt, 2008. 191 s. ISBN 978-80-8046-394-6.

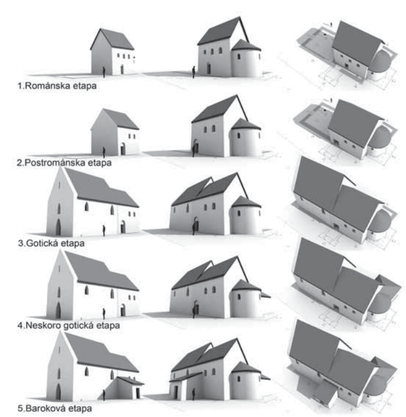

Ateliér pamiatkovej obnovy v III. ročníku, autori: Igor Hianik, Nikola Winková III. roč. 2009, názov témy: Prezentácia ruiny Pustého kostola vo Veľkej Čalomiji

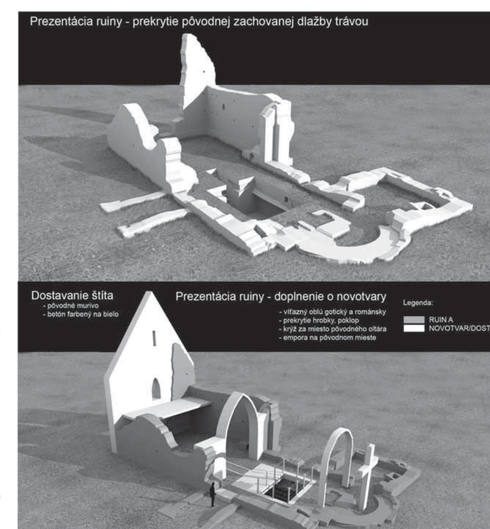

POKÚSIŤ SA O NIEČO VIAC

ING. ARCH. KATARÍNA BOHÁČOVÁ, PHD.

Príspevok ponúka podnety a námety k metodike ateliérovej tvorby, ktoré boli overované v ateliéri urbanistickej tvorby pre 1. ročník inžinierskeho štúdia v zimnom semestri akademického roku 2013/14. Ako téma bola zvolená medzinárodná architektonicko-urbanistická súťaž vypísaná pri príležitosti pripravovaného kongresu UIA v Durbane. Atelier viedli architektky Katarína Boháčová a Olga Melcerová za asistencie doktorandov Tomáša Hanáčka a Katarínу Smatanovej.

ÚUaÚP sa systematicky zaoberá otázkou inovácie systému výučby ateliérovej tvorby. Samotná inovácia ateliéru je založená na snahe rozšíriť študentom ich prehľad v riešenej problematike formou moderných učebných metód, obohacovaných o sprievodné aktivity spravidla neformálneho charakteru.

ATRAKTIVITA TÉMY ATELIÉRU

Ateliérové zadania sa väčšinou na Fakulte architektúry zamieravajú na lokálne témy pričom sa často opakovane riešia rovnaké alebo obdobné zadania, takže sa často stáva, že záujem študentov o danú tému nie je taký ako by sme očakávali. Naším cieľom bolo narušiť tento stereotyp a ponúknuť študentom medzinárodnú súťaž zaoberajúcu exotickým priestorom, nachádzajúcim sa v juhoafrickom regióne. Téma bola tiež zadaná aj študentom programu Erazmus, ktorí boli integrovaní do ateliéru medzi slovenských študentov. Ateliérová výuka prebiehala duálne v slovenskom a anglickom jazyku takže študenti mali možnosť precvičiť si aj komunikáciu v cudzom jazyku, vrátane vecnej argumentácie viažucej sa ich k projektu.

> poznámka do diskusie č.1:
Považujeme za vhodné pouvažovať nad experimentom, v rámci ktorého by na časovo obmedzené obdobie vznikol na Fakulte špecifický typ ateliéru „Ateliér Súťaž.

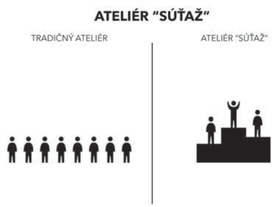

Harmonogram zahraničných súťaží je spravidla iný ako harmonogram semestra, napriek tomu sa dá upraviť tak, aby sa mohlo pracovať na väčšom počte súťaží ako je tomu v súčasnosti. Ateliér súťaže by bol alternatívou pre študentov ktorých bude ťažiskovo zaujímať téma extrémnych lokalít, témy viažucich sa k problémom v architektúre a urbanizme mimo nášho stredoeurópskeho priestoru. Spomínaná alternatíva riešenia zahraničných súťaží momentálne v ateliérovej tvorbe absentuje,pravdepodobne by stálo za to ju preveriť Zároveň by to bola výborná možnosť ako pravidelne so študentmi prezentovať Fakultu architektúry smerom k externému prostrediu..

PRACOVNÉ PROSTREDIE

Je preukázateľné, že kvalita pracovného prostredia ovplyvňuje kvalitu výkonov čo samozrejme platí aj pre priestory ktoré využívame pri výuke ateliérov. Študenti vyžadujú prostredie ktoré je prispôsobené na ich prácu. Ateliérová tvorba by mala podporovať kolektívnu tímovú formu práce, nie individuálnu formu na internátoch resp. v domácom prostredí. Konzultácia v kabinetoch nemôžu plnohodnotne nahradiť tímovú prácu. V snahe podporiť u študentov záujem o tento typ práce sme študentom vyčlenili priestor modelovne, kde mali vytvorené pracovné prostredie, v ktorom mohli ľubovoľne pracovať počas celého semestra vrátane víkendov. Výsledkom našej snahy bolo, že študenti pracovali spoločne sa podporovali a zároveň vytvorili silný pracovný tím, ktorý veľmi často pracoval dobrovoľne aj nad rámec požadovaného.

INTERAKTÍVNA KOMUNIKÁCIA

Preukazuje sa, že komunikácia cez akademický informačný systém AIS má svoje obmedzenia a preto sme sa rozhodli pre potreby ateliéru cez stránku „tumbr" založiť blog (*http://katkabohacova.tumblr.com)*, na ktorej sme študentov informovali o referenčných projektoch, publikáciách, organizácii semestra. Najdôležitejšie však bolo, že študenti mohli na blog umiestňovať svoje rozpracované projekty, ktoré sme im ako konzultanti mohli komentovať aj mimo vyhradené pracovné dni a hodiny.

ZAKLADACÍ MODEL

V úvode ateliérovej tvorby sme zadali študentom kolektívne vymodelovať celé riešené územie v mierke 1: 1000. Výsledkom bol model, ktorý mal rozmery 3x2 m. Následne študenti začali spracovávať kolektívne analýzy ktoré si uvedomovali priamo vo fyzickom modely. Počas priebehu semestra spracovali viacero vývojových modelov,ktoré neskôr zdokumentovali priebežné úvahy nad konceptom samotného návrhu.

LIBRETO PROJEKTU

Našim cieľom bolo u študentov podporiť ich kreatívnu stránku tvorby, preto sme venovali dva týždne komunikácií o librete ich návrhov. Študenti mali možnosť vybrať si ľubovoľnú techniku spracovania libreta (esej, video, model, grafika, ilustrácia)

WORKSHOP

Súčasťou semestra sú pravidelné kontroly rozpracovanosti,ktoré často krát študenti nevedia využiť správnym smerom. Preto sme sa rozhodli zrealizovať experiment spočívajúci v tom že po prvej kontrole rozpracovanosti sme zobrali študentov na intenzívny týždenný wokrshop do Banskej Štiavnici, kde sme v inom prostredí intenzívne pracovali a snažili sa eliminovať problémy a nedostatky konceptu. Preukázalo sa, že načasovanie workshopu v strede semestra je správna cesta, pretože študenti práve počas tohto týždna urobili najviac koncepčnej práce. Detašované pracovisko v Banskej Štiavnici je úžasná možnosť, ktorú má naša fakulta a je načase začať ju častejšie využívať na atelierové sústredenia.

INTERNÉ KRITIKY

Ateliérová tvorba je nastavená v súčasnosti tak, že študenti počas semestra konzultujú prevažne jednotlivo so svojimi pedagógmi, dva krát absolvujú kontrolu rozpracovanosti, spravidla s tým istým kolektívom ľudí, ktorý ich bude hodnotiť na záver semestra. Našim experimentom bolo nastavenie tzv. interných kritík na ktoré sme si prizvali hosťovať architektov z externého prostredia (M. Kusý). Preukázalo sa, že vždy interné kritiky priniesli študentom pohľady z viacerých strán, čo väčšinou posunulo návrhy k vyššej kvalite. Našou ambíciou do budúcnosti bude pokúsiť sa o medziodborové kritiky založené na účasti nielen zástupcov akademickej obce ale aj členov SKA a tiež hosťujúcich profesorov z ČVUT, VUT Brno a iných organizácií. Rôznorodosť názorov a argumentov mala by byť pre študentov jednoznačným prínosom.

MOTIVAČNÉ EXKURZIE

V úvode semestra sme so študentmi navštívili výstavu diplomových prác absolventov architektúry na Universität für angewandte Kunst vo Viedni. V rámci motivácie študentov sme považovali za mimoriadne dôležité ponúknuť im pohľad na projekty, ktoré sa spracovávajú na susedných univerzitách najmä na ich rozsah, náročnosť a kvalitu.

PREZENTÁCIE

Súčasťou ateliéru boli pravidelné prezentácie počas semestra, ktoré zdokonaľovali prejav študnetov, jazykové schopnosti, výpovednosť prezentácie a čitateľnosť grafického prevedenia projektov. Opakované prezentácie nútili študnetov systematicky sa pripravovať a priebežne pracovať na projekte.

ZÁVEREČNÁ OBHAJOBA ATELIÉRU

Obhajoba ateliéru prebiehala počas celého dňa, nebola limitovaná časom ani inými formálnymi obmedzeniam, ktoré by mohli akokoľvek degradovať význam obhajoby ateliéru. Obhajoba bola verejná, o čom sme niekoľko krát informovali cez AIS, Facebook a oficiálnu stránku Fakulty architektúry, na obhajobu sa mohli prísť pozrieť študenti, kolegovia ale aj široká verejnosť. Študenti prezentovali formou digitálnej prezentácie, v niektorých prípadoch boli prezentácie doplnené o krátke video, množstva pracovných modelov preukazujúcich vývoj konceptu ako aj predstavením finálneho veľkého modelu. Komisia bola obohatená o architektov z kancelárie BKPŠ arch. Martina Kusého a arch. Pavla Paňáka. Po vyhodnotení ateliéru sa konal neformálne „zhodnotenie" ukončenia semestra v bare s názvom Kotoľňa.

VÝSTAVA, PREZENTÁCIA, PR

V projekte sme počítali aj s prípravou putovnej výstavy na ktorú sme pripravili a podali grant na Ministerstvo kultúry. V prípade, že budeme úspešní, radi by sme distribuovali práce, ktoré vznikli počas ateliéru na partnerské inštitúcie vo Viedni, Prahe a Brne. Zámerom je vydať tlačový zborník a získať reakcie verejnosti i študentov z iných architektonických škôl.

DOPLŇUJÚCI SPRIEVODNÝ PROGRAM

Na ústave urbanizmu sa snažíme pravidelne organizovať aj program nad rámec oficiálneho pedagogického procesu ako napríklad aktivity Platformy 1x1,ktorý môže ponúknuť študentom i pedagógom doplňujúce informácie a vedomosti. Organizácia týchto činností je časovo náročná, ale práve tieto nepovinné, takzvane voliteľné činnosti môžu pozitívne profilovať študentov a preto považujeme za potrebné v týchto aktivitách pokračovať.

Príspevok ponúkol náhľad na niektoré experimenty v metodike ateliérovej tvorby. Bude zaujímavé experimenty sledovať a sledovať aj ich ďalší vývoj. Podnetné budú i spätné väzby od študentov, ktorí touto formou absolvovali, alebo budú absolvovať ateliér pretože inovácie by mali slúžiť najmä ich profesijnému rastu v rámci štúdia na Fakulte architektúry.

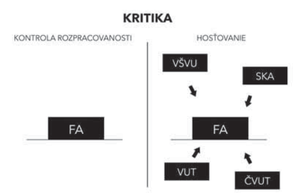

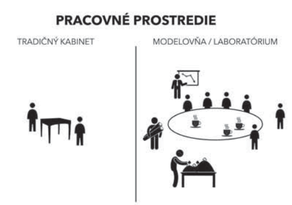

ŠPECIALIZOVANÝ ATELIÉR CAAD

„V špecializovanom ateliéri sa študenti v rámci modelového ateliérového zadania oboznamujú so všeobecnými metódami počítačovej tvorby a prezentácie. Cieľom je uplatnenie nových metód spracovania vlastného návrhu s pomocou výpočtovej techniky a informačno-komunikačných technológií."

DOC. ING. ARCH. VIERA JOKLOVÁ, PHD.

Hlavné ciele špecializovaného ateliéru CAAD možno zhrnúť do efektívnej aplikácie IKT do architektonicko-urbanistickej tvorby, komunikácie a prezentácie.
Špecializovaný CAAD ateliér na FA STU v Bratislave integruje v sebe princípy digitálnej tvorby a digitálnej komunikácie. Ten druhý rozmer sa týka najmä medzinárodnej spolupráce v rámci diaľkových a kombinovaných virtuálnych ateliérov. V špecializovanom ateliéri sa študenti v rámci modelového ateliérového zadania oboznamujú so všeobecnými metódami počítačovej tvorby a prezentácie. Cieľom je uplatnenie nových metód spracovania vlastného návrhu s pomocou výpočtovej techniky a informačno-komunikačných technológií. Rovnako dôležitá je aj modelácia schém architektonicko-urbanistických štruktúr navrhnutých vo virtuálnych podmienkach a ich prispôsobenie podmienkam reálnej krajiny. Predpokladom je samostatná práca s vybranými CAD systémami na úrovni pokročilejšieho užívateľa. Úlohou predmetu je pripraviť posluchačov na samostatné spracovanie bakalárskej práce a jej dôslednej prezentácie nástrojmi IKT. Aktívne využitie IKT umožňuje účasť zahraničných partnerov v procese tvorby a evaluácie špecializovaného ateliéru.

DIGITÁLNE PODKLADY

V rámci špecializovaného ateliéru CAAD sú k dispozícii podklady v modernom prevedení, ktoré dokumentujú aplikáciu moderných nástrojov a metód, akými sú letecké snímkovanie, digitalizácia máp a podkladov, tvorbu digitálneho mestského modelu, pre zvýšenie kvality urbanistickej a architektonickej tvorby a posudzovania investičných zámerov v území.

K podkladom, ktoré sú k dispozícii prostredníctvom špecializovaného web prostredia patrí predovšetkým:
3D model existujúceho stavu v rôznych formátoch (3ds, dwg, dxf, dgn) a to v členení na budovy, dopravné stavby a digitálny model terénu.
Ortofotomapy, 2D a 3D PDF územia.
Aktuálna územno-plánovacia dokumentácia v území – ÚPN, urbanistické štúdie zóny, dopravný generel a pod.

Okrem týchto podkladov, ktoré sú študentom k dispozícii na stiahnutie prostredníctvom servera *www.studioarch.org*, si študenti môžu naštudovať riešenú lokalitu s využitím geobrowserov Google Earth, Google Maps a aplikácií StreetView a NORC (*www.norc.sk)*. Doporučená je prehliadka územia pre získanie komplexného vnemu z riešenej lokality a pre získanie fotodokumentačného materiálu.
Následne sa študenti učia, ako spracovať digitálne 3D podklady existujúceho stavu do softvéru, v ktorom sa rozhodnú ťažiskovo pracovať. Väčšinou sa jedná o niektorý z najrozšírenejších CAD sofvérov na slovenskom trhu – AutoCAD, Revit, ArchiCAD, Allplan, 3DS Max, SketchUp, Rhinoceros, Grasshopper.

obr.2

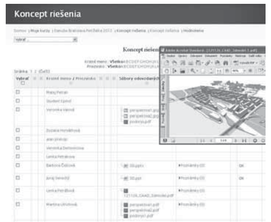

Prostredie servera *www.studioarch.org* (na obr.2) je aplikované na zadávanie čiastkových sekvencií úloh semestrálnej práce a na uploadovanie vypracovaných zadaní. Študenti aj zúčastnení pedagógovia majú možnosť prehliadať práce ostatných skupín, pridávať komentáre a hodnotenia.
Do digitálneho modelu existujúceho stavu sídelného prostredia študenti vo vytvorených skupinách vkladajú svoj koncept riešenia.

SPOLUPRÁCA MEDZINÁRODNÁ A DOMÁCA

Jednou z filozofií špecializovaného CAAD ateliéru je aplikácia medzinárodnej a domácej odbornej spolupráce. Najmä v rámci vytvorených partnerstiev virtuálneho kampusu projektu Oikodomos je možnosť medzinárodnej spolupráce, evaluácie a porovnania vytváraných urbanisticko-architektonických stratégií. Študenti pracujú v skupinách, či už domácich alebo medzinárodných, maximálne do štyroch účastníkov. Podporuje sa tým schopnosť práce architekta v tíme, rozdelenie pracovných úloch, ako aj transfer parciálnych digitálnych podkladov. Práce sa uploadujú na server *www.studioarch.org*. Každá skupina má na tomto serveri k dispozícii digitálne podklady zadania, ako aj možnosť uploadovania parciálnych zadaní. Tie sa podľa etapy rozpracovania návrhu členia na „Inšpirácie podobných riešení", „Analýzy a stratégie rozvoja", „ Variantné koncepty riešenia" a „Finálna digitálna prezentácia" skupinového návrhu riešenia.
Od jesene 2012 spolupracujeme pri vytváraní 3D štruktúr s Výpočtovým strediskom Slovenskej akadémie vied, ktoré je mimoriadne kvalitne vybavené, na základe realizovaných európskych projektov. Pracovisko disponuje zariadením virtuálnej reality vo forme CAVE spätnej projekcie na veľkoplošnú obrazovku. Aplikácia v kombinácii so špeciálnymi okuliarmi umožňuje vnímať trojrozmerné modely skutočne priestorovo a po aktivovaní detekčného čidla bude možné interaktívne sa prechádzať v navrhnutých 3D štruktúrach. Predpokladáme obojstranne výhodné rozvinutie spolupráce, čo bude prínosom aj pre našich študentov. V súčasnosti sa overujú stereoskopické výstupy z 3D digitálnych modelov spracovaných v ArchiCade, ktorý je schopný prostredníctvom BIMx aplikácie vytvoriť prezentačné interaktívne video s možnosťou stereoskopického zobrazenia a pohybu pozorovateľa v digitálne navrhnutom prostredí. Vytvorený exe súbor je možné spustiť aj bez aplikácie BIMx.

Takisto sa overujú možnosti stereoskopických výstupov (obr.3) z iných digitálnych podkladov s využitím aplikácie Lumion *(http://lumion3d.com)*. Lumion je real-time 3D vizualizačný nástroj pre architektov a urbanistov. Importuje 3D modely z rôznych CAD/BIM aplikácií (DAE, FBX, MAX, 3DS, OBJ, DWG, DXF), rastrové súbory vo formátoch (TGA, DDS, PSD, JPG, BMP, HDR a PNG), svetelné mapy a animované sekvencie z AutoDesk SW a 3DS Max prostredníctvom Autodesk FBX výmenného formátu. Poskytuje optimalizované real-time rendrovacie prostredie so zabudovanou databázou krajinných prostredí, vodných prvkov, zelene, osôb, automobilov, interiérových a exteriérových prvkov a podobne. Umožňuje jednoduché nastavenie reálneho oslnenia, animovaných postáv a zelene, ako aj priamy export do YouTube videa.

Ďalším dôležitým parametrom špecializovaného ateliéru je integrácia mestských samospráv pri zadávaní a vyhodnocovaní výsledkov ateliéru. Potvrdila sa nám zatiaľ výborná spolupráca s mestskou časťou Bratislava Dúbravka, ale aj Bratislava Petržalka. Na verejných fórach (Kultúrne centrá, kultúrne domy, Spolok architektov Slovenska i na FA STU v Bratislave) sme realizovali viaceré tematické výstavy s prezentáciami študentských prác zo špecializovaného ateliéru, ktoré sa vždy stretli s veľkou odozvou zástupcou mestskej časti, médií a občanov. Študenti tak získavajú dôležitú spätnú väzbu k svojim akademickým návrhom.

VIDEOKONFERENČNÉ PREZENTÁCIE

Záverečné prezentácie špecializovaných CAAD ateliérov sme niekoľkokrát realizovali s medzinárodnou on-line účasťou zahraničných partnerov prostredníctvom videokonferenci.
V maximálnej miere sme sa snažili využiť open source aplikácie pre videokonferenčné prenosy. Osvedčil sa nám systém EVO (Enabling Virtual Organizations) – *http://evo.caltech.edu*, ktorý umožňoval viacbodovú audio-videokonferenciu, chat, zdieľanie dát, rezervovanie videokonferenčného času a dokonca prepájania IP a h.323 videokonferenčných systémov (ako napríklad Polycom). Bohužiaľ od januára 2013 je tento systém komerčný, na báze Evogh, Inc., pod názvom SeeVogh Research Network.
V prípade dvojbodových videokonferenčných prezentácií sme často využívali jednoduchý open source Skype na audiovizuálny prenos, v kombinácii s ďalším voľne dostupným softvérom TeamViewer, na diaľkové zdieľanie desktopu alebo prezentácií. Od roku 2014 predpokladáme využitie videokonferenčného systému Polycom, ktorý sa zakúpi na KPMD FA STU zo štrukturálneho grantu Univerzitné vedecké pracovisko STU.

UKÁŽKY PRÁC ZO ŠPECIALIZOVANÉHO CAAD ATELIÉRU

Nevyhnutnou súčasťou výstupov špecializovaného atelieru je kvalitná grafická, textová a ústna prezentácia svojho digitálneho návrhu. (Obr. 4-6)

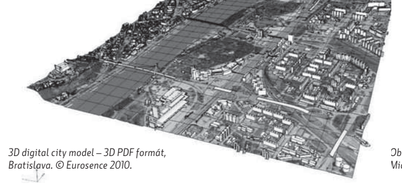

3D digital city model – 3D PDF formát, Bratislava. © Eurosence 2010.

Obr.4: Martina Mária Hladká, Katarína Klinčoková, Michal Kontšek, ved.AT.:doc.Ing.arch.Viera Joklová, PhD.

Kabinet počítačových a multimediálnych disciplín, garantka: doc.Ing.arch.Viera Joklová, PhD., další vyučujúci: Ing. arch. Juraj Furdík, PhD., Ing. arch.Ivor Mečiar, ArtD.-

Obr.3 Stereoskopický výstup návrhu

Obr.5: Barbora Babocká, Michal Buranovský, Anna Heseková, ved.AT.:Ing.arch.doc.Viera Joklová, PhD.

Obr.6: Katarína Kormaňáková, Tomáš Kuric, Katarína Mackovičová, Michal Markušek, ved.AT.: Ing.arch.Juraj Furdík, PhD.

PRIPRAVUJEME ŠTUDENTOV NA BUDÚCNOSŤ?

„...keď dnešní prváci vstúpia do praxe, všetky novostavby budú musieť byť „takmer nulové domy", stavebne na úrovni dnešných pasívnych domov, a ak majú byť skutočne kvalitnou architektúrou, ich tvorcovia musia rozumieť princípom takýchto stavieb a zásadám integrovaného navrhovania, musia ich vedieť premietnuť do architektonického konceptu."

DOC. ING. ARCH. HENRICH PIFKO, PHD.

Keď chceme diskutovať o metodike ateliérovej tvorby, vynára sa nám množstvo otázok, na ktoré by sme mali skúsiť odpovedať. Niektoré z nich tu skúsim vypichnúť, možno aj naznačiac, ako by mohla (či mala) vyzerať odpoveď na ne.

Konzervatívnosť či inovácie?

Akademická pôda je symbolom konzervatívnosti – aspoň v architektúre. Možno trochu neprávom, ale „akademická" architektúra sa nám v minulosti, kde sa na problém vieme pozrieť s neosobným odstupom, spája s historizmom, eklektizmom, odporom k hľadaniu nových prístupov. Na druhej strane je akademická pôda motorom inovácií – aspoň mimo architektúry, kde množstvo základného výskumu, objavov a nových prístupov sa spája s univerzitami. Zdá sa, že u nás oboje platí, fakulta sa zapája do výskumu, sleduje aktuálne trendy, no zároveň stráži tradičné hodnoty a osvedčené prístupy. Čo je nám z týchto prístupov bližšie? Vašu odpoveď tuším, ale naozaj sa nepodobáme (aspoň občas) na tých „akademických architektov" konca 19. storočia, ktorí iste sami seba nepovažovali za konzervatívnych spiatočníkov?

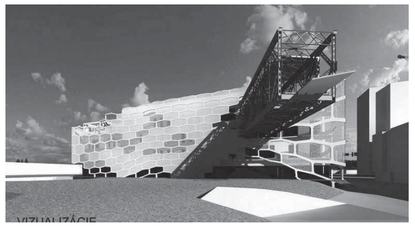

Mení sa architektúra?

Odpoveď na predchádzajúcu otázku súvisí s mierou stálosti či premenlivosti samotnej architektúry. Všeobecne prijímanú paradigmu dnes nenájdeme, rôzne módne trendy sa striedajú v čoraz vyššom tempe a je otázne, ktoré z nich prežijú skúšku časom a ktoré skončia podobne ako trebárs postmoderna. Niektoré prístupy k tvorbe výrazu možno potvrdia svoje hodnoty, ale ostanú mimo hlavného prúdu. Pestrosť riešení charakterizuje dnešnú architektonickú scénu – odráža sa to v našich ateliéroch?

Poprí výraze stavieb sa mení aj typológia. Presnejšie, menia sa reálne požiadavky, niekde len nepatrne, inde, napríklad v kancelárskej práci, až dramaticky. Netrúfam si posúdiť, ako promptne typológia reaguje na tieto zmeny, no ak ju študenti hľadajú v desaťročia starých prameňoch, je to v poriadku?

Požiadavka udržateľnosti architektúry (a jej hodnotenia) je pomerne nová, no čoraz samozrejmejšia – u nás na LEED, BREEAM či DGNB certifikáciu hľadíme ako na niečo mimoriadne, no sú krajiny, kde je povinná. Nová je aj požiadavka vysokej (a v krátkom časovom horizonte ešte vyššej) energetickej hospodárnosti budov. Máme tu nové okrajové podmienky, ktoré ovplyvňujú architektúru – dokážeme na ne reagovať? Pomerne novou témou je aj obnova budov – rastúci podiel rekonštrukcií stavieb nás musí viesť k zamysleniu nad tým, ako sa postaviť k jestvujúcim i prinášaným architektonickým hodnotám a „hodnotám", ako skĺbiť nové požiadavky s existujúcimi štruktúrami, ako naučiť študentov rešpektovať to, čo je rešpektu hodné (osobitne pri tvorbe v kontexte ochrany a obnovy pamiatok), a vniesť inováciu do toho ostatného nie zničením architektonických hodnôt, ale ich zmenou či ich náhradou novými hodnotami. Alternatívou je prenechanie „zatepľovania" mimoarchitektonickým riešeniam – chceme to?

Mení sa ateliér?

Teoreticky je u nás stále „prezenčná" forma ateliéru, ktorú si mnohí pamätáme: študenti sedeli vo vyhradenom čase v ateliéri, pracovali tam (a doma mali kľud), pozerali si cez plece, bavili sa medzi sebou (aj) o architektúre a občas (aj viackrát denne) tam prišiel pedagóg, pozrel, ako pracujú, povedal k tomu pár múdrych slov (ktoré počúvali všetci, aby sa nielen na vlastných chybách učili)... zdá sa mi, že to bol oveľa efektívnejší prístup než dnes reálna „konzultačná" forma, pri ktorej sa študenti nestarajú, čo robia ich kolegovia, za hodinku majú „ateliér" vybavený a náhlia sa do ateliéru, kde pracujú ako kresliči. Som z toho smutný, myslím, že živých školských ateliérov je škoda. Alebo je to len „spomienkový optimizmus"? Prežije skica na duplexe? Považujem ju za základný komunikačný nástroj vnútri profesie, no väčšina študentov s ňou má problém. Nevedia kresliť?

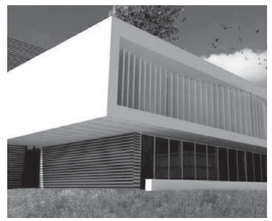

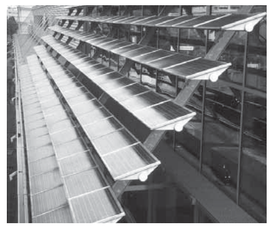

Nechcú? Lení sa im nad množstvom alternatív premýšľať? Netuším – ale tým voľným kreslením architekt premýšľa, je to súčasť tvorivého procesu a ak toto vynecháme, stráca sa časť kvality tvorby. Ak veríme, že toto sa dá aj počítačmi nahradiť, spýtajme sa aj: má architekt vedieť kresliť? Potrebujeme príjmačky z kreslenia? Má architektúra ešte reálny prienik s „voľnou" výtvarnou tvorbou? Ale aj iné otázky tu vyvstávajú. Má vôbec prežiť skica na duplexe? Prax žiada skôr BIM, bez znalosti CAD programov sa mladý architekt nezamestná. Ale žiada „prax", aby mladý architekt tvoril koncepty? Chce on tvoriť architektonické koncepty? Potreba zručnosti so „šestbéčkou" sa odvíja od odpovede na túto otázku – vieme, aká je?

Dnešné ateliéry sa neobmedzujú na samotnú architektonickú (či urbanistickú, dizajnérsku) tvorbu. Často začínajú analýzami problému, niečím „nezáživným" a nepopulárnym – dokážeme študentov presvedčiť o ich zmysle a význame, alebo sa to odbaví s čo najmenšou námahou? Odpoveď je jasná z výsledného projektu, obsah riešenia neraz dokazuje povrchný prístup bez hlbšej znalosti témy. Na druhom konci semestra pozeráme na formu: k prezentácii sa pristupuje podobne ako k analýzam – ako k nutnému zlu, čo treba s minimom námahy vybaviť. Potom vidíme namiesto prezentácie „premietanie výkresov", nečitateľných, nepresvedčivých, bez štipky premýšľania a tvorivého vkladu. Necháme to tak alebo budeme od študentov žiadať, aby nás presvedčili nielen svojím architektonickým konceptom, ale aj jeho odprezentovaním, bez ktorého je dnes aj dobrá architektúra „nepredajná"? Vyžiadame odovzdanie projektov aj vo forme, ktorá umožní jednoduché zverejnenie na webe a konfrontovanie s kolegami?

Školský projekt a prax?

Čím sa líši náš typický ateliérový projekt od projektov, ktoré vidíme v praxi? V prvom rade prácou s materiálmi, mierou informácií o nich – bez ich poznania nie je možné ich bezproblémové tvorivé využitie. Voľba materiálov, voľba konštrukcií, voľba (či riešenie) detailov ako keby boli u nás „mimoarchitektonickým" problémom, ktorý môžeme prenechať kolegom „stavbárom". Práca „s kalkulačkou" je tu tiež nepopulárna. Sledovať si orientačné náklady či dodržanie zadaných plôch a kubatúr máloktorého študenta napadne, neučíme ich reálnym limitom zdanlivo obmedzujúcim tvorivosť. Rovnako orientačné overovanie environmentálnych parametrov či energetickej efektívnosti študentov skôr odrádza než láka – ale prax to bude vyžadovať, podobne ako prispôsobenie sa kontextu, mikrourbanistický dizajn okolia stavby či zabezpečenie optimálnych parametrov vnútorného prostredia. A v neposlednom rade schopnosť svoj projekt verejne odprezentovať – nie popisom projektu, ale obhájením jeho konceptu. Sú naši študenti skutočne pripravení pre prax?

Aká bude prax o pár rokov?

Možno dnešným požiadavkám praxe profil našich absolventov zhruba zodpovedá. Ale oni vstúpia do praxe až o pár rokov, samostatne tvorivo pracovať začnú možno až o desaťročie – a aká bude architektonická prax niekedy po roku 2020? Predpovedať trendy v architektonických smeroch, módach či uprednostňovanom výraze je veľmi otázne, stačí pozrieť, ako dnes hľadíme na postmodernu či dekonštruktivizmus. Trend bude určite smerovať k podpore udržateľnosti, „zelené" budovy budú bežným konceptom, no u nás možno ešte nie hlavným prúdom – skôr ich vidíme ako „dobrovoľný štandard". Určite však budeme mať do činenia s novými technológiami. Fotovoltika, zeleň, technika vnútorného prostredia, high-tech materiály či návrat k tradícii nie sú ani dnes novinkou – tou bude dôsledná integrácia inovatívnych riešení s architektúrou, ich zohľadnenie v koncepte stavby namiesto prostej mimoarchitektonickej „adície". Tento budúci vývoj môžeme len hádať, v oblasti energetickej efektívnosti je však blízka budúcnosť jasne definovaná. Už dnes musia byť všetky novostavby v kvalite, ktorú sme pred pár rokmi považovali za nízkoenergetický dom, už o poldruha roka budú musieť byť dvakrát (!) úspornejšie a keď dnešní prváci vstúpia do praxe, všetky novostavby budú musieť byť „takmer nulové domy", stavebne na úrovni dnešných pasívnych domov, a ak majú byť skutočne kvalitnou architektúrou, ich tvorcovia musia rozumieť princípom takýchto stavieb a zásadám integrovaného navrhovania, musia ich vedieť premietnuť do architektonického konceptu. Pripravujeme našich študentov na to, aby vedeli tvoriť „architektúru 2020"?

Navrhujeme pre rok 2020?

Nové trendy v architektúre sa už rysujú. Určite bude treba riešiť využívanie obnoviteľných zdrojov energie v symbióze s architektonickým konceptom, v technike prostredia (HVAC) pribúda vetranie so spätným získavaním tepla, na druhej strane rádovo klesajú potrebné výkony kúrenia a chladenia – techniky treba viac, no stačí menej. V dobre izolovaných budovách bude kľúčovou nie hrúbka izolácie, ale kvalita detailu, redukcia tepelných mostov a netesností. Otázne je, ako toto premietať do našich ateliérov na úrovni architektonickej štúdie – ale už aj v nej integrované navrhovanie predpokladá tvorivú komunikáciu s „profesiami" a optimalizáciu konceptu cez jeho overovanie zjednodušenými výpočtami. Dokážeme sa tu prispôsobiť budúcim požiadavkám praxe?

Bakalárska záverečná práca sa už dnes snaží postupy praxe nasimulovať. Žiaľ, praxe nie budúcej, ba ani dnešnej, ale minulej – mnohé študentom striktne predpísané riešenia sa rozchádzajú s aktuálnymi potrebami, neodrážajú vývoj techniky a nutnosť optimálneho architektonického aj technického konceptu. Striktné predpísanie niektorých parametrov „TZB" potláča akúkoľvek tvorivosť v tejto oblasti namiesto jej podpory a konzervuje myslenie minulého tisícročia. Nemali by sme aj tu učiť študentov rozumné riešenia, ktoré budú o pár rokov reálne používať?

Ako AT na UEEA?

Na Ústave ekologickej a experimentálnej architektúry sa už dnes snažíme o integrovaný prístup k navrhovaniu a o riešenia zodpovedajúce požiadavkám blízkej budúcnosti. V „modulovom" ateliéri (M6) spravidla využívame zadania medzinárodných súťaží (ISOVER, XELLA), ktoré odrážajú aktuálne trendy (a zároveň študentov primájú k troche tých nepopulárnych výpočtov), ateliérový seminár sa sústreďuje na riešenie „reakcie" architektúry na parametre prostredia. Aj v ateliéroch zamerania sa snažíme o udržateľné a efektívne riešenia. Istou komplikáciou pre ateliéry modulu aj zamerania je skutočnosť, že výučba „teoretických" predmetov, ktorých poznatky by sa mali premietnuť do tvorby architektonického konceptu v ateliérovom projekte, prebieha súbežne s ateliérom a nie v predstihu. Tento problém možno trápi aj iné ústavy – nebol by tu vhodnou voľbou „blokový" spôsob výučby alebo integrácia „teórie" s ateliérom?

Zhrnutie?

Na záver je zvykom zhrnúť odpovede na nastolené otázky. Ja som sa tu jednoznačným odpovediam zväčša vyhýbal, myslím si, že každý by mal sám skúsiť odpovedať na tieto výzvy. Preto tu len zhrniem niektoré otázky, ktoré vyplývajú z uvádzaných problémov. V prvom rade: aká má byť úloha architekta? Má byť len tvorcom „umeleckého" konceptu, asi ako bežní architekti 19. storočia, ktorí namaľovali historizujúcu fasádu a zvyšok riešenia nechali na „baumajstra"? Ak áno, potom sú naše ateliéry v pohode. Ak má byť architekt tvorcom komplexného konceptu stavby, tak v nich máme, jemne povedané, „isté rezervy". Architekt ako koordinátor prípravy stavby je asi to, čo chce naša obec, ale tu školský ateliér roky praxe nenahradí. A aká má byť teda úloha školy, ktorá sa premieta do profilu absolventa? Chceme vychovať remeselne zručného projektanta s potenciálom rozvoja? Tomu vcelku dobre zodpovedá charakter „bakalárskych" ateliérov. Chceme, aby fakultu opúšťali architekti schopní samostatne tvoriť kvalitné architektonické koncepty? „Druhostupňové" ateliéry by sa to mali snažiť naučiť. Chceme, aby náš absolvent bol rozhľadený koordinátor projektu, dobrý hlavný inžinier? Tu nám v komplexnosti prípravy hodne chýba, ale možnosť zmeny tu je. Otázka je len, či takúto (alebo akúkoľvek inú, viac či menej ambicióznu) zmenu chceme, či sa chceme zamyslieť nad koncepciou výučby v ateliéroch po formálnej i obsahovej stránke. Sme spokojní s odpovedou na otázku z nadpisu: pripravujeme študentov na budúcnosť?

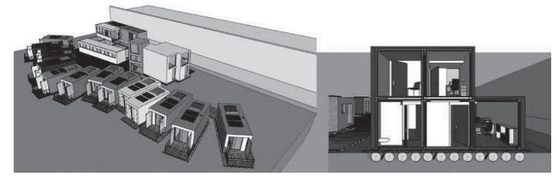

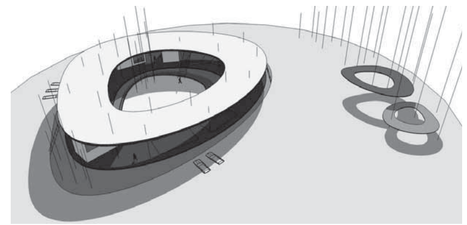

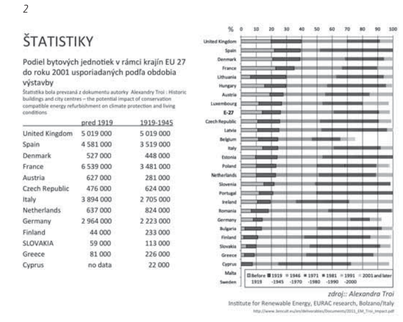

PREZENTÁCIA ARCH. DEDIČSTVA AKO METODICKÉ PROJEKTOVANIE

„Presná hranica medzi replikou , náznakom a novotvarom sa nedá exaktne určiť.
Je však zrejmé, že empatii pri dotváraní tradičných štruktúr sa treba učiť. Ak
sa neupustí od modernistického pretvárania tradičných štruktúr a originály
budú stále ubúdať, bude čoraz viac požadovaná
ich náhrada a relativizovaná
nová architektonická produkcia."

DOC. ING. ARCH. JANA GREGOROVÁ, PHD.

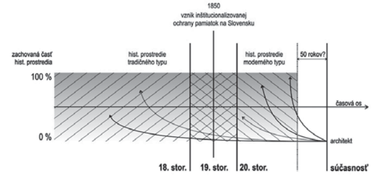

1

Na Slovensku boli v 90-tych rokoch 20.storočia pamiatkovo chránené 4% existujúcich urbánnych štruktúr, ostatné postrádali akúkoľvek legislatívnu ochranu. [2] Túto skutočnosť potvrdzuje aj štatistický graf, ktorý kvantifikoval v rámci krajín EÚ množstvo štruktúr tradičného typu postavených do roku 1945. Vyplýva z neho, že Slovensko patrí medzi krajiny s najmenším podielom štruktúr tradičného typu. [1]

Ak bolo v tradičnom svete od vzniku moderny za „novátorské" považované akceptovanie odlišnosti prejavov „iných" architektonických konceptov (výsledkom čoho bol vznik heterogenity v dovtedy homogénnych štruktúrach), tak v súčasnom globálnom svete je čoraz viac preferovaná tendencia homogenizovania plošne vymedzených chránených území, pozostávajúcich vo väčšine prípadov zo stredovekých či renesančných jadier. Jedným z hlavných znakov architektonického navrhovania v chránených územiach vzhľadom na ich jedinečnosť býva aj snaha o návrat ich „historicity". Novátorským sa tak javí fakt, že v architektonickom navrhovaní vznikajú trendy, ktoré sa programovo snažia „zastaviť čas" a spomaliť proces zániku. Predstavitelia týchto trendov akceptujú silnejúce ochranárske tendencie pracovníkov pamiatkového úradu a ich stanovenú metodiku

5

4

3

6

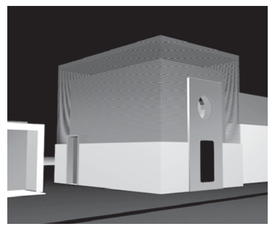

7 8

znaky modernistického urbanistického kontextu. Jeho cieľom je prezentovať inakosť (súdobosť) nového zásahu v štruktúre tradičného typu. Jedná sa o kontextuálny alebo prestavbový novotvar. Využívanie minimalistických, transparentných, prípadne reverzibilných postupov okrem iného svojou neutrálnosťou nekonkuruje výrazovo bohatým originálom, čím akceptuje ich dominantnosť. Umelecký – nový objekt je koncipovaný najmä ako umelecko-výtvarný artefakt, chápe pamiatkovú štruktúru ako exponát. Tieto prístupy sú zriedkavé, využívajú sa pri objektoch výnimočného významu. Jeho cieľom je ďalej zveľaďovať umelecký aspekt kultúrno-historického exponátu. [3]

Pri pokuse o návrat „historicity" sa za najakceptovanejší spôsob navrhovania (tak zo strany pamiatkárov ako aj zo strany architektov)považuje náznaková rekonštrukcia. Reinterpretácia zaniknutého originálu novou formou nesie v sebe bohatý potenciál inšpirácie z minulosti. Aby bol plnohodnotne využitý, je potrebné ovládať aspoň základné znaky zaniknutej architektúry – najmä jej formálnej stránky. Náznak potom procesom štylizácie alebo transformácie dané znaky využíva ako výrazové prostriedky pre tvorbu novej architektúry. Princíp štylizácie využíva abstrakciu charakteristických znakov formy zaniknutého objektu, princíp transformácie využíva možnosti prerodu základnej formy do novej takou mierou, že výsledný produkt si charakteristické znaky nezachováva.

Presná hranica medzi replikou, náznakom a novotvarom sa nadá exaktne určiť. Je však zrejmé, že empatii pri dotváraní tradičných štruktúr sa treba učiť. Ak sa neupustí od modernistického pretvárania tradičných štruktúr a originály budú stále ubúdať, bude čoraz viac požadovaná ich náhrada a relativizovaná nová architektonická produkcia.

nechápu ako obmedzenie ale ako inšpiráciu.
Špecifiká tvorivosti vyplývajúce z požiadavky ochrany originálu
Ak je základným styčným bodom architekta a pamiatkára stotožnenie sa na metóde obnovy pamiatky, bude pri návrhu veľký dôraz kladený na rôznu mieru zachovania dominantnosti originálu ako exponátu. Dominantnosť originálu je nastavená už určením rámcovej metódy obnovy. Pri synteticko-rekonštrukčnej metóde obnovy (obnovujúcej pôvodnosť pamiatkovej štruktúry)je dominantným obnovený originál, pri analyticko-modernistickej metóde obnovy (rešpektujúcej moderný vklad do tradičnej originálnej štruktúry) je akceptovaná rovnocennosť nového a pôvodného, zachovanie dominantnosti originálu nie je také jednoznačné ako v predchádzajúcom prípade. Metódou obnovy je dlhodobo nastavený program architektonického navrhovania, v ktorom sa môže jednať o návrat historicity, alebo o rovnocennú koexistenciu starého s novým.
Určením metódy pamiatkovej obnovy sa pre architekta stanovia limity, definujúce okrem iného ochranu fyzickej podstaty originálu (autenticita materiálu)a rešpektovanie architektonickému výrazu originálu (autenticita diela). V prvom prípade ide o snahu navrhnúť nové zásahy do pamiatky tak, aby čo najmenej zasiahli do fyzickej podstaty originálu a podľa možnosti boli reverzibilné, v druhom prípade ide o snahu zohľadňovania výrazu štýlu, v ktorom bola pamiatka postavená. Výraz nových zásahov voči originálu tradičného typu môže byť:
Tradicionalistický – nový objekt je koncipovaný zvonku dovnútra, rešpektuje artikulačné znaky tradičného urbanistického kontextu. Jeho cieľom je zachovanie homogenity a charakteru tradičných štruktúr. Jedná sa o kópie, náznaky, kontextuálne novotvary
Modernistický – nový objekt je koncipovaný zvnútra von, nerešpektuje artikulačné znaky tradičného prostredia, rešpektuje artikulačné

ODKAZY, CITÁCIE, POUŽITÁ LITERATÚRA

[1] Statistika uvedená z dokumentu autorky Alexandry Troi: Historic buildings and city centers the potential impact of conservation compatibile energy refurbishment on climate protection and living conditions. Prevzaté z príspevku Petronely Pagáčovej : Energetická efektívnosť v kontexte historického prostredia – potenciály a limity. Medzinárodná konferencia Pasívne domy, 2013, Bratislava, FA STU , IEPD, Pasívne domy

[2] Gregorová, Jana : Prezentácia architektonického dedičstva I. – Bratislava : Vydavateľstvo STU Bratislava , 2000, -140s,- ISBN 80-227-1837-8

[3] Gregorová, Jana - Gregor, Pavel , Králová, Eva - Kvasnicová, Magdaléna - Laššová, Jarmila: Obnova pamiatok. - Bratislava : Perfekt, 2008. –109 s. - ISBN 978-80-8046-405-9

[4] M1 Creativity. Creative Thinking for business problems. dostupné na (jan. 2013): http://www.mlcreativity.co.uk/kirton-adaptor-innovator.html . Prebraté z príspevku Silvie Petrášovej : Tvorivé prístupy k obnove meštianskych domov. Vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou – Bartkontakt, 2013, Bardejov

Obrazová časť

Obr.1 Schéma znázorňujúca historické prostredie tradičného a moderného typu v čase [4]

Obr.2 Schéma znázorňujúca podiel zástavby tradičného a moderného typu v rámci EÚ [1]

Obr.3 Tradičný výraz reverzibilnej krycej stavby nad ruinou (vojenský areál v Osoppo)

Obr.4 Moderný výraz dostavby industriálneho komplexu (Caixa Forum v Barcelone)

Obr.5 Umelecký výraz prestavby klasicistického paláca (vojenské múzeum v Drážďanoch)

Obr.6 Analýza charakteristických znakov synagógy a ich citácia na novostavbe(klauzúrna práca na predmete Prezentácia architektonického dedičstva)

Obr.7 Pôvodný stav analyzovanej historizujúcej synagógy

Obr.8 Navrhovaný náznak pôvodnej synagógy modernistickou novostavbou

POZNÁMKA

Spomínané metodické projektovanie bolo použité pri viacerých výstupoch pre prax. Bola aplikované v rámci výskumných , projekčných a pedagogických aktivít na FA STU Bratislava. Z nich medzi najvýznamnejšie patria :

- Prezentácia časti fasády bratislavského hradu, riešená ako klauzúrna práca na predmete PADII. Práca objednaná KPÚ Bratislava. (O rekonštrukcii bola vydané monotematické číslo o obnove hradov, odborný garant čísla Gregorová)

-Prezentácia časti interiéru nitrianskeho hradu , riešená ako výskumná úloha „ Ochrana a záchrana historických pamiatok na Slovensku ako integrálna súčasť európskeho kultúrneho dedičstva -koncepcia a realizácia. Čiastková úloha výskumu a vývoja v rámci štátneho programu výskumu a vývoja. Č. úlohy: 2003 SP 51/028 09 00/028 09 02". Práca objednaná AÚ SAV Nitra . Za realizáciu bolo udelená cena CE.ZA.AR. 2007

- Prezentácia objektu veľkomaroavského kostola sv. Margity s prikostolným cintorínom ako súčasti archeologického parku Kopčany- Mikulčice, riešená doktorandkou Katarínou Palgutovou v rámci dizertačnej práce "Analytická metóda prezentácie pamiatok a jej potenciál v procese architektonickej tvorby" . Práca objednaná PÚ SR Bratislava. Projekt AU-S a obnovy kostola bol podkladom pre Nominačný spis pre zápis lokality archeologického parku Mikulčice-Kopčany na Listinu svetového dedičstva.

- Prezentácia barokovo-klasicistického kaštieľa v Behyncioch, riešená v rámci prípravy dizertačnej práce doktorandky Ivany Palúchovej „ Štylavosť nových zásahov v obnove kaštieľov na Slovensku", objednaná súkromným investorom.

- Prezentácia Ústredné pevnosti v Komárne, riešená v rámci ateliérových prác ako súčasť Akčného plánu pevnosti v Komárne , časť Architektúra a urbanizmus, ktorú si objednalo mesto Komárno. Štúdie boli podkladom pre Nominačný spis pre zápis lokality komárňanského pevnostného systému na Listinu svetového dedičstva .

NA ČOM „STAVIA" ATELIÉR NAVRHOVANIA VII/VIII

„K výbave ľudského myslenia patrí kreativita. Výtvarná skúsenosť je pre študenta, ktorý potrebuje rozvíjať svoje schopnosti aj vo vizuálnej sfére nevyhnutná. Len vlastnou skúsenosťou z tvorby môže dosiahnuť originalitu".

DOC. AKAD. SOCH. GABRIELA GÁSPÁROVÁ-ILLÉŠOVÁ

I. Od talentových pohovorov po bakalára
1.roč. Kreslenie I (0-4/ 5kr./ kz/ zs)
Kreslenie II (0-3/ 3kr./ kz/ ls)
2.roč. ————————————
3.roč. Plenér–PRAX?(10 dní/ 0 kr./z / zs)
4.roč. Ateliér navrhovania VII(VIII) – Výtvarné dielo (0-3/ 4kr./ kz/ ls/)

II. Kto vyučuje
Sochári, maliari, grafici, architekt

III. Čo sa „odovzdáva", čo sa očakáva
Kreativitu možno výchovou a vzdelávaním rozvíjať rôznymi smermi. U študentov FA oboznámenie sa s umeleckou tvorbou v oblasti tradičnej kresby, maľby a sochy, poznaním ich výrazových prostriedkov a aplikovanie získaných vedomostí na vlastné umelecké artefakty, otvára škálu inšpiračných podnetov z ich subjektívneho videnia sveta a kreovanie tohto videnia do zovšeobecnenia ľudského chápania. Výtvarné umenie je špecifické v tom, že každý jedinec, ktorý sa zaoberá jeho pochopením a použitím vo svojej umeleckej (architektonickej) tvorbe, potrebuje prejsť praktickou výučbou. Musí kresbou a budovaním – modelovaním 3D tvaru precítiť dané skutočnosti – predmety, krajinu, človeka a utvoriť si vlastný názor.

IV. Individuálny prístup
Pedagóg – študent. Zadanie. Výtvarný názor.
„Študenti majú za úlohu spoznať a použiť výtvarné stratégie 20.a 21. storočia. Tvorivé princípy modernistických a postmoderných stratégií používajú v kontexte súčasných podmienok a manuálov za účelom vytvorenia autentického (súčasného) výtvarného diela viazaného na architektúru a prostredie". E. Ploczeková
„Vychádzam pri príprave tém zo skúseností architekta, autora viacerých stavieb, ktoré majú významnú funkciu pri utváraní verejného priestoru". J. Šilinger.

V. Čím by mal byť
Spolupráca s výtvarníkom.
„Výtvarno dáva architektúre dušu". J. Hobor

VI. Systém
Od nápadov, cez prvé skice, systematicky tvorivo celý semester až do „finále".

VII. Čo chýba
Farba v architektúre v bakalárskom štúdiu, písmo, náuka o materiáloch, magisterské štúdium, samovzdelávanie študentov

KONKRÉTNE:
Skutočnosť, že prvým predpokladom pre štúdium architektúry je úspešné zvládnutie talentovej skúšky, svedčí o dôležitosti, ktorá je prikladaná tvorivému priestorovému mysleniu.

Ateliér navrhovania VII (VIII) – Výtvarné dielo, je prirodzeným zavŕšením vyučovania výtvarných predmetov (viď.: I. Od talentových pohovorov po bakalára) v prvom stupni štúdia na FA STU. Je primárne viazaný na bakalársky, alebo iný ateliérový projekt, príp. projekty uskutočňované v spolupráci s miestnymi úradmi, organizáciami, investormi (Bratislava – Sad Janka Kráľa; Trenčín – skultúrnenie nábrežia rieky Váh; Stará Ľubovňa – Galéria Provinčný dom; ...), s podmienkou potrebnej dokumentácie.
Úlohou študenta je počas jedného semestra individuálne, tvorivo a kreatívne pristúpiť k riešeniu zadania, ktorého podstatou je dotvorenie konkrétneho verejného priestoru (interiér, exteriér) klasickými, či novými netradičnými výtvarnými prostriedkami, vlastnými pre funkčnú architektúru a reálny priestor. Od nápadu, cez skice, k profesionálne zvládnutej vizualizácii.
Cieľom predmetu je zoznámiť študenta s profesiou výtvarníka a úlohou spolupráce architekta s výtvarníkom. „Neprerobiť" a „nevyškoliť" z neho počas semestra sochára či maliara, ale naopak, ukázať mu cestu ich nutného vzájomného dialógu.
Výtvarný pedagóg, vychádzajúc zo skúseností a svojej profesijnej špecializácie, v úvode teoreticky priblíži posluchačom materiály (kameň, drevo, kov, sklo, keramika, farba,...), výtvarné techniky (odlievanie, zváranie, vitráž, mozaika,...)a technológie, s ktorými sa môžu pri ateliérovej práci stretnúť a pomocou ktorých by sa mal podľa charakteru spracovávanej témy v názorovej zhode, ich architektonický či urbanistický projekt dotvárať.
Na rôznych ukážkach z odbornej literatúry, vo video prezentáciách, príp. pri spoločnej návšteve ateliérov, výstav, dielní, reklamných štúdií, a pod., demonštruje vyučujúci široké možnosti odlišných kreatívnych prístupov k dotváraniu prostredia.
V snahe upozorniť a rozšíriť inšpiračné zdroje, veľakrát aj na „negatívnom" príklade vznikajú pozitívne výsledky.

Radoslav Kurucz
Typografia v priestore,
4. ročník, 2011/12

Počas semestra sa pri pravidelných konzultáciách kryštalizuje individualita a jedinečnosť autora. Klasifikovaný zápočet získa študent po verejnej prezentácii svojich tvorivých snáh a odovzdaní dokumentácie (portfólio, poster a CD) na požadovanej úrovni. Je dôležité, aby predložená práca splňala aj parametre kvalitného grafického dizajnu.

Vyučujúci:
doc. akad. soch. Gabriela Gáspárová-Illéšová (cvičiaci, prednášajúci, skúšajúci, zodpovedný za predmet)
akad. soch. Jozef Hobor (cvičiaci, prednášajúci, skúšajúci)
Mgr. Martin Kellenberger (cvičiaci, prednášajúci, skúšajúci)
Mgr. Bohuš Kubinský (cvičiaci, prednášajúci, skúšajúci)
Mgr. art. Eva Ploczeková (cvičiaci, prednášajúci, skúšajúci)
Ing. arch. Ján Šilinger (cvičiaci, prednášajúci, skúšajúci)

Autorka je garandkou predmetu, KVT.

Barbara Tóthová, Organické platne, Zdravotnícky areál lesopark Lehnice,
4. ročník, 2011/12

Erika Nagyová, Nám baníkov v Rožňave,
4. ročník , 2011/12

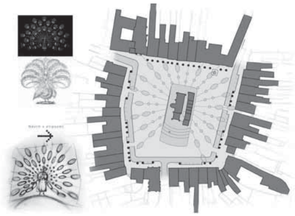

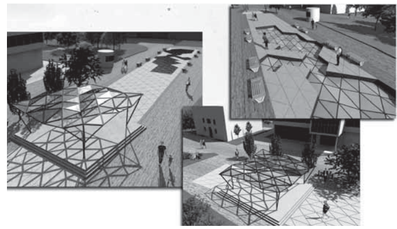

Erik Peter, Nám. 1. mája v Senci,
4. ročník, 2011/12

KOMPLEXNOSŤ V ROZMANITOSTI

METODOLOGICKÉ ASPEKTY ATELIÉRU ZÁVEREČNEJ BAKALÁRSKEJ PRÁCE V ŠTUDIJNOM PROGRAME ARCHITEKTÚRA A URBANIZMUS

„Na jednej strane je celkom pochopiteľné, že absolvent – bakalár by mal ovládať predovšetkým štandardné detaily, ale na druhej strane by tento fakt nemal byť invenčnou „brzdou“.

DOC. ING. ARCH. JÁN ILKOVIČ, PHD.

KRÉDO:
KONCEPT _ KOMPLEXNOSŤ _ KONŠTRUKČNÁ LOGIKA _ KVALITA

Na úvod sa patrí začať cieľom, t.j. charakteristikou z profilu absolventa, ktorý je hlavným „produktom“ fakulty v príslušnom študijnom programe. Napĺňanie profilu študijným obsahom je našou základnou a spoločnou povinnosťou.

(Výber z profilu absolventa):
Absolvent študijného programu prvého stupňa v študijnom odbore architektúra a urbanizmus počas svojho štúdia získa znalosti zo základov architektonického a urbanistického navrhovania, ovláda metódy a techniky architektonickej a urbanistickej tvorby, má vedomosti z dejín architektúry, urbanizmu a umenia, z oblasti konštrukčno-technických disciplín, spoločenských a humanitných disciplín súvisiacich so študijným odborom architektúra a urbanizmus, ovláda základy počítačovej podpory architektonickej a urbanistickej tvorby, má informácie o základných legislatívnych aspektoch v dotyku s architektonickou a urbanistickou tvorbou. Absolvent je pripravený pod odborným dohľadom spracovať architektonické alebo urbanistické návrhy, projekty a plány. Je spôsobilý pripravovať a vyhodnocovať podklady pre potreby architektonického alebo urbanistického návrhu.

TEORETICKÉ VEDOMOSTI
Absolvent študijného programu prvého stupňa v študijnom odbore architektúra a urbanizmus má vedomosti:
– z typológie obytných, občianskych budov, výrobných a inžinierskych stavieb, z vnútorného prostredia budov,
– z technicko-konštrukčných disciplín, stavebných materiálov a stavebných technológií,
– z dejín výtvarného umenia a architektúry,
– z dejín stavby miest,
– z kompozície a základov architektonického a urbanistického navrhovania a projektovania.

PRAKTICKÉ SCHOPNOSTI A ZRUČNOSTI
Absolvent študijného programu prvého stupňa v študijnom odbore architektúra a urbanizmus ovláda:

– základné a podstatné fakty, pojmy a princípy v oblasti architektonického a urbanistického navrhovania,
– základné a podstatné fakty, pojmy a princípy z oblasti konštrukčno-technických disciplín a ich vplyvu na architektonickú koncepciu, vie ich primerane využiť v oblasti architektonického alebo urbanistického navrhovania, najmä s ohľadom na harmóniu estetických, prevádzkových a technických parametrov architektonického alebo urbanistického návrhu pri zohľadnení jeho vplyvu na životné prostredie,
– pod odborným dohľadom vyhotovovať architektonické alebo urbanistické návrhy,
– vyhotovovať projektovú dokumentáciu stavieb v rozsahu dokumentácie pre územné a stavebné konanie a v primeranom rozsahu realizačnú dokumentáciu architektonicko-stavebnej časti projektu,
– schopnosť spolupracovať s ďalšími profesiami pri výkone projekčnej činnosti.

Ateliér architektonického navrhovania VIII. – záverečnej bakalárskej práce má na fakulte dlhodobo charakter syntetizujúcej projektovej práce. Výstupom ateliérovej práce je architektonicko - stavebné riešenie budovy na úrovni projektu pre územné konanie a následne projektu pre stavebné konanie, v ktorom študent preukazuje komplexné schopnosti a zručnosti pri navrhovaní budovy, vrátane technických aspektov (statiky a nosných konštrukcií, techniky vnútorného prostredia budov, zvládnutie koncepčného návrhu energetickej náročnosti objektu, požiarnej bezpečnosti a pod.). Zároveň má príležitosť na overenie schopnosti pri riešení štandardných architektonicko - konštrukčných detailov a koordinačnej činnosti medzi tvorcom architektonického diela a odbornými profesiami. Výsledná práca sa skladá z dvoch častí:
a) Analytická (výskumná) časť: študent v rámci ateliérového seminára na základe zadaných podkladov a pomocou štandartných metód definuje východiskový potenciál návrhu prostredníctvom vlastného výskumu témy, v ktorom interpretuje doplnkovou dokumentáciou kontext prostredia, územno-priestorové, typologické, prevádzkové, kompozičné a technické determinanty vyplývajúce zo zadanej témy a lokality.
b) Návrhová (praktická) časť: študent prechádza cez fázu variantného dispozično-prevádzkového a konštrukčného riešenia, vyhodnotenie variant až po výsledný architektonický koncept. Návrh je v 1. etape spracovaný vo forme komplexnej architektonickej štúdie (projekt pre územné rozhodnutie) a v 2. etape vo forme projektu stavby pre stavebné konanie s koordinačným situačným riešením prípojok inžinierskych sietí. Súčasťou riešenia je prehľubujúca časť realizačnej dokumentácie stavby formou vybraných architektonicko - konštrukčných detailov a materiálovej špecifikácie.

Nový model záverečnej práce preukázal plnú kompatibilitu obsahu práce (stupňov projektu) a profilu absolventa a možno bol aj zdrojom inšpirácie pre iné školy. Došlo k výraznému obsahovému a vecnému „prekrytiu“. Študijné predpolie záverečnej bakalárskej práce tvorí Ateliérový seminár II, zameraný na analýzu urbanistických vzťahov, regulatívov a súvislostí architektonicko-konštrukčných trendov s dôrazom na zadanú tému práce.
Analýzy majú výpovednú hodnotu aj z hľadiska miery progresívnosti v riešeniach a reálneho mapovania súčasných architektonických a materiálových trendov.
Nové poznatky, vývoj a výskum stavebných materiálov v súčasnom období predstavujú nové príležitosti v architektonickej tvorbe. Rôzne ekonomické nástroje, najmä energetické sú rovnako impulzom pre novú dimenziu vývoja a uplatňovania materiálov v architektúre. Základnou podmienkou využívania každého materiálu v architektúre je poznanie jeho fyzikálnej podstaty, ktorá zohráva rozhodujúcu úlohu pri uplatňovaní v architektúre. Materiálom súčasnosti je najmä betón a oceľ v samostatnej prezentácii, alebo v rôznych podobách spriahnutia týchto materiálov. Nové systémy obalových konštrukcií na báze sendvičov, transparentných a metalických povrchov či tzv. inteligentných (energetických) fasád sú dnes výraznými nositeľmi materiálových trendov v architektúre v intenciách energetickej hospodárnosti budov a sú v obľube študentov v tomto ateliéri.
Z metodologického hľadiska ide v tomto ateliéri o zásadne iný prístup. Istou fiktívnou „hrozbou“ je snaha pedagógov o prílišnú simuláciu praxe, čo niekedy pôsobí obmedzujúco. Tým sa ale nepopiera cieľ a poslanie tohto ateliéru. Môžeme tu vidieť prienik dvoch faktorov a to:
› **kreatívnosti** (architektonický rozmer: individualizmus – osobnosť študenta a učiteľa)
› **normatívnosti** (technické parametre – normy, eurokódy....)

Samotný ateliér je logisticky a obsahovo stabilný a to najmä jasným pravidlám priebehu a hodnotenia. Osvedčil sa princíp ponuky dvoch tém, čím sa zjednodušili konzultačné vstupy z jednotlivých profesií. V plnej miere sa osvedčili nasledovné princípy:
a) definovanie obsahu a cieľa vzdelávania
b) definovanie podmienok absolvovania
c) definovanie časového priebehu ateliéru
d) definovanie kritérií priebežných hodnotení
e) definovanie kritérií záverečného hodnotenia (formulár hodnotenia vedúcim a oponentom práce)

Po štyroch rokoch realizácie nového modelu záverečnej práce sa urobili analytické vyhodnotenie s dôrazom na získanie „zrkadla“ vzdelávania tak na strane študentov, ale aj učiteľov. Táto analýza bola vykonaná aj s ohľadom na úspešnosť v celoštátnej súťaže o najlepšiu bakalársku prácu ABF Slovakia, kde fakulta dlhodobo dosahuje dobré výsledky. Bolo vybraných 36 záverečných prác a posudzovali sa ukazovatele architektonickej formy, nosnej konštrukcie a materiálov.
Sledované parametre:
– miera hmotovo-tvarovej invenčnosti a originálnosti, vrátane uplatnenia netradičných pôdorysných konštrukčných „rastrov“,

Štruktúra výučby v pôvodnom modeli

Rozdelenie výkonov podľa zvoleného ukazovateľa (pôvodný model AP): Počet týždňov

Nominálny týždeň	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Dátum	20.2		6.3		20.3		3.4		17.4		1.5		15.5		29.5		
Profesia		27.2		13.3		27.3		10.4		24.4		8.5		22.5		5.6	
Architektúra, Profesie			A 1														
			P														
Profesie							Z VP			A 2 P			Z VD				
Architektúra																A 2	

Štruktúra výučby v novom modeli (od roku 2008)

Návrh rozdelenia výkonov podľa zvoleného ukazovateľa (nový model AP): Počet týždňov

Nominálny týždeň	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Dátum	20.2		6.3		20.3		3.4		17.4		1.5		15.5		29.5		12.6
Profesia		27.2		13.3		27.3		10.4		24.4		8.5		22.5		5.6	
Architektúra, Profesie			A 1				Z VP		A 2				VD		A		
			P						P						P		

Rozloženie hodnotenia študentov v predmete záverečná bakalárska práca v akademickom roku 2011/2012

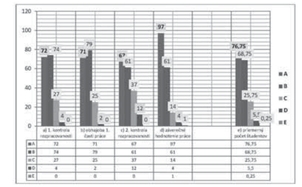

Nový model záverečnej bakalárskej práce potvrdil životaschopnosť a prináša vnútornú rozmanitosť. Rozmanitosť sa dá dosiahnuť aj pri obmedzenej ponuke tém, ba dokonca to môže prinášať aj invenčnú akceleráciu u študentov. A o to ide.

Autor je garantom predmetu, UKAIS/FA.

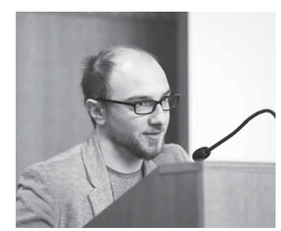

ATELIÉRY – REFLEXIE ŠTUDENTOV

MILOŠ DIEŽKA

Na úvod musím konštatovať, že táto iniciatíva reflektovať našu školu vznikla, aby študenti reflektovali na všetky predmety našej alma mater. Vzhľadom na to, že témou tohtoročnej konferencie sa stali práve ateliéry, boli sme požiadaní reflektovať najmä tie. Dúfame však, že v dohľadnej dobe budú vytvorené fóra aj na diskusie o ostatných predmetoch, lebo práve tie sú základňou pre úspešné zvládnutie teoretických poznatkov k tvorbe architektúry.
Ateliéry sú veľmi dôležitým predmetom, o ich rozložení v štúdiu a dôležitosti na škole sa veľa baviť netreba. To čo by sme sa však mali stále pýtať je, čo nás majú naučiť, ako, a kam nás majú doviesť. Ateliéry by nemali byť prioritne o tom, aby sme sa na nich učili robiť pekné analýzy, na základe nich učili ovládať programy, či kresliť správne dispozície. Ateliéry nás v prvom rade majú naučiť nadobudnuté poznatky správne aplikovať a tvoriť architektúru! Ateliéry a ateliérová tvorba sú v prvom rade o tvorbe, teda aspoň by mali byť. Sú však o tvorbe naozaj? Otázka, ktorú by si mal každý pedagóg stále opakovať.
Častokrát v praxi vidíme ako architektúra veľmi rýchlo skĺzne v prvom rade do biznisu. Podstata architektúry sa v praxi vytráca a nahrádza ju spoločnosťou vytvorená falošná hodnota – peniaze. Tie sa v mnohých prípadoch (a vidieť to aj na realizáciách dnešnej doby) stali silnou podstatou tvorby mnohých architektov v praxi. My študenti,si kladieme tak otázku, či nás naša škola, a konkrétne ateliéry, dostatočne pripravujú aj na to, ako týmto silným vplyvom dnešnej doby odolať. Niekedy netreba veľa. Študent, ktorý sa dostane do praxe, by mal architektúru brať ako svoju súčasť života. To však nepôjde, kým študent neuvidí to, čo všetci pedagógovia vedia, že architektúra je krásna. Pokiaľ bude brať ateliéry ako povinnosť, nutnosť, otravu, veľmi rýchlo sa vzdiali od podstaty – architektúry.
Kde však vznikajú všetky problémy plynúce z vyššie uvedených poznatkov? Plynú zo štruktúry a hierarchie výučby, študentov, pedagógov, metodiky? Alebo zo všetkého dohromady? Výučba na našich ateliéroch je veľmi jasne zadaná, no častokrát pre študentov neuchopiteľná. Je to niečo ako chemický vzorec, v ktorom sa študent nevie zorientovať. Veľakrát sa stáva, že my študenti stratíme niť už začiatkom semestra, a tú architektúru, o ktorej by v prvom rade ateliér mal byť, sa snažíme dobehnúť v závere semestra, keď nás tlačí čas! Prečo? Je to tým, že ako študenti nie sme kreatívni alebo málo nápadití? Alebo je to tým, že len nedostatočne študujeme, že nemáme z čoho študovať, že nám chýbajú základné vedomosti? Alebo je to tým, že len nevieme dostatočne spájať naštudované fakty do tvorivých súvislostí? Myslíme si, že sme len stratení. Chýba nám vedenie. Hodení do vody, kde nevieme plávať. A aj keď nechceme práve, ani to nie je predmetom, aby nás niekto preniesol ponad, potrebujeme ukázať ako máme plávať. Možno aj preto sa v semestri strácame, a pritom, je štruktúra semestra veľmi jasná! Je však dostatočne naplnená?
Ateliérová tvorba má jasnú osnovu. Má svoj začiatok, koniec a kontrolné body. Začiatok však často býva kostrbatý a študentom neuchopiteľný. Domnievame sa, že je to následkom nepripravených podkladov pre tvorbu, nevysvetlených zadaní, nepripravených pedagógov vstúpiť do semestra. Nemôže sa predsa stávať, aby sa vedúci práce, konzultujúci, pedagóg pýtal študentov v treťom týždni, čo je ich zadaním! Pripravenosť pedagógov je jedným zo základných faktorov dobre zvládnutého učenia. Musia vedieť kam chcú, a či vôbec chcú niekde študenta doviesť. Ak nie, je na zvážení, či chcú vôbec učiť. Vedenie a predstava o tom, ako učiť ateliér a ako viesť, je základná vlastnosť dobrej výučby a výchovy. Predsa, ateliéry sú o výchove – architektov do praxe. Preto by si vedúci mali dookola klásť otázku, či dobre vedú!
Keď nie je dobre zvládnutý začiatok semestra, nemôže sa očakávať, že my študenti zrazu spravíme zmysluplné analýzy a dobrý koncept z nich plynúci. Nemôže sa očakávať svižný a radostný štart. A potom prichádzajú kontroly rozpracovanosti, kde sme málokedy zažili, že komisia vie, čo sa ide kontrolovať, že študent vie čo má doniesť. Potom sa kontrola zvrhne na akúsi povinnú „zábavu“ v piatom týždni, kde sa nedá objektívne zhodnotiť obsah, ktorý by sa mal doniesť. Aspoň tam, z času na čas vznikne náznak diskusie o architektúre. Ak nemajú práve všetci kontrolu takpovediac „na háku“. A semester pokračuje. Študent je frustrovaný, pedagógovia sklamaní z výkonov niektorých študentov. Začína sa flákať (veď ja nemusím chodiť na tie konzultácie, navrhnem to aj tak). Pedagóg sa stráca v návrhu, študent nemá chuť chodiť na nezmyselné konzultácie, kde len stráca čas čakaním na to, kedy príde rad.
Počas celého semestra chýba zásadná diskusia o architektúre. Konzultácie sa zvrhávajú na to, že každý (aj študent, aj pedagóg) sa niekde poháňľa. Konzultácie trvajú pre každého niekoľko minút a sú len o tom, či je to dobre, pekné a pod. Je v dnešnom vnímaní nosný predmet hodnotovo až tak nosný? Namiesto architektúry sa konzultácie potom zvrhnú na posudzovanie dispozícií. Tých dispozícií, ktorých zásady sme sa mali naučiť na iných predmetoch (obytných, občianskych, výrobných a inžinierskych stavbách, urbanizmoch, technických predmetoch a pod.). A tak na ateliéroch trpí to, pre čo sme tu všetci snáď prišli – architektúra.
A keď to zhodou okolností nevyjde, keď ateliér nie je celkom dobrý, hľadáme zodpovednú osobu. Kto je zodpovedný? Vedúci zabúdajú, že aj za tie zlé diela sú priamo zodpovední, veď sú ich spoluautori. Skutočne?!
Adjustácia. Čas keď má študent dokončovať svoju prácu sa v mnohých prípadoch mení na čas, kedy sa na ateliéroch začína tvoriť. Čo dobré však môže vzniknúť? No niekedy áno, niekedy aj za tri týždne vznikne projekt hodný najlepšieho hodnotenia. Dá sa však za tak krátky čas nahradiť celý semester vedenia študenta k architektúre? Dajú sa za tak krátky čas nahradiť všetky tie rozhovory o architektúre? Netrpí tým architektúra? A tak po celom semestri prichádzajú obhajoby, kde sa netreba čudovať, že my študenti tam často nevyspatý dorábame nekvalitné modely a namiesto prezentácie samotných prác obhajujeme analýzy, koncepty a výsledná predmetom diskusie o výsledku sa stáva konštatovanie nad dispozíciami (nie sú to fázy vývoja, ktoré nie sú predmetom obhajob, ktoré mali byť dávno odkontrolované?). Nemali by sa obhajoby radšej odohrávať pár dní po odovzdaní? Možno by potom boli minúty obhajob zmysluplnejšie. Možno by mohol byť čas medzi odovzdaním a obhajobou práve časom na objektívne porovnanie všetkých odovzdaných prác.
Okrem kritiky však ponúkame aj riešenia. Skôr ako nápady, koncepcie, s ktorými sa dá pracovať. Analýzy a koncept úzko súvisia s prvou kontrolou rozpracovanosti a dobrým vstupom do semestra. Práve toto je čas, kedy študenti potrebujú najintenzívnejšie vedenie aby sa dostali do obrazu o čom daná problematika je. A na to je vedúci, ktorý musí byť pripravený na vedenie. Nie pekné, ale dobré analýzy sú základom pre správne určenie konceptu. Každý ročník a ateliér je iný, preto

aj veľkosť a forma konceptu vyplýva zo vzdelania študenta. Prvák nerobí tie isté koncepty čo štvrták lebo jeho úlohou nie je tvoriť to čo tvoria vyššie ročníky – na to sa často zabúda, že prvák má ateliér pre niečo iné než jeho starší kolegovia. Navrhujeme tiež, aby prvá kontrola rozpracovanosti mala jasne definované požiadavky, a požiadavky nie sú percentá! Veď je o koncepte – dá sa koncept hodnotiť percentami?
Diskusia o architektúre, ktorá tak potrebná vyžaduje na to priestor. V zásade „opakovanie je matka múdrosti" navrhujeme podporné prednášky k ateliéru, ktorých princíp by mohol fungovať na princípe osnovy semestra (začiatkom semestra prednášky o trendoch, analýzach, geniu loci, a v závere o dispozičných, konštrukčných, technických či požiarnych riešeniach objektu). Možno by podporné prednášky mohli fungovať každý druhý týždeň na báze hodinového zopakovania si problematiky (s možnosťou diskusie).
Architektúra a tvorba na seba úzko viaže tiež pracovný priestor. Chápeme, že škola nedisponuje nespočetným množstvom priestorov, vieme však, že pár voľných a nevyužívaných miest na našej škole je. Nechceme luxus – chceme priestor na prácu! Pracovné modely sa často vyťahujú až na kontrolách. Lebo študenti s nimi nemajú možnosť pracovať, nemajú kde pracovať. Niečo vyrobím doma a donesiem na konzultáciu, nie je aktívna práca na hodinách! Stáva sa, že my študenti dnes netrávime čas v škole a možno práve v otázkach priestoru nájdeme odpoveď. Navrhujeme koncepciu celotýždňových otvorených ateliérov (možno koncepciu vertikálnych ateliérov), ktoré by mohli byť viazané na pedagóga, ktorý by sa v priestoroch pohyboval v čase svojich konzultácií. Jeho študenti by tu však mohli pracovať neobmedzene. Na takéto ateliéry by sa potom mohol dať aplikovať aktívny prístup pedagógov. Veď lepšie sa pracuje so študentmi, ktorí chcú, a vedzte, že my chceme, lebo vás potrebujeme!
Študenti. Často je však chyba aj v nás. Sami vieme ako sa nám nechce, ako nechceme, ako sa neučíme. Chápem, že sme mladí, bujarí a to je dobé! Veľa krát sme však aj demotivovaní a frustrovaní. Ukážme spoločne že chceme. Lebo to o čo nám spoločne ide, keď sme už na túto školu prišli, je architektúra. Sme iní než iné fakulty, študujeme odbor, ktorí sa nedá študovať len z kníh! Prijatím a zotrvaním na škole by sa nám architektúra nemala stať profesiou, ale životným poslaním, a všetko začína tu, na škole. A ak a spoločne aj my aj vy, učitelia, zasejeme semiačko, o 10, 20 možno 50 rokov budeme žať bohatú úrodu. Tou úrodou bude zlepšenie architektúry na Slovensku.

Iniciátormi reflexií boli okrem autora textu aj študenti René Majerník, Ivan Siláči.

ATELIÉROVÁ TVORBA – OXYMORON ALEBO EUFEMIZMUS

„Ateliéry" sa preniesli do počítačových učební, alebo sa na ne priamo zmenili. Až na malé výnimky rysovacie stoly stratili zmysel. (...) Dôsledkom je, že študenti väčšinou nepracujú v školských ateliéroch, chodia na fakultu len na konzultácie, tí šťastnejší opäť cez obednú prestávku. Je ešte legitímne hovoriť o „ateliérovej tvorbe", nie je v tomto prípade prídavné meno ateliérová oxymoron?"

PROF. ING. ARCH. JULIÁN KEPPL, PHD.

Kniha rozhovorov teoretikov a historikov architektúry Moniky Mitášovej Oxymoron a pleonazmus ma inšpirovala k názvu môjho príspevku a do istej miery mala aj vplyv na jeho obsah. Ako, to vysvetlím neskôr.
Nosnou témou našej pedagogickej konferencie je metodika ateliérovej tvorby. Z pozície garanta inžinierskeho študijného programu „Architektúra" začnem charakteristikou študijného programu. V opise odboru Architektúra a urbanizmus sa uvádza: *„Architektonické programy sú zamerané na prípravu a vzdelanie inžiniera architekta ako vysokoškolsky kvalifikovaného odborníka pre koncepčnú tvorivú činnosť navrhovania a projektovania budov a súborov stavieb rôzneho účelu a poslania, ktorý svojou činnosťou výrazne prispieva k syntéze umeleckých, funkčných, technických a ekonomických stránok výstavby a tvorby životného prostredia."* Profil absolventa formujú najmä ateliérové tvorby vedené individuálne skupinou učiteľov s cieľom, aby absolvent počas štúdia nadobudol syntetické znalosti, zručnosti a schopnosti samostatného, koncepčne a tvorivo mysliaceho architekta.
Ateliérová tvorba je hlavným prostriedkom na dosiahnutie naznačeného cieľa, to jest prípravy a vzdelania inžiniera architekta. Je ťažiskovým predmetom na všetkých školách architektúry. Význam tohto predmetu, jeho náročnosť a komplexnosť sa odráža tak v hodinovej výmere, ako aj v počte kreditov, ktoré možno za jeho absolvovanie získať. Na Fakulte architektúry STU predmety venované ateliérovej tvorbe v hodinovej výmere predstavujú 37,3% z celkovej hodinovej výmery priameho štúdia, v kreditoch ECTS je to 44%.
V bakalárskom študijnom programe ateliérové tvorby pokrývajú 30,6% výučby (40% kreditov), v inžinierskych študijných programoch v hodinovej výmere aj počte kreditov to predstavuje 53%. Prvým ateliérom v inžinierskom študijnom programe je Ateliér I – urbanistická tvorba. Cieľom ateliéru je najmä pochopenie širších súvislostí spracovávaného územia a osvojenie si interdisciplinárneho prístupu s postihnutím prevádzkových, kultúrnych, estetických, ekologických, ekonomických a spoločenských aspektov od konceptu až po spracovanie urbanistického návrhu prostredníctvom regulačného plánu.
V ďalších semestroch si študent vyberá niektorý z tematicky a osobnostne orientovaných ateliérov, v ktorých si formuje svoj osobnostný profil. Má možnosť orientovať sa na jednu z nasledujúcich tém: A1 – budovy pre bývanie, A2 – občianske stavby, A3 – výrobné a inžinierske stavby, A4 – interiéry a výstavníctvo, A5 – ochrana a obnova pamiatkových objektov a súborov, A6 – experimentálna a ekologicky viazaná tvorba, A7 – digitálna architektúra, A8 – konštrukcie v architektúre, A9 – otvorený ateliér praxe.
Spoločným cieľom všetkých tematicky orientovaných ateliérov v predmete Ateliér II je na základne podrobnej analýzy vstupných podmienok vypracovať architektonický, resp. urbanisticko-architektonický návrh od urbanistickej dimenzie, cez architektonický koncept až po vypracovanie vybraných detailov podľa konkrétnej témy zadania. Návrh by mal byť vypracovaný na hranici tvorivých možností študenta, ktorý má v tomto predmete naplno využiť svoj tvorivý potenciál.
Cieľom Ateliéru III je stimulovať kreatívne schopnosti študentov v oblasti architektonickej tvorby prevádzkovo zložitých objektov, resp. súborov objektov s uplatnením najnovších poznatkov z oblasti architektonickej vedy, umenia, techniky. Dôraz je kladený na kreatívnu stránku s primeranou mierou reálnosti konceptu a zvládnutie integrácie rôznorodých požiadaviek a prvkov na tvorbu harmonického celku.
Posledným ateliérom je Diplomový projekt.
V záverečnej práci študent preukazuje spôsobilosť komplexne vypracovať architektonické návrhy a projekty budov, ich interiérov a exteriérov a schopnosť tvorivo a originálne riešiť zadané úlohy a navrhovať od urbanistického celku cez architektúru budov až po výtvarné a technické detaily, vrátane interiérov a exteriérov budov, koordinovať estetické, technické, konštrukčné, ekonomické, ekologické, spoločenské a iné požiadavky na výstavbu. Obsah záverečnej práce sa môže odlišovať podľa charakteru príslušného zamerania a osobnosti vedúceho diplomovej práce, čím na vedúceho diplomovej práce je delegovaná zodpovednosť za podstatnú časť obsahu diplomovej práce.
Zaoberať sa metodikou ateliérovej tvorby znamená hľadať odpoveď na otázku AKO? Na túto otázku sa pokúsia odpovedať kolegyne a kolegovia, ktorí vedú jednotlivé tematicky, či osobnostne orientované ateliéry. Skúsme si ale položiť otázku čo je ateliérová tvorba? Ide o tvorivý proces, ktorý sa odohráva vo vymedzenom priestore, často špeciálne zariadenom a vybavenom – v ateliéri. Väčšinou ide o ateliéry výtvarníkov, maliarov sochárov, grafikov, fotografov, dizajnérov...
Architektonické ateliéry sa líšia napríklad od maliarskych alebo sochárskych ateliérov tým, že kým typické výtvarnícke ateliéry sú priestorom, v ktorom tvorí jednotlivec, individualita, ateliéry architektov sú priestorom, kde sa odohráva proces kolektívnej tvorby, či už na základe dialógu viacerých architektov, alebo v súčinnosti s ďalšími profesiami, ktoré sa podielajú na tvorbe architektonického diela. Práve toto špecifické prostredie ateliéru je miestom zrodu originálnych nápadov, jedinečných návrhov a dômyselných riešení tých najzložitejších a najťažších úloh a liahňou architektonických osobností.ii
V tejto súvislosti sa dostávame k otázke kde sa učí ateliérová tvorba?
Pôvodne základná výučba ateliérovej tvorby prebiehala v ateliéroch. Od tohto pomenovania špecifickej učebne dostal názov aj samotný predmet. Ateliér svojim vybavením rysovacími stolmi, svojim charakterom a svojskou atmosférou do istej miery simuloval štandardné pracovné prostredie v projekčných kanceláriách, respektíve architektonických ateliéroch. V ateliéroch budúci adepti architektúry trávili väčšinu času, ktorý strávili v škole. Hlavne študenti vyšších ročníkov, ktorým boli pridelené „ich" rysovacie stoly. Do tých Bellušových bolo možné odložiť si výkresy, rysovacie potreby, pomôcky, tabuľky, ale aj šálku na kávu a špirálu na zohrievanie vody. Študenti posledného ročníka mali dokonca svoje ateliéry, kde občas narušili ich súkromie vedúci diplomových prác, projektov alebo konzultanti profesií. Tu skicovali, diskutovali, konzultovali, rysovali, lepili modely a nakoniec, keď sa podarilo upratať, aj svoje projekty obhajovali.
K prvej zmene došlo po r.1990. „Nežná" prevetrala nielen zatuchnutý spoločenský systém, ale urobila prievan najmä v umeleckom školstve, školy architektúry nevynímajúc. Okrem noviniek dovezených zo západoeurópskych a amerických škôl architektúry, systém štúdia nepriamo ovplyvnila aj transformácia štátnych projektových ústavov na množstvo menších, súkromných architektonických kancelárií, kde sa študentom naskytla možnosť pracovať popri štúdiu alebo študovať popri zamestnaní. Školské ateliéry vo svojej podstate zanikli, vytratil sa pojem „môj pracovný stôl". Ateliéry sa zmenili na konzultačné miestnosti, alebo konzultácie sa preniesli do pracovní pedagógov. Najžiadanejší čas na konzultácie bola „obedná prestávka".
Ešte k zásadnejšej zmene došlo pri zavedení výpočtovej techniky (desktopy). „Ateliéry" sa preniesli do počítačových učební, alebo sa na ne priamo zmenili. Až na malé výnimky rysovacie stoly stratili zmysel. Stačil stôl, kde sa dala umiestniť obrazovka a klávesnica. Problém výkresov rozmeru A0 prestal existovať. *(obr.1)* Prácu mimo školské ateliéry ospravedlnil aj fakt, že počítače mali študenti doma alebo na internáte, lebo počet miest v počítačových učebniach bol limitovaný. Okrem toho, tie sa viac využívali na zvládnutie základných zručností ovládania výpočtovej techniky a grafických programov, ako na vlastné navrhovanie.
Laptopy umožnili opustiť priestor ateliéru a preniesť tvorbu do „plenéru". Zvýšili mobilitu, nároky na počet zásuviek, na WIFI pripojenie, znížili nároky na priestor, ale systém „zabehnutých ateliérov" sa výraznejšie nezmenil. Dôsledkom je, že študenti väčšinou nepracujú v školských ateliéroch, chodia na fakultu len na konzultácie, ti šťastnejší opäť cez obednú prestávku. A tu sa dostávame k názvu môjho príspevku. Je ešte legitímne hovoriť o „ateliérovej tvorbe", nie je v tomto prípade prídavné meno ateliérová oxymoron? Ak hľadáme protirečivosť v spojení slov ateliér a tvorba, asi výstižnejšie charakterizuje pozíciu dnešnej ateliérovej tvorby druhé cudzie slovo, ktoré som použil v nadpise – eufemizmus. Niečo ešte predstierame, ale skutočnosť je už iná, ateliérová tvorba sa stala eufemizmom.
Opustiť priestor ateliéru (i školy) je na jednej strane pohodlné tak pre študentov ako aj pre učiteľov. „Výhody" sú nám všeobecne známe, nie je nutné ich podrobnejšie rozoberať. „Ambulantný" spôsob ateliérovej tvorby neumožňuje sústrediť výučbu do ateliérov, kde okrem vlastnej tvorby a konzultácii k projektu si študenti vymieňajú názory, vzájomne si konzultujú svoje návrhy, zúčastňujú sa na kritickej rozprave k návrhom kolegov, získavajú informácie k zadanému projektu. Nie je tak možné naplniť naše predsavzatie deklarované v charakteristike študijného programu, že „profil absolventa formujú najmä ateliérové tvorby vedené individuálne skupinou učiteľov"..., čo by do istej miery simulovalo situáciu v štandardných architektonických ateliéroch a princípu uplatnenia „multidisciplinárnej spolupráce" v procese tvorby.
Vo fungujúcom ateliéri prebieha aj kontinuálna diskusia o architektúre. Potom nie je potrebné chýbajúcu odbornú debatu o architektúre a témach s ňou súvisiacich nahrádzať občasnými návštevami na fakulte kolegov z praxe. Ak tento stav porovnáme s dianím vo významných architektonických ateliéroch na domácej i svetovej scéne,iv dospejeme k poznaniu, že časy dialógu majstra a tovariša dávno pominuli a napriek rozmachu IT a internetu ho nahradila priama debata širokého a rôzne štruktúrovaného kruhu odborníkov. Toto je asi aj dôvod, prečo typickým pracoviskom architekta nie bunková kancelária, takzvaný „ajnclík", ale veľkopriestor.
Navštívil som niekoľko desiatok škôl architektúry v zahraničí, na niektorých som mal možnosť aj pôsobiť v ateliéroch. Na tých znamenitých, ako napríklad ETH Zürich, Politecnico di Milano, University of Southern California v Los Angeles, KTH Štokholm, ale aj na FA ČVUT Praha, študent na začiatku semestra alebo aj akademického roku dostane pridelený stôl, pri ktorom strávi podstatnú časť dňa. Počet pracovných stolov je určujúcim faktorom pre stanovenie kapacity školy, ale na základe mojich priamych skúsenosti, má aj zásadný vplyv na spôsob výučby v predmete Ateliérová tvorba. Tieto školy nemusia deklarovať, že architektonická tvorba je nosným predmetom, v ateliéroch je to vidno. *(obr.2-4)* Možno by stálo za úvahu, prehodnotiť kapacitu našej fakulty z pohľadu počtu pracovných stolov alebo počtu miest v ateliéroch, ak nie inak, tak aspoň pre študentov 2.stupňa štúdia.
Viac, ako polovica hodinovej výmery je v inžinierskom štúdiu venovaná ateliérovej tvorbe a ateliérovému semináru. Bolo by vhodne, zohľadniť tento fakt aj v rozvrhu a tri dni v týždni vymedziť len pre ateliérovú tvorbu a ateliérové semináre. Zvyšné dva dni by boli venované prednáškam a seminárom povinných a výberových predmetov. Možno aj tento krok by pomohol oživiť na fakulte „ducha ateliéru".
Na záver jedno poučenie od prof. Rogera Stonehousa, bývalého dekana Manchesterskej školy architektúry a nositeľa čestného doktorátu našej Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.
Zásadnou chybou architektov – pedagógov je, že väčšinou pri vedení ateliérov ostávajú architektmi. Hovoria študentom, ako by dané zadanie riešili oni, kreslia im, ako na to, dokonca sami navrhujú!
Správny pedagóg by sa mal najskôr opýtať študenta čo chcel vo svojom návrhu dosiahnuť, a keď mu to študent vysvetlí potom povedať, či sa mu to podarilo alebo nie.
V školských ateliéroch sa snažím postupovať podľa jeho rady a na pôde fakulty byť predovšetkým hodnotiacim a radiacim pedagógom a až potom kresliacim tvorivým architektom.

Autor je garantom študijného programu, UEEA.

Obr.1 Architektonický ateliér školy architektúry na Dublinskej technike

Obr.2 Architektonický ateliér školy architektúry na Štokholmskej KTH. Ateliér je prázdny len zdanlivo, vo vedľajšom priestore prebieha živá debata k študentským projektom (kontrola rozpracovanosti v strede semestra)

Obr.4 Modelárska dielňa na škole architektúry KTH v Štokholme.

METÓDA SLNEČNÉHO OBALU

„Solárna architektúra a urbanizmus sú alternatíva, ktorá ponúka udržateľnosť životných štandardov s menším dopadom na prírodu a vyčerpateľné materiálno-energetické zdroje. Ak teda chceme, aby sa solárna energia v architektúre uplatňovala v komplexnom meradle, je na to potrebné pripraviť legislatívny rámec a architektom treba ponúknuť do rúk efektívny nástroj na jeho zhmotnenie."

ING. ARCH. KLÁRA MACHÁČOVÁ, PHD.

Azda najvýznamnejším dokumentom posledného desaťročia prijatým na celoeurópskej úrovni, ktorý determinuje smerovanie európskej architektúry, je Európska smernica o energetickej hospodárnosti budov **EPBD 2010** (European Directive 2010/31/EU on the Energy Performance of Buildings). Táto smernica ukladá architektom za povinnosť (už v blízkej budúcnosti) navrhovať extrémne energeticky úsporné budovy.
Táto tendencia – navrhovať a stavať úsporné domy – sa musí premietnuť vo vzdelávaní študentov architektúry, rovnako v teoretických predmetoch ako aj v ateliérovej tvorbe.
Koncepcie navrhovania a stavania energeticky extrémne úsporných budov (pasívnych domov, domov s takmer nulovou spotrebou energie, aktívnych domov) nevyhnutne vo veľkej miere využívajú energiu z prostredia, hlavne solárnu energiu. Jedným z činiteľov, ktoré podmieňujú efektívne využívanie solárnej energie je forma budov a forma zástavby. Účinná metóda na hľadanie optimálneho tvaru budovy alebo zástavby je metóda slnečného obalu.

SLNEČNÝ OBAL AKO NÁSTROJ UPLATNENIA SOLÁRNEHO PRÁVA

Napriek dlhému vývoju názorov na solárnu etiku a právo na slnko, je to dodnes problém stále neuzavretým a aktuálny. Na Slovensku dnes stále absentujú relevantné právne predpisy, ktoré by sa v stavebníctve komplexne venovali problematike práva na slnko V súčasnosti sú legislatívne podchytené len čiastkové problémy – otázka insolácie, t.j. právo na preslnenie bytu z hygienického hľadiska, a otázka prirodzeného osvetlenia (normu STN 73 4301 Budovy na bývanie, z roku 2005, v kapitolách 4.2 – Hygienické požiadavky, environmentálne požiadavky na vnútorné prostredie a fyzikálno-technické požiadavky na budovy a ich stavebné konštrukcie, a 4.5 Požiadavky na energetickú úspornosť a tepelnú ochranu.) Chýbajú právne predpisy zabezpečujúce právo na pasívne a aktívne energetické využívanie solárnej energie.
V záujme energetickej úspornosti je potrebné zabezpečiť prístup slnečného žiarenia k solárnym energetickým systémom v maximálnej možnej miere. Pod solárnym energetickým systémom sa pritom myslí solárny kolektor či iné solárne zariadenie, alebo štrukturálny (stavebný) prvok budovy, ktorých primárnym cieľom je vykonávať zber, uskladnenie a distribúciu solárnej energie na generovanie elektrickej energie, kúrenie alebo chladenie, alebo ohrev teplej vody.
Územnoplánovacia dokumentácia ako premietnutie solárnej legislatívy by mala obsahovať minimálne nasledovné:
– popis rozsahu prístupu slnečného žiarenia vyjadrený v merateľných veličinách, ako sú hodiny prístupu priameho slnečného žiarenia na plochu solárneho systému v určený kritický deň;
– popis, resp. grafický vyjadrený záznam limitov platných pre umiestňovanie a objem objektov a pre pestovanie vysokej zelene,
– ak je potrebné, podmienky, za ktorých je možné prístup slnečného žiarenia obmedziť alebo zabrániť.

Tu je práve priestor pre využitie metódy slnečného obalu, pretože poskytuje architektom trojrozmerný nomogram, ktorý v rannom štádiu návrhu stavby definuje správny objem, tvar, umiestnenie a orientáciu stavby. Nomogram je založený na objektívnych kritériách jedinečných pre danú lokalitu a zohľadňuje solárne právo alebo požadovaný solárny program.
Tradične overenie insolácie, dostupnosti slnečného žiarenia, tienenia a prirodzeného osvetlenia sa väčšinou robí keď je už projekt hotový, t.j. metódou posteriori – vyhodnocovacou. Odstraňovanie chýb je náročné a môže zásadne ovplyvniť pôvodný návrh. Metóda slnečného obalu je metódou apriori, t.j. generatívnou metódou. Poskytuje architektom nástroj ako začať, ale aj inšpiráciu pre originálne, ale zároveň zmysluplné tvarovanie objektov.

METÓDA SLNEČNÉHO OBALU

Metódu prvýkrát publikoval jej autor profesor Ralph Knowles v roku 1981 v knihe Sun Rhytm Form. Slnečný obal tu definuje ako „priestorový regulatív vymedzujúci maximálny stavebný objem na riešenom území, ktorý netieni okolie vo zvolenom časovom rozpätí." Veľkosť a tvar slnečného obalu sú definované priestorovými údajmi (zemepisná šírka lokality, veľkosť a tvar pozemku, nad ktorým sa obal konštruuje, sklon pozemku, orientácia pozemku ku svetovým stranám) a časovými údajmi (časový interval požadovaného preslnenia vyplývajúci buď zo solárnej legislatívy alebo z požadovaného environmentálneho scenára, ktorý je podmienený charakteristikou okolia - typom zástavby a jej funkčným využitím). K začiatku a koncu intervalu sa viažu údaje poloh y Slnka na oblohe – jeho azimut a výška. Nevyhnutným predpokladom pre konštrukciu slnečného obalu je znalosť solárnej geometrie. Budova navrhnutá v rámci tohto imaginárneho obalu rešpektuje predprogramované limity, v stanovenom čase nevrhá tieň na okolité objekty alebo terén.
Na FA STU metódu slnečného obalu priniesol v roku 1993 jej autor profesor Knowles a začali sme ju v ateliéri používať pri navrhovaní budov v prielukách existujúcej mestskej zástavby. Pôvodnú metódu prof. Knowlesa, ktorú vyvinul a realizoval v odlišných zemepisných podmienkach (Kalifornia), upravil a zjednodušil prof. Keppl tak, aby boli rešpektované požiadavky technických noriem platných na Slovensku (STN 73 4301 Budovy na bývanie). Pritom však metóda zostáva dostatočne flexibilná, keďže je možné dátum, pre ktorý sa obal konštruuje, ako aj sledovaný časový interval podľa okolností vhodne upravovať a meniť.

ŠTÚDIE VYUŽITIA METÓDY SLNEČNÉHO OBALU

V príspevku sú prezentované štúdie využitia metódy slnečného obalu, vypracované študentmi architektúry FA STU, Ústavu ekologickej a experimentálnej architektúry. Študenti sú s touto problematikou oboznámení v teoretickom predmete Ekologický koncept architektonickej tvorby v prvom ročníku inžinierskeho stupňa štúdia, následne si ju môžu vyskúšať v ateliéri prof. J. Keppla, CSc. a Ing. arch. Kláry Macháčovej, PhD. Zadania sú volené tak, aby ukázali šírku možností tejto metódy, od merítka objektu po navrhovanie súboru stavieb, zóny, resp. mestskej časti.

Priestorový regulatív pre návrh polyfunkčného domu v prieluke

Zatiaľ najlepšie prevereným spôsobom využitia metódy slnečného obalu je jeho využitie na vymodelovanie priestorových limitov z hľadiska preslnenia pre výstavbu v prieluke.
Slnečný obal tvorí priestorový limit, ktorý zabezpečuje slnečné práva pre okolie. V nasledujúcich krokoch treba preveriť dostupnosť insolácie pre riešený pozemok, preveriť prístup denného svetla, dodržať predpísané indexy (zastavateľnosť, zeleň) atď.

Posunom v použití metódy pri riešení stavebnej prieluky bolo jej využitie nielen na získanie priestorových limitov pre navrhovanú výstavbu, ale zámerné architektonické tvarovanie budovy. Zvládnutie odlišností architektonického tvorivého postupu „zvonka smerom dnu" (od hmoty k dispozícii) bol výzvou, ktorá priniesla odvážne výsledky. V riešeniach tohto zadania, zjednodušene, neplatilo, že funkcia určuje formu, ale energia určuje formu (a tá podmieňuje funkciu). Architektúru tvarovanú metódou slnečného obalu možno označiť za parametrickú architektúru, keďže do jej výslednej formy sú pretransformované zámerne zvolené parametre odvodené od zdanlivého pohybu Slnka po oblohe.

Metóda slnečného obalu vo väčšom urbánnom meradle

Táto štúdia bolo posunom od riešenia prieluky k väčšej urbánnej štruktúre. Tu vidíme najväčší potenciál metódy slnečného obalu, ktorá by použití v meradle zóny mohla pomôcť pri zadefinovávaní limitov výstavby, hlavne pre výstavbu s rozsiahlejším energetickým scenárom (pre nízkoenergetické a pasívne domy využívajúce solárnu energiu). Takto vymodelované priestorové limity sú presnejšie ako „štandardné", a sú zostrojené „na mieru" lokalite. Pri plánovaní výstavby by bolo vhodné podobným spôsobom najskôr preveriť potenciál územia, a potom zvoliť vhodný koncept zástavby. Metóda slnečného obalu je pre tento účel veľmi dobre použiteľná.

Slnečný obal v meradle sídla

Toto zadanie bolo experimentom v použití metódy slnečného obalu na tvarovanie celej sídelnej štruktúry, ktorej dominantnou vlastnosťou je rovnaký prístup slnečného žiarenia ku všetkým stavebným objektom, a teda univerzálna možnosť využívať slnečnú energiu.
Najskôr bol skonštruovaný slnečný obal pre celé územie, na základe jeho analýzy bola následne volená stále podrobnejšia uličná sieť a modelované stále menšie slnečné obaly tak, aby sa maximálne využíval potenciál územia. Analyzovalo sa vzniknuté fyzické prostredie, jeho objemovo-priestorové parametre, a jeho potenciál na naplnenie sociálnym prostredím. Na základe týchto rozborov a úvah sa navrhla funkčná náplň územia.
Experimentálnym postupom vznikla zaujímavá štruktúra, ktorá má porovnateľné parametre (index zastavanosti, počty bytových jednotiek a plochy pre rôzne funkčné využitie) ako developerský projekt tohto územia.
Postreh na záver – vplyv orientácie uličnej siete na tvarovanie slnečného obalu a teda de facto na tvarovanie urbánnej štruktúry je pozoruhodným fenoménom. Orientácia lokality a jej priestorový a časový vzťah k slnečnému žiareniu formuje jedinečný výrazový charakter priestorových limít výstavby, a to nie náhodne, ale celkom systematicky. V podstate predurčujú to, čo CH. Norberg-Schulz nazval duchom miesta: „ Jestliže se nám nějaké město líbí pro svůj zvláštní charakter, bývá to obvykle proto, že většina jeho budov se týmž způsobem vztahuje k zemi i k nebi, jako by vyjadřovaly společnou formu života, společný způsob bytí na zemi. Podmiňují tak zrod genia loci, umožňujícího lidskou identifikaci."

ZÁVER

Solárna architektúra a urbanizmus sú alternatíva, ktorá ponúka udržateľnosť životných štandardov s menším dopadom na prírodu a vyčerpateľné materiálno-energetické zdroje. Ak teda chceme, aby sa solárna energia v architektúre uplatňovala v komplexnom meradle (hygiena, denné svetlo, energia), je na to potrebné pripraviť legislatívny rámec a architektom treba ponúknuť do rúk efektívny nástroj na jeho zhmotnenie.
Metódu slnečného obalu sme overovali na konkrétnych príkladoch, ako aj na modelových situáciách. Pritom sme postupovali od mierky jedného objektu (riešenie stavebných prieluk), cez súbory objektov viazaných na jednotlivé pozemky, k celým urbánnym štruktúram a ich formovaniu s primárnym ohľadom na prístup slnečného žiarenia.
Po niekoľkoročných experimentoch s touto metódou môžeme potvrdiť, že metóda slnečného obalu je užitočným kreatívnym nástrojom pri tvorbe solárnej architektúry a urbanizmu, a bola by vhodným a dostatočne flexibilným nástrojom uplatnenia právnej normy o komplexnom využití solárnej energie vo výstavbe.

LITERATÚRA

1, KEPPL, J.: Stratégia solárnych miest. In: Životné prostredie. Bratislava, 2008. Zv. 42, 5, s. 240-245
2, KNOWLES, R.: Sun Rhytm Form. Massachusetts Institute of Technology, 1981. ISBN 0-262-11078-4
3, NORBERG-SCHULZ, CH.: Genius loci: K fenomenologii architektury Praha: Odeon, 1994. ISBN 80-207-0241-5
4, MACHÁČOVÁ, K.: Príspevok solárnej architektúry k efektivite bývania. Dizertačná práca. FA STU Bratislava, 2011

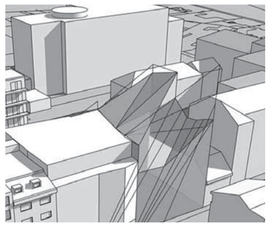
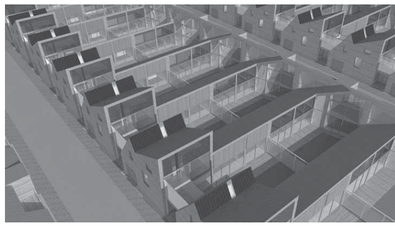

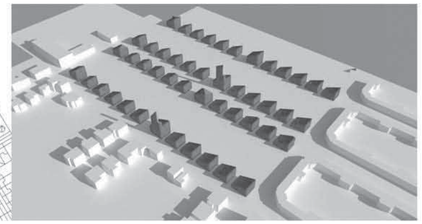
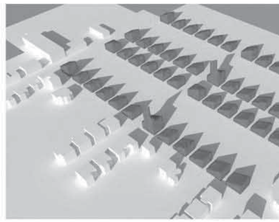
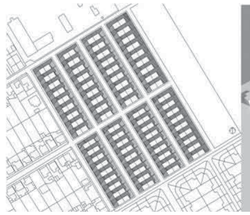
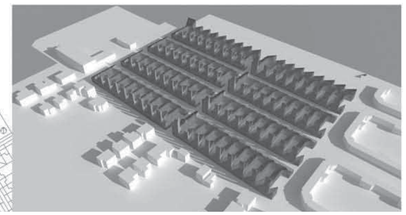
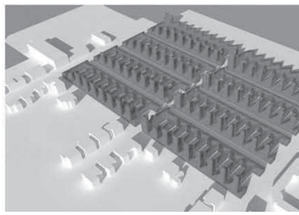
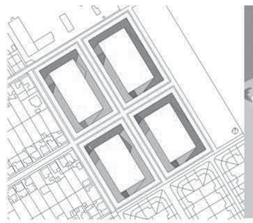
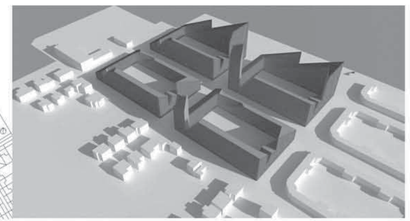
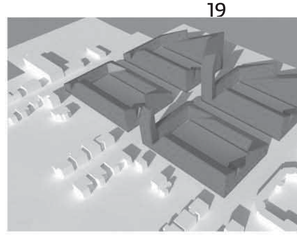
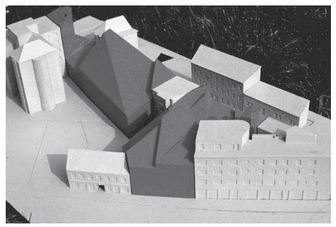

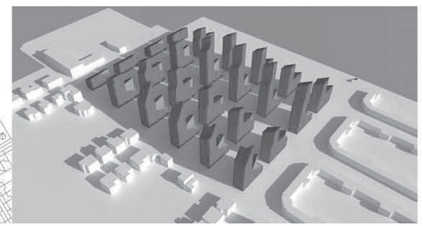
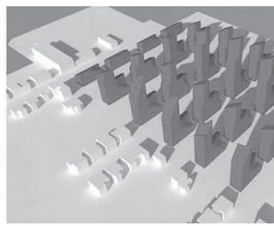
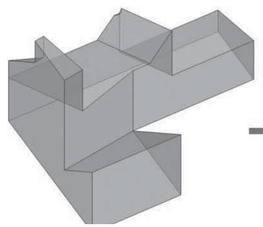
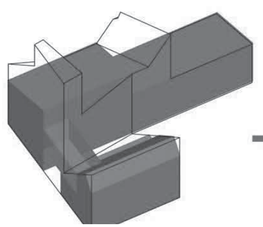
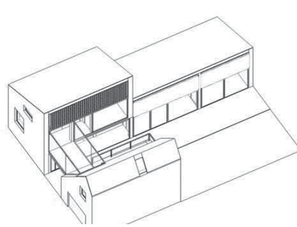

DIGITÁLNA FA STU

ING. ARCH. MARTIN UHRÍK, PHD.

V súčasnosti sú digitálne technológie integrálnou súčasťou architektonickej praxe a vzdelávania. Deväťdesiate roky priniesli prvý prelom vo forme nových možností v procese navrhovania, rôzne prístupy práce s počítačom boli napokon zhrnuté pod pojem digitálna architektúra. Táto udalosť sa stala súčasťou premeny celej spoločnosti. Prešli sme z analógového používania a distribúcie informácií na digitálne. Pojem digitálna architektúra sa za posledných dvadsať rokov vyprázdnil, v súčasnosti navrhujeme architektúru viac či menej digitálne. Od konceptu, cez projekčnú činnosť až po písanie teoretických textov je naším nástrojom počítač.
Súčasnosť prináša novú ruptúru vo využívaní digitálnych technológií. Je možno ešte radikálnejšia ako digitalizácia nášho sveta. Ide o softvérovú a hardvérovú robotizáciu celých odvetví hospodárstva, stavebné odvetvie nevynímajúc. Pokým prvý zlom znamenal vytvorenie obrovskej knižnice zo všetkého čo bolo možné prepísať do digitálneho kódu a mi ľudia máme možnosť k týmto informáciám jednoducho pristupovať. Druhá ruptúra znamená, že tieto informácie začnú používať inteligentné entity ktoré nie sú ľudskej podstaty. Súčasným príkladom je množstvo softwarových robotov. V Novinách Los Angeles Times bola, o tri minúty nato ako sa udialo zemetrasenie, uverejnená krátka správa o geologickej aktivite v Los Angeles. Robotický novinár si stiahol príslušné informácie z US Geological Survey, vytvoril text a ten potom publikoval.
i Trend nasadenia podobných technológií môžeme sledovať vo všetkých odvetviach ľudských činností. Oxfordský výskum ukazuje, že v USA je „v najbližších dvadsiatich rokoch ohrozených až 47% zamestnaneckých pozícií."
Text sa snaží naznačiť možnosti reakcie na tu naznačené výzvy na pôde FASTU. Ide o možnosti výučby technických, kreatívnych aj teoretických predmetov v oblasti využitia digitálnych technológií v architektúre, tak aby zohľadňovali súčasné trendy vo vývoji profesie architekta. Rovnako si kladieme za cieľ rozšíriť súčasné chápanie uplatnenia architekta aj do novo sa formujúcich disciplín virtuálneho sveta.
Základom návrhu koncepcie je, v bakalárskom stupni, dať študentom komplexné vzdelanie v oblasti digitálnych technológií potrebných pri výkone profesie architekta v tradičnom zmysle slova. Ide o modelovanie architektonických konceptov, úspešné prezentovanie návrhov a projekčnú činnosť. Treba zdôrazniť potrebu práce v BIM aplikáciách s presahom na pripravovanú európsku legislatívu. Tá v Európskej direktíve o verejnom obstarávaní (EUPPD, European Union Public Procurement Directive), vyzýva členské štáty k podpore, nariaďovania použitia BIM pre stavebné projekty financované z verejných prostriedkov v Európskej únii k roku 2016. To pre našich absolventov, ktorí skončia na budúci rok znamená, ž pokiaľ BIM neovládajú sú na trhu práce výrazne hendikepovaní.
Inžiniersky stupeň by študentom umožnil prepojenie digitálnych technológií s konkrétnym zameraním a podporil kreatívne techniky digitálneho navrhovania. Výučba by mala obsiahnuť simulačné techniky vo vyhodnocovaní kvality architektúry. Ide napríklad o energetické, svetlotechnické a statické analýzy riešené v reálnom čase a tak priamo ovplyvňujúce návrh architektúry. *(Obr. 1)*
V rámci dizajnu je asi najrýchlejšie sa rozvíjajúcim nástrojom parametrické navrhovanie.
V tomto prípade nie je návrh hmoty založený na kompozícii a podobných technikách, ale priestorové informácie sú prepísané do parametrov, ktoré následne pomocou softwarových interpretácií týchto dát vytvárajú architektonické hmoty. Táto technika má hlavnú výhodu vo veľmi rýchlej reakcii hmotovej kompozície na stále sa meniace podmienky návrhu. *(Obr. 2)*
V rámci kreatívnych techník, ktoré sme aj na našej škole odskúšali je významným nástrojom digitálneho navrhovania robotické analytické metódy, ktoré využívajú technológie softvérových agentov. Na obrázku *Obr. 3* je návrh novej urbánnej štruktúry v priestore chemickej fabriky Istrochem. Jednotlivé funkcie sa prerozdeľujú a optimalizujú tak aby každá z buniek, ktoré symbolizujú jednotky bývania, zelene, služieb, atď.., mali čo najvýhodnejšiu polohu v rámci ich charakteridtických kvalít. Typickým pre tento prístup je postupný rast urbánnej štruktúry, ktorý pripomína tradičný spôsob rastu miest.
Druhým momentom, ktorý by rozšíril uplatnenie sa našich absolventov je množstvo novovznikajúcich možností uplatnení sa architektonického myslenia mimo tradičné ohraničenia profesie architekta. Herný priemysel, vizualizácie, špeciálne efekty pre filmový priemysel, navrhovanie virtuálnych prostredí, informačný obal planéty prepojený na GIS, alebo rozšírená realita, si vyžaduje rozhodnutia ktoré majú priamy dopad na priestor či sociálne vzťahy a preto sú v nich poznatky architekta nenahraditeľné. Tieto nové obory ponúkajú realizovanie lukratívnych výskumných projektov a zároveň aj nové zaujímavé pozície pre našich absolventov.

Tu načrtnuté možnosti nového prístupu k navrhovaniu architektúry boli vo viacerých projektoch overované na pôde UEEA. Napokon je ich vidno na jednotlivých ilustráciách. Prekážky, ktoré bránia väčšiemu rozmachu digitálnych postupov na našej škole je možné rozdeliť do dvoch úrovní. Prvou je technické zázemie, teraz ani nemyslíme na nedostatok počítačov a software ako na nedostatočné personálne kapacity a nekoncepčnosť celého procesu výučby digitálnych technológií na FA. Druhým problémom je neakceptovanie experimentálnych výsledkov ako plnohodnotných výsledkov ateliérovej tvorby. Študenti sa boja uvoľniť a tento strach pred absenciou pôdorysov ako finálneho výstupu je ešte vypuklejší v diplomovom ročníku.
Preto je pre plnohodnotné vzdelávanie v oblasti digitálnej architektúry nutné vytvoriť sled technických, kreatívnych a teoretických predmetov tak aby vytvorili podmienky pre kvalitné osvojenie si techník a myslenia uvedených v texte. A rovnako umožniť širšiu pluralitu názorov na to čo je kvalitná ateliérová tvorba.

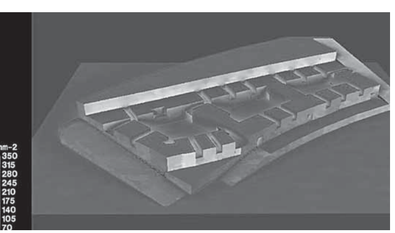

OBR. 1 WARADZINOVA P., Biomimikry – zostavanie karpatských vinic, anlza solárnych ziskov počas zimného obdobia. 2013

OBR. 2 CZERNÁK A., Parametrický mrakodrap na Manhatane 2011

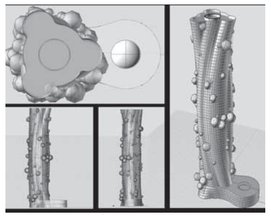

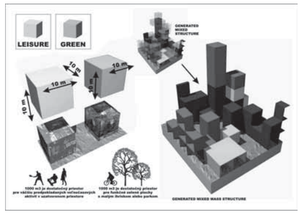

OBR. 3 BAUEROVÁ H., Istrocity - generatívne postupy urbanizmu. 2010

Obr.3
Fyzický verzus digitálny model. 3a – Výstava najlepších diplomových projektov Technische Universität Wien formou kvalitných modelov (foto: Lukáš Šíp). 3b – Building information modeling (BIM) prináša navrhovanie, projektovanie a realizáciu stavieb prostredníctvom virtuálneho modelu budovy (zdroj: www.bimmepaus.com.au).

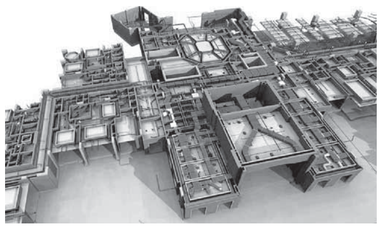

POUČENIE Z TRŽNICE

„Dobre ohodnotený slabší študent nie je motivovaný k osobnostnému progresu, zle ohodnotený dobrý študent stráca motiváciu. Objavujú sa aj projekty, ktoré sa vymykajú z akejkoľvek hodnotiacej schémy. Optimálnym riešením je definícia konkrétnych kritérií hodnotenia ako súčasti ateliérového zadania. Čím lepšie nastavíme metodiku ateliéru, tým objektívnejšie ho budeme vedieť hodnotiť."

ING. ARCH. LUKÁŠ ŠÍP, PHD.

Príspevok vznikol na základe pedagogickej správy k modulovému ateliéru M6 zo zimného semestra 2013/14, ktorá hodnotila pomerne neštandardnú tému a metodiku tohto ateliéru. Príspevok tiež ponúka niekoľko poznámok a širších úvah k metodike ateliérovej tvorby. Tieto poznámky chcú byť námetom do diskusie.
Fakulta architektúry v spolupráci s OZ Aliancia Stará tržnica iniciovala vznik ateliérového projektu „Pre Starú tržnicu". Témou boli architektonické zásahy do objektu Starej tržnice v Bratislave. Cieľom bolo priniesť tejto historickej architektúre nové estetické, funkčno-prevádzkové a spoločensko-sociálne kvality. Rozsah ateliérovej práce siahal od analytickej po realizačnú fázu, t.j. vytvorenie prototypov navrhovaných diel alebo ich častí a ich verejná prezentáciu.

PARTICIPATÍVNE NAVRHOVANIE A TVORBA PROGRAMU

Paticipatívne navrhovanie (participatory design) je metóda, pri ktorej sú do procesu tvorby aktívne zapojení všetci užívatelia diela vrátane verejnosti tak, aby konečný produkt vyhovoval ich potrebám. V ateliéri „Pre Starú tržnicu" participovali členovia aliancie, nájomcovia priestorov v tržnici, dodávateľské firmy a nakoniec aj verejnosť počas výstavy projektov. Podnety participantov museli študenti zohľadniť vo svojich návrhoch.
Najťažšou z úloh pre poslucháča bolo hľadanie „svojho" zadania v rámci tému. Konkrétna forma, miesto či veľkosť architektonického zásahu im neboli zadané. Obtiažnosť tejto úlohy spočíva v nevyhnutnosti presahov premýšľania mimo architektonickú tvorbu, vyžadovala sa iná ako formotvorná kreativita. *(obr. 1)*
Ateliérové zadania na FA spravidla konkretizujú lokalitu a program. Pedagóg sa stavia striedavo do pozície investora, orgánu územného plánovania alebo architektovho radcu. Výsledkom pedagogického procesu je architekt vyškolený spracovať pre svojho investora konkrétny návrh, prihliadajúc na investorove požiadavky a všeobecné okrajové podmienky tvorby. Vzťah investor – architekt je len jedna z možných polôh v ktorej sa dnes architekt ocitá. Architekt by mal 1, vedieť iniciatívne zaujať postoj k priestorom verejným,
2, byť schopný zhodnotiť sociálne a kultúrne aspekty miesta a navrhnúť optimálny lokalitný program. Architektúra – akokoľvek atraktívna – je bez fungujúceho programu neudržateľná, najmä ak je užívateľom širšia verejnosť.

RESERCH BY DESIGN, LEARNIG-BY-DOING

Research by Design je forma bádania, pri ktorej vznikajú nové poznatky, vedomosti, postupy a produkty v procese architektonického navrhovania. Koncept learning-by-doing vystihuje Aristoteles: "Veci, ktoré sa musíme naučiť robiť skôr ako ich začneme robiť sa naučíme tak, že ich začneme robiť". V ateliéri „Pre Starú tržnicu" boli výsledkom práce prototypy v mierke 1:1, prípadne prototypy kritických detailov navrhovanej architektúry. Študenti navrhli objekt, vyriešili kritický detail a následne ho skonštruovali v dielni. Potom zistili, že detail nefunguje, upravili ho na základe prototypu a to malo často za následok zmenu celého konceptu. Na konci projektu študent odovzdal aj „návod na výrobu" svojho projektu, ktorý obsahoval napr. zoznam optimálnych materiálov, postupov či spojovacích prvkov. *(obr.2)*
Počas štúdia sa poslucháč k mierke 1:1 štandardne nedopracuje. Výsledok jeho práce zostáva v dvojdimenzionálnej rovine papiera. Konštrukčné detaily študent preberá z technických listov dodávateľa konkrétneho výrobku; v ideálnom prípade spojí niekoľko takýchto detailov do fungujúceho celku. Detaily sa kreslia „nakoniec", tesne pred odovzdaním práce, bez možnosti spätnej reflexie v návrhu. Skutočná „práca s detailom" študentovi uniká. Vzťah celok – detail je v podstate relatívny, detail stačí pedagogicky sprostredkovať v menšom rozsahu. „Výroba" detailu dokáže u študenta inicioval vzťah k tejto mierke a umožní mu pochopiť jeho potenciál. V ateliéri „Pre Starú tržnicu" išlo o aktívnu prácu s detailom v procese tvorby.

FYZICKÝ VERZUS DIGITÁLNY MODEL

Fyzický model architektúry prestáva byť nástrojom tvorby. Stáva sa nástrojom prezentácie, „dodatkom" ku grafickej časti práce. Študent vypracuje model na konci tvorivého procesu, potom ako boli všetky zásadné rozhodnutia ohľadom architektonickej formy urobené. Niektoré ateliéry model nepredpisujú vôbec. Je fyzický model prežitkom v čase digitálnej architektúry? *(obr.3)*
Predstavme si ateliér v ktorom sú povolené iba skice a pracovný model. Skica študenta nepustí k riešeniu „banalít", pracovný model ho núti neustále pracovať s formou. Postup „vyrieš dispozíciu, architektúra ti vyjde" nie je možný. Abstrahovanie od dispozičných či konštrukčných podrobností dáva priestor konceptuálnej tvorivosti. Výstupom by bola séria skíc a pracovných modelov, ktoré by sa počas semestra postupne spresňovali. Dôraz by sa kládol na proces tvorby. Postupy digitálnej architektúry boli v ateliéri „Pre Starú tržnicu" použité pri návrhu zariadenia, ktoré odráža fragmenty slnečného žiarenia na priečelie Starej tržnice vo forme svetelných bodov. Matematický algoritmus vypočíta uhly odrazov do polohy, kedy svetelné body vytvoria na priečelí nápis „trh". *(obr. 4)*

PREZENTÁCIA

Obhajoba je dnes na FA v procese AT pre študenta často prvá príležitosť komplexne sformulovať a verbálne prezentovať architektonický koncept svojho diela. Stretávame sa s fenoménom, že študent sa na obhajobe „naučí viac ako počas celého semestra". Pri tomto stave sa ponúka myšlienka na seminár (optimálne v rámci ateliéru) v ktorom by pôsobili externé kapacity napr. z odboru marketingová komunikácia.
Súčasťou ateliéru „Pre Starú tržnicu" bolo množstvo prezentácií počas semestra, od štandardných kontrol rozpracovanosti, cez opakované prezentácie pred členmi Aliancie Stará tržnica a nájomcami priestorov až po verejnú prezentáciu na podujatí Vianočný Dobrý trh 2013. Dôležitá bola sebareflexia, v tomto prípade vyhodnotenie vstupov užívateľov a ich zapracovanie, resp. spätná korekcia návrhu. Jedným z pozitívnych dôsledkov bola výborná kvalita konečnej prezentácie na obhajobe – grafická aj verbálna. *(obr.5)*

HODNOTENIE

Do hodnotenia ateliéru "Pre Starú tržnicu" vstupovali dva zásadné momenty: stanovenie cieľa práce a množstvo energie vynaloženej na jeho dosiahnutie. Voľba optimálnej formy architektonického zásahu bola kľúčová. Množstvo tvorivej energie či duševnej práce je fyzikálne nemeateľnou veličinou; pedagóg ju môže len odhadnúť. Téma hodnotenia ateliérov si snáď zasluhuje samostatnú konferenciu. Metodika hodnotenia je nevyhnutnou súčasťou metodiky ateliérovej tvorby. Ako vlastne hodnotíme? Systémovo, porovnávaním projektov navzájom alebo výlučne intuitívne? Univerzálny hodnotiaci systém všetkých ateliérov by sme hľadali ťažko, hodnotenie závisí do veľkej miery od témy a rozsahu. Naopak nekoncepčné, intuitívne hodnotenie vedie k frustrácii študentov; dobre ohodnotený slabší študent nie je motivovaný k osobnostnému progresu, zle ohodnotený dobrý študent stráca motiváciu. Objavujú sa aj projekty, ktoré sa vymykajú z akejkoľvek hodnotiacej schémy. Optimálnym riešením je definícia konkrétnych kritérií hodnotenia ako súčasti ateliérového zadania. Čím lepšie nastavíme metodiku ateliéru, tým objektívnejšie ho budeme vedieť hodnotiť.

Obr.1
Návrh skleníka na streche Starej tržnice ako príklad hľadania programu a formy architektonického zásahu. 1a - historická fotografia objektu dokázala, že v minulosti sa na streche tržnice pestovali potraviny. 1b - Študentka reaguje na požiadavky jedného z nájomcov, ktorý v tržnici prevádzkuje školu varenia. 1c – konštrukčný detail skleníka v mierke 1:1. (autor: Katarína Šoltýsová)

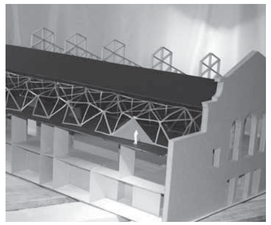

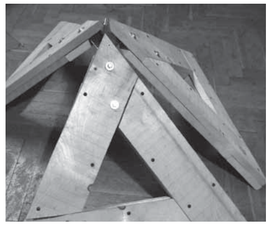

Obr.4
Príklad aplikácie postupov digitálnej architektúry v ateliéri „Pre Starú tržnicu". Inštalácia na námestí pred tržnicou odráža fragmenty slnečného žiarenia na priečelie budovy vo forme svetelných bodov, ktoré vytvoria nápis "trh". (autor/vizualizácia: Michal Kotvan)

Obr.2
Výroba prototypov a modelov študentských projektov. V ateliéri „Pre Starú tržnicu" išlo o aktívnu prácu s detailom v procese tvorby. (foto: Študenti FA)

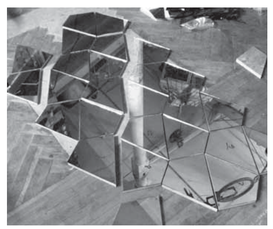

KONCEPČNÉ A METODICKÉ OTÁZKY URBANISTICKEJ TVORBY VO VZDELÁVANÍ ARCHITEKTOV

PROF. ING. ARCH. BOHUŠ KOVÁČ, PHD.

Spojenie architektúra a urbanizmus a najmä spojovník „a" nemá symbolizovať dva odbory A+U v jednom názve, ale skutočnú integráciu architektúry a urbanizmu - jedným dychom vyslovené AU."

ARCHITEKTÚRA A URBANIZMUS

Vzťah architektúry a urbanizmu tvorí neoddeliteľnú jednotu – každá stavba, architektonické dielo, sa podieľa na kultúrnom obraze a prevádzke celku – mesta a krajiny. Urbánny celok, pokiaľ má pred sebou určitú víziu, zase vymedzuje isté rámce pre architektúru.

V roku 2002 so vznikom sústavy študijných odborov vznikol aj študijný odbor 5.1.1. architektúra a urbanizmus, keď predtým boli architektúra a urbanizmus samostatnými odbormi. Jeho zrod nebol ľahký, pretože boli aj tendencie, aby vznikol samostatný odbor architektúra+pozemné stavby a odbor priestorové plánovanie+urbanizmus.

My, aj s ohľadom na naše tradície, sme však boli a zostávame presvedčení o potrebe spojenia architektúry a urbanizmu. Spojenie architektúra a urbanizmus a najmä spojovník „a" nemá symbolizovať dva odbory A+U v jednom názve, ale skutočnú integráciu architektúry a urbanizmu, jedným dychom vyslovené AU. Vyjadruje spojenie jednoty architektonického diela a priestoru, vzťah celku a časti so všetkými jeho systémovými a spätnými väzbami, s ich estetikou a etikou a v neposlednom rade aj ekonomikou. Postavenie urbanistickej tvorby vo vzdelávaní architekta nie je preto primárne zamerané len na tvorbu urbanistických koncepcií, akoby sme sa mohli domnievať, ale najmä na pochopenie vzťahu stavby k jej okoliu, na schopnosť dešifrovať východiskové determinanty celku ako základov jej architektonickej koncepcie. Súčasne ide aj o paralelné uvedomenie si významu a vplyvu každej stavby na charakter celku. V tomto nadväzujeme na našu tradíciu, keď urbanistickú koncepciu (a plán) ako východisko architektonickej tvorby, vytvára vzdelaním architekt. Označenie urbanista tu nie je celkom namieste, pretože základným predpokladom urbanistickej tvorby je aplikácia architektonického myslenia. Postupy, metodiky, nástroje...môžu byť diferencované, myslenie musí mať spoločné znaky. Som jednoznačne názoru, že dobrý „urbanista" musí používať myslenie, postupy a napokon aj metódy tvorby architekta, aj keď v inej dimenzii.

URBANIZMUS A ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE

Jiří Hrůza *(lit.1)* definuje urbanizmus ako *„...súbor pracovných metód zaoberajúcich sa zámerným formovaním ľudského osídlenia najmä miest. V niektorých oblastiach vo väzbe na architektúru zdôrazňuje najmä estetické aspekty tvorby sídiel".* Pojem urbanizmus obsahuje v sebe aspekt tvorby urbanistického usporiadania priestoru, pričom „zohľadňuje spoločenské, výtvarné, technické a ekonomické aspekty, ktoré pôsobia súborne a nedajú sa stavať proti sebe". Dnes musíme túto definíciu obohatiť aj o ekologické aspekty.

Územné plánovanie je súborom činností, ktoré slúžia najmä na tvorbu nástrojov na zabezpečenie týchto požiadaviek na využitie územia. Urbanizmus a územné plánovanie tak tvoria neoddeliteľný vzťah, ktorý môžeme prirovnať k vzťahu medzi architektonickým navrhovaním a projektovaním stavieb. V oblasti územného plánovania je spôsobilosťou architekta zhotovovanie územných plánov, pričom architektonickému náhľadu sú najbližšie zonálne a sídelné dimenzie- regulačné plány. Regionálne dimenzie urbanizmu sa už viac dotýkajú kompetencií priestorového a krajinno-ekologického plánovania. Podobne ako je nemysliteľné zhotovovať projekt stavby bez predchádzajúcej architektonickej koncepcie, aj spracovaniu územného plánu predchádza tvorivá fáza. Vzťah architektúry a urbanizmu (projektovania a plánovania) sa legislatívne v praxi prejavuje tým, že na Slovensku je pre obe oblasti spoločný zákon – o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. V súčasnosti sa otvára diskusia o vytvorení osobitnej kategórie odbornej spôsobilosti pre urbanizmus a územné plánovanie vedľa kategórie architekt pre navrhovanie a projektovanie stavieb, tak ako je to v mnohých krajinách Európskej únie[1]. *Urban design and urban planning*[2] sa stávajú dve základné orientácie urbanistickej praxe. Vzdelanie architekta pokrýva najmä oblasť tvorby (Urban design), výkonom praxe však môže získať aj spôsobilosť v oblasti spracovania územných plánov. Priblíženie plánovania vo vzdelávaní architekta je dôležité aj z dôvodu požiadaviek *Smernice európskeho parlamentu č. 2005/36 ES oddiel 8, čl. 46*, ktorá o. i. od architekta požaduje *„primerané vedomosti o urbanistickom navrhovaní a plánovaní a zručnostiach v procese plánovania ako aj chápanie vzťahu medzi ľuďmi a budovami a medzi budovami a ich prostredím a potreby dávať do vzťahu s ľudskými potrebami a rozsahom"*,

Túto požiadavku je potrebné začať postupne plniť už od 1. roka štúdia, čo je ťažké, pretože študent prichádza na štúdium s pomerne jasnými predstavami o architektúre ale takmer so žiadnou o urbanizme. V mojom štúdiu (ukončenie v roku 1976) prišiel prvý a posledný obligatórny dotyk s urbanistickou tvorbou v piatom ročníku. V predmete *architektonická a urbanistická tvorba*[3] (výmera 0–12...) už v návrhu radového rodinného domu vo svahu s parcelou šírky 6m v prvej ateliérovej tvorbe bolo úlohou nakomponovať aj celý urbanisticko-architektonický súbor vrátane súvisiacej dopravy. Prvý dotyk s urbanistickou tvorbou, s výsledkom „urbanistická situácia" takmer na úrovni dnešného malého U-ateliéru, sa tak udial v architektonickom ateliéri, kde architektúra vznikala smerom zvonka dovnútra. Niekedy sa hovorí, že základným predpokladom pre vznik „dobrej" architektúry je umenie urbanisticky „osadiť" stavbu, tento postup napokon kopíruje aj legislatíva, keď územný plán zóny môže pre stavby nahradiť proces územného konania o umiestnení stavby. Ale súčasne vznikala aj predstava o interiéri.

V urbanistických dimenziách zložitosť ale aj krása takéhoto viacdimenzionálneho náhľadu spočíva v umení dívať sa na celok akoby z veľkej výšky a súčasne si vytvárať priestorové predstavy z ľudského horizontu. Toto platí vo všetkých urbanistických dimenziách. Nemôžeme teda nezačať u architektonickej tvorby, pretože tá je skladobným prvkom a napokon aj cieľom urbanistickej tvorby, a to nielen v zóne, ale aj v štrukturálnej podstate sídla a krajiny.

Vzdelávanie architektov sa realizuje v školách architektúry a podobne ako každá škola, aj toto vzdelávanie má svoje ciele a didaktické postupy, pričom si každá škola môže budovať aj svoju jedinečnosť. *Cieľom vzdelávania v architektúre je nadobudnúť také vedomosti, schopnosti a zručnosti, ktoré umožnia vykonávať povolanie architekta*[4] a to vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. V podstate individuálnemu charakteru výkonu povolania ako aj súťaživému princípu presadenia sa na trhu práce je potrebné podriadiť aj naše didaktické metódy a ciele štúdia v opise študijného odboru, ktorý je východiskom pre akreditáciu študijných programov fakúlt.

URBANISTICKÁ TVORBA A PROFIL ABSOLVENTA

Univerzitné štúdium sa globálne začalo deliť na stupne. Pre výkon povolania „architekt" je rozhodujúce ukončenie druhého stupňa štúdia, pričom v podmienkach mnohých krajín[2] ani toto ešte nie je postačujúcou podmienkou pre samostatný výkon profesie a je potrebné absolvovať architektonickú prax pod dohľadom autorizovaného architekta. Profesia povolania architekta má tiež svoj opis oprávnení kodifikovaný zákonom[1]. Z toho aj logicky vyplývajú odlišné ciele bakalárskeho a inžinierskeho štúdia vyjadrené v profile absolventa.

SYSTEMATIKA ATELIÉROV – OD URBANISTICKÉHO NAVRHOVANIA K TVORBE

Kým bakalárske štúdium je koncipované v didaktickom postupe od časti k celku, na inžinierskom štúdiu postup kopíruje prax – od celku k časti. Rozdiel v cieľoch vzdelávania, kde bakalára charakterizuje ešte jeho relatívna neschopnosť riešiť samostatne zložitejšie architektonické a urbanistické úlohy, sa má prejaviť aj v cieľoch jednotlivých ateliérov. Tomu zodpovedá aj postavenie urbanistických ateliérov, študent počas štúdia absolvuje najmenej dva povinné.

Prvý bakalársky ateliér spočíva v jasne zadanom zadaní v zásade monofunkčného obytného územia. Stavia na poznatkoch a základoch architektonickej typológie budov, na prvých skúsenostiach s architektonickou tvorbou, na urbanistickej kompozícii a predmete Urbanizmus I, ktorý je orientovaný na základy urbanistického navrhovania. Na druhom stupni je urbanistická tvorba úvodným celoodborovým ateliérom s predpokladom, že vygeneruje potenciál zadaní pre ďalšie architektonické tvorby na jednotlivých zameraniach. Tradícia urbanistického ateliéru v 5. roku štúdia je na FA historicky overená desaťročiami. Rozdiel v obsahovej povahe ateliérov podčiarkuje aj ich označenie – kým na bakalárskom stupni ide o ateliéry navrhovania na inžinierskom o ateliéry tvorby.

BAKALÁRSKY STUPEŇ						INŽINIERSKY STUPEŇ			
1	2	3		4		1		2	
Úvod AU Σ 1 h	Komp. U Σ 52 h	Urb. I Σ 39 h	Urb. II I Σ 39 h		Legisl. AU Σ 5 h	Úz. plán. Σ 39 h		Sprac. ÚP Σ 24 h	
			Ateliér malý U Σ 39 h			Ateliér I U			
				Modul M8 Σ 117 h	*Záv.bc. práca U Verejný urbánny priestor*	Σ 117 h	*Ateliér II arch. Σ 130 h*	*Ateliér III urb. Σ 130 h*	*Diplom. práca U Σ195 h*

Povinné urbanistické predmety pre každého absolventa odboru

Povinne voliteľné bc. urbanistické predmety a povinné ateliéry študijného inžinierskeho program U

Škola	Bc					Ing.					Bc + Ing
	Teoretické predmety		Ateliér. tvorba		spolu	Teoretické predmety		Ateliér. tvorba		spolu	
	hod	kr.	hod	kr.	hod/ kr	hod.	kr.	hod.	kr.	hod/ kr	hod / kr
FA (AU / arch)	13	14	3	5	16 / 19	11	15	9	15	20 / 30	36 / 49
FA (AU / urb)						21	34	35	51	56 / 85	72 / 104
SvF (PSA)	0	0	0	0	0 / 0	6	8	6	9	12 / 17	12 / 17
FU – TUKE (A)	8	9	0	0	8 / 9	0	0	5	5	5 / 5	13 / 14
STU (PPM)	15	18	24*	46*	39*/ 64*	10	20	33	47	42 / 67	81 / 131

* Niektoré predmety s označené ako ateliér, ich obsahom však nie je navrhovanie

Táto schéma má svoju logiku a je možné ňou preukázať minimálne plnenie vyššie uvedených požiadaviek Smernice EU na vzdelanie v architektúre v oblasti urbanizmu. Pre FA ale aj SKA je základom posudzovania oprávnenia absolventov danej školy vykonávať činnosti v urbanistickej dimenzii tvorby prakticky spojených so spracovaním územných plánov. Porovnanie SKA vyznieva pre FA priaznivo a to nielen v študijnom programe U, ale aj u architektúry. Tabuľka však poukazuje problém absencie urbanizmu v bc. štúdiu na SvF, čo vytvára problém prijatia jeho absolventa na FA.

Na bakalárskom stupni je zaradený jeden povinný malý" a jeden povinne voliteľný ateliér urbanistického navrhovania.

Ateliér urbanistického navrhovania I. (0-3, 5 ECTS). Cieľom ateliéru je osvojenie si základných koncepčných tvorivých zručností v urbanisticko-architektonickej dimenzii tvorby na úrovni menšieho obytného súboru. Prvý bakalársky urbanistický ateliér je tak zameraný na jednoduché urbanistické zadanie, pričom ich počet sa pre celý ročník obmedzuje na 3–5 lokalít. Ateliér je v 3. roku (6. semester) štúdia, jeho teoreticko-praktickým predpolím sú predmety Urbanistická kompozícia I (zameraná na základy komponovania urbanistických štruktúr a priestoru), Urbanizmus I (zameraný na urbanistickú typológiu) ale aj predmety zamerané na architektonickú typológiu a predošlé architektonické tvorby. V ateliéri má študent zadané širšie kontexty lokality. *Táto stabilita širších vzťahov ako východiska na ktoré musí reagovať návrh v podstate kopíruje tú situáciu urbanistickej praxe, kde zóna sa navrhuje v súlade s celkom*[7]. V rámci analýz študent zhodnocuje stav a vnútorný potenciál lokality a jeho dotykového územia. Cez varianty riešenia postupne navrhuje menší obytný súbor v mierke 1:1000, charakter súboru (podiel bytových a rodinných domov, výška zástavby...) sú danosťami zadania. Súčasťou riešenia je rozpracovanie urbanistických detailov, prezentácia priestorových záberov z ľudského horizontu ako aj základné urbanistické ukazovatele návrhu. V priebehu celého návrhu študent aktívne pracuje s modelom, výsledná forma modelu sa očakáva ako pracovný model[8]. V posledných dvoch rokoch došlo k znovuoživeniu metódy vkladacieho modelu s ktorým ateliér v počiatkoch svojho vzniku začal, čo umožňuje aj kvalitatívne porovnávanie návrhov. Ako vyjadrovacie grafické formy sú v zmysle pokynu daného Zásadami malého a veľkého ateliéru v Študijnom programe fakulty[9] povolené len manuálne techniky (didaktický význam tohto usmernenia pozri ďalej). Vzhľadom k tomu, že sa nepožadujú komplexné techniky architektonického vyjadrovania a je obmedzený aj rozsah prezentácie, má ateliér prívlastok „malý".

Vo výberovom **module M8** je dominantná urbanistická tvorba, na ktorú blok troch predmetov – dvoch teoretických a jeden ateliérový seminár. V urbanistickom module je **Ateliér modulu M8** (0-9, 13 ECTS) zameraný na návrh oproti malému ateliéru rozsiahlejšieho ale stále v zásade monofunkčného urbanisticko-architektonického súboru, pričom na rozdiel od malého ateliéru už môžu študenti využívať aj podporu počítačov. Všetci študenti v module riešia jednu lokalitu, čo umožňuje organizovať diskusie alebo workshop k danej téme. Typológiu a trendy ktoré sa dotýkajú problematiky ateliéru študuje študent formou analýz podobných realizovaných riešení doma aj v zahraničí v rámci ateliérového seminára (0-3, 4 ECTS). V návrhu na novú akreditáciu sme usúdili, že vzhľadom na doterajšiu absenciu problematiky vidieckych sídiel a krajiny bude modul pri zmene štruktúry sprievodných predmetov k ateliéru orientovaný na túto problematiku.

Ústav urbanizmu a ÚP zadáva tiež **záverečné bakalárske práce** (0-16, 21 ECTS), kde je témou architektonický návrh a projekt verejného urbánneho priestoru – exteriérová stavba (nie urbanistický projekt...)[10] Prvá časť projektu je venované návrhu, v ktorom študent zohľadňuje funkčné a prevádzkové zásady tvorby verejného priestoru, determinanty infraštruktúry, historické odkazy. Dôraz je kladený na otázky bezpečnosti a bezbariérovosti riešenia a na iné špecifiká exteriérových stavieb, napr. spôsob ich odvodnenia ako aj ich chovania sa a zmena výzoru v rôznych ročných, denných (večer), poveternostných a klimatických podmienkach. Súčasťou návrhu sú aj architektonické detaily a návrh dizajnu vybraných prvkov mestského mobiliáru. V projektovej časti zadania preukazuje svoje schopnosti vytvoriť pre svoj návrh konštrukčno-technický projekt vrátane architektonicko-konštrukčných detailov. Témami zadania sú konkrétne úlohy praxe a spravidla ich majú všetci študenti rovnaké. Spoločné zadanie okrem efektivity pri získavaní podkladov umožňuje aj vedenie diskusných seminárov, pričom sa však rešpektuje aj požiadavka na istej miery dôvernosti autorskej prezentácie. Súčasťou ateliéru je organizovanie špecializovanej exkurzie do lokality riešenia, kde študenti absolvujú aj prednášky miestnych odborníkov, zástupcov samosprávy a štátnej správy. Výsledok ateliéru v rôznosti prístupov je v podstate podobný súťaži návrhov. V spolupráci s mestami sa realizujú aj verejné výstavy návrhov a ústav pravidelne vydáva zborník záverečných prác. Podporným predmetom záverečného ateliéru je seminár, v ktorom študenti analyzujú podobné riešenia doma a v zahraničí alebo sa venujú špeciálnym otázkam tvorby verejného priestoru, napr. problematike bezpečnosti, zelene, večerného osvetlenia, výtvarným prvkom v mestskom interiéri, dopravy.

CHARAKTERISTIKA URBANISTICKÝCH ATELIÉROV NA 2. STUPNI ŠTÚDIA

Ateliér urbanistickej tvorby (0-9, 15 ECTS) je úvodným spoločným ateliérom odboru, v ktorom študenti riešia urbanistickú problematiku zložitejšieho územia zmiešaných funkcií. *Na rozdiel od bakalárskeho ateliéru tu širšie vzťahy nie sú limitujúcim determinantom, tento ateliér simuluje druhú možnosť praxe – keď sa urbanistická štúdia zóny stáva podkladom pre zmeny územného plánu mesta.* Ateliér obsahuje problematiku prieskumov a rozborov, definovanie urbanistických problémov v území. V priebehu práce študent pracuje s alternatívami. Zadania sú vypisované v rozsahu pre skupiny študentov (spravidla dvojice), čím študenti získavajú skúsenosť s tímovou prácou a diskusiou. Cieľom ateliéru je na zonálnej úrovni pri súvahe širších súvislostí zabezpečiť komplexnosť riešenia a osvojenia si interdisciplinárneho prístupu s postihnutím prevádzkových, kultúrnych, estetických, ekologických, ekonomických, spoločenských aspektov. Komplexnosť spočíva v hmotovo-priestorovom a funkčno-prevádzkovom riešení, pričom študenti aplikujú najnovšie trendy urbanistickej tvorby. Súčasťou zadania ateliéru je požiadavka na náčrty architektonických detailov ako vyplynú z riešenia. Základným výstupom ateliéru je model. Témami sú aktuálne otázky urbanistickej praxe – urbanistická prestavba a rekonštrukcia centrálnych mestských zón, významné rozvojové územia, opustené a úpadkové lokality (brownfields), otázky vzťahu rieky a mesta. Niektoré témy sú koordinované s inými zameraniami štúdia tak, aby si študent týmto ate-

liérom vytvoril východiská pre nasledujúcu architektonickú tvorbu, ktorú absolvuje aj absolvent programu U. V novom modeli bude tento ateliér sprevádzať seminár spracovania územného plánu, v ktorom si študent navrhovanú urbanistickú koncepciu postupne prevedie do metodiky územného plánu mesta alebo zóny resp. zastavovacieho plánu, a tak s urbanistickou praxou pochopí vzťah od koncepcie k plánu.
V študijnom programe urbanizmus je zaradený aj **architektonický ateliér II.**, ktorý je príležitosťou do vlastnej urbanistickej koncepcie a podľa sebou definovanej regulácie navrhnúť architektonický objekt. Tento postup približí študentovi vzťah medzi plánovaním a projektovaním – medzi architektúrou a urbanizmom. Na vlastnej koži v spätnej väzbe precíti mieru sebou vytvorenej regulácie, jej obmedzenia alebo voľnosť. Hra vytvárania pravidiel – regulí – sa najlepšie učí na vlastnej skúsenosti. Cieľom tohto postupu je upozorniť, že regulácia sa dotkne tvorby iného architekta.

Preddiplomová ateliérová tvorba (0-10, 16 ECTS) je zameraná na tvorbu urbanistických koncepcií v urbanistickej dimenzii sídla a jeho priestorových súvislostí alebo väčšej časti sídla alebo jeho významného rozvojového smeru podľa predpokladanej orientácie tejmy diplomovej práce vrátane koordinácie ďalších subsystémov v území (doprava, technická infraštruktúra, urbanistická ekonómia, časová koordinácia, vlastnícke vzťahy a pod.). Témy preddiplomového a diplomového ateliéru sú individuálne, v ktorých má aj vedúci práce príležitosť výsledkami práce prezentovať svoju osobnosť. Ateliér je spravidla zameraný na definovanie východísk pre **Diplomovú prácu** (0-15, 20 ECTS), ktorá predstavuje návrh urbanistickej koncepcie prehĺbenej až do podrobnosti architektonicko-urbanistických detailov, širších väzieb a do preukázania koordinácie ďalších územných subsystémov. Celý návrh je súčasne vyjadrený aj formou regulácie územného plánu podľa metodiky vybraných častí územnoplánovacej dokumentácie. Ďalej diplomová práca obsahuje priestorové štúdie resp. makety, varianty riešenia, doplnkové schémy, sprievodnú správu a urbanisticko-ekonomické parametre návrhu. Komplex diplomovej práce sprevádza diplomový seminár, ktorý predstavuje určitý výskum zadanej témy. Výstup je spravidla v kvalite, ktorý môže absolvent zaradiť do svojho profesionálneho portfólia ako kvalifikovanú urbanistickú štúdiu.

K NIEKTORÝM OTÁZKAM – NIELEN – URBANISTICKÝCH ATELIÉROV

Od kopírovania cez navrhovanie vlastnou rukou k počítaču.
Žiaden ateliér na škole architektúry nemôže jestvovať bez svojho teoreticko-praktického predpolia. Pre prvopočiatky urbanistického navrhovania sú dôležité vedomosti ale najmä zručnosti z architektonickej typológie. Naši študenti dokážu navrhnúť budovu v mierke 1:50, ale je prekvapujúce že im chýba zručnosť ju vyjadriť v inej mierke vrátane príslušnej abstrakcie zmenšenia., napr. v mierke 1:1000 resp. 2000. O rodinných domoch majú skoro zásadne jedinú skladobnú predstavu voľne stojaceho objektu v strede parcely. V urbanistickom koncepte nevedia objemovo a tvarovo vyjadriť napr. hmotu adekvátnu kultúrnemu domu so sálou pre 200 ľudí. Bez týchto objemovo-typologických a prevádzkových znalostí stavieb sme často svedkami kreslenia a situovania hmôt a funkcií, za ktorými zjavne absentuje architektonická predstava. V architektonickej tvorbe sa pritom nejedná o potrebu konkrétneho riešenia stavby, ale o schopnosť abstrahovať v urbanistickej mierke jej architektonickú podstatu a polohu v priestore.
Mám pocit že absencia tejto zručnosti je založená na zanedbanom kreslení vlastnou rukou, teda na „povinných" cvikoch, ktoré masírujú vedomie. Voľakedy bolo štúdium v začiatkoch spojené aj s *kopírovaním*. V predmete architektonická typológia sme pre každý typologický druh museli hľadať v literatúre príklady a tie prekresliť z časopisu na pauzák voľnou rukou. Prekresľoval sa typický pôdorys v rôznych mierkach, pohľady, situácia stavby v tisícke, bolo potrebné vytvoriť dispozičný a prevádzkový diagram. Považovalo sa za dôležité ani nie tak to vyhľadávanie v knižnici, ale práve ten akt záznamu vlastnou rukou, kde sa prenášal cez ruku do hlavy záznam a podvedome sa budovalo v danej veci vedomie. *Kopírovanie nie je prípustnou metódou tvorby, ale je prípustnou metódou vzdelávania*[11]. Stupnice ktoré hrajú žiaci do omrzenia v hudobnej škole nemajú žiaden iný účel, ako nadobudnúť zručnosť súladu rúk, sluchu a mysle. Na umeleckých školách je kopírovanie legitímnou vyučovacou metódou, možno jednou z najúčinnejších. Realistické prekresľovanie obrazu či modelácia hmoty diela známeho majstra (často klasika) rôznymi kopírovacími a prenášacími metódami v mierke 1:1, zmenšenine alebo zväčšenine[12] v identickej a následne ľubovoľnej technike až po vlastnú interpretáciu diela iného autora je pre študenta v počiatkoch jeho umeleckého štúdia (ale aj neskôr) jedinečnou príležitosťou pochopiť vzťahy medzi jeho obsahom, kompozíciou a vyjadrovacou technikou. Žiadna diskusia nenahradí takto nadobudnutú individuálnu skúsenosť a manuálnu zručnosť, ktorú študent nevediac ani ako vytiahne zo svojho podvedomia pri riešení celkom inej úlohy (stále hovoríme o talentovaných študentoch, ktorí absolvovali kresliarske prijímacie skúšky). Juhani Pallasmaa hovorí o *„nevedomom dotyku umeleckej skúsenosti" (lit.2, str.103)*. Vychádzame tiež z toho, že povolanie architekta predpokladá síce intelektuálnu činnosť, ale je súčasne aj remeslom, kde sú zručnosti nadobudnuté štúdiom a rozvíjané praxou veľmi dôležité.
Na vysokej škole akoby sme vyučovaciu metódu kopírovaním považovali za niečo nedôstojné. Austin Kleon napísal heslo: *„Začni napodobovaním toho čo miluješ. Kopíruj, kopíruj, kopíruj. Na konci tejto rady (kopírovania) nájdeš sám seba" (lit.3,str.41)*. Naši asistenti to vedeli. Kým Pallasmaa hovorí o „mysliacej ruke" ktorá prenáša z hlavy cez ruku ovládajúcej hrot ceruzky na papier myšlienku, tu spätný pochod kresliacej ruky pomáha rozvoju schopností hlavy (čeština používa takmer nepreložiteľné slovo „vědení"). Ale toto kopírovanie musí byť poctivé, vlastnou rukou. „Aj tvorba ťaháku vlastnou rukou je vynikajúcou edukačnou (aj keď nie etickou) pomôckou..." *(lit.4)*. Pri dávnejších ale aj súčasných diskusiách o metódach práce v malom ateliéri odzneli na margo manuálnej techniky podania návrhu aj názory, že študent si podloží štvorčekový papier alebo si pripraví podklad svojho návrhu v počítači a potom ho rukou prekreslí. Návrh, ktorý bol vytvorený rukou vedenou počítačom, získava potom úplne rovnocennú skúsenosť, aj keď pravdepodobne vynechal etapu hľadania vlastnou rukou.
Pallasmaa počítačom vytvorený návrh podozrieva z dojmu *„falošnej správnosti a zdanlivej konečnosti"*. Skutočne – počítač ponúka až takú fotorealistickú kvalitu, ktorá už čitateľovi neumožňuje žiadnu inú fantáziu. Oproti tomu obraz vyjadrený *„váhavosťou ruky pri kreslení, ktorá vďaka opakovaniam, pokusom a omylom a postupne nadobudnutej istote a správnosti dôjde k uspokojivému výsledku"*. Táto váhavosť a postupné vyzrievanie ruky ako prejav neustáleho hľadania sa najlepšie prejavuje v metóde kreslenia návrhu na priesvitný papier (duplex). Hrubá prvotná škica (napr. uhlom) s množstvom nejasných kontúr sa preloží čistým papierom a postupne sa kontúry návrhu zvýrazňujú, tak ako sa postupne mení aj ceruzka od 6B po pentelku. V poslednej etape môže už precízna škica dosiahnuť kvalitu výpovede rovnocennej s návrhom narysovaným alebo vytvoreným v počítači. Toto vrstvenie duplexov je tiež v podstate založené na kopírovaní a zdokonaľovaní seba samého. Henrich Pifko vo svojej prednáške na Pedagogickej konferencii FA STU 28.3.2014 položil rečnícku otázku: Prežije duplex? Nemyslel tým samozrejme vyššie spomenutý autorský archív škíc, ale metódu ateliérovej práce. Dokonca uvedenú otázku vztiahol k opodstatnenosti kresliarskej časti prijímacej skúšky. Som presvedčený, že najmä v bakalárskom štúdiu by to mala byť obligatórna metóda jasne vyjadrená v systéme štúdia a premietnutá do osnov jednotlivých predmetov. A to nielen v ateliéroch, ale najmä na cvičeniach.
Ručné a počítačové metódy Pallasmaa porovnáva ešte aj tak, že kým *„ručná škica, kresby či fyzický model sú vytvárané rovnakou masou fyzickej hmotnosti...počítačové operácie sa odohrávajú v matematizovanom nehmotnom svete" (lit.2. str.97)*. Kým počítač vytvára čiaru ako matematické spojenie dvoch bodov, ruka vytvára čiaru plynulým ťahom ceruzky vedenou rukou po papieri a vnáša do nej aj emóciu a stav mysle jej tvorcu. Pallasmaa hovorí o *„hmatovosti kreslenia" (str.94)*. Pri kreslení čiary je myseľ o zlomok okamihu vpredu pred rukou a tak ju vedie, súčasne prostredníctvom zraku myseľ v tom istom okamihu vníma nakreslené. Počítač naviac nikdy nepracuje a „nemyslí" v mierke, pracuje 1:1. Teda ani študent, ktorý pracuje od začiatku na svojom návrhu s počítačom, nepracuje a teda ani nemyslí v mierke. *Mierka nie je veľkosť obrazu na vytlačenom výkrese, ale spôsob, hrubosť alebo jemnosť myslenia*. Obrázok na monitore nie je v celosti ani v časti nikdy v mierke, na rozdiel od papiera natiahnutom na stole, kde študent vidí jedným pohľadom všetky vzťahy celku a častí ozaj v mierke a v proporciách.
Kreslenie vlastnou rukou má význam aj z autorsko-právnych dôvodov. V hľadaní vlastnou rukou je dôležitý okamih zrodu myšlienky. Týmto okamihom sa naplnil jeden zo základných predpokladov autorského práva (ďalšími sú originalita a zverejnenie). Dokumentovanie tohto okamihu by malo mať v archíve architekta svoje miesto. Aj retrospektívny pohľad do svojich duplexov má aj „dokonalých" počítačových podaní ručne kreslené malé ateliéry zle. Jednak to neplatí pre všetkých študentov, lebo u tých ktorí po talentovkách nezanedbali kreslenie a tvorbu vlastnou rukou sú tieto práce perlou ich portfólia, ktorá poukazuje aj na ich umeleckú osobnosťnú podstatu. Skôr je to naopak, v portfóliách ateliérov väčšiny našich študentov chýbajú 1-2 strany záznamov z vývoja konceptu, ktorý mnohí robia tiež vlastnou rukou.

Pri zadávaní urbanistickej témy sú dôležité podklady. Počítačovo ladení študenti hneď na začiatku semestra žiadajú priamo CD a určité formáty podkladu. Pre zrod myšlienky a štúdium témy pritom postačuje čistý papier, kde je prvým krokom záznam terénu. Aj tu má kopírovanie veľký poznávací význam a vplyv na vedomie. Kopírovaním nedigitálneho podkladu (mapy alebo satelitného obrázka) v príslušnej mierke študent nieleneže podvedome skúma priestor, uvedomuje si jeho vzťahy v danej mierke (čo je mimoriadne dôležité...), ale si aj vytvára napr. s pomocou fotografií vo svojej mysli aj jeho obraz, ktorý ale abstrahuje na podstatné veci. Tak sme kedysi prekresľovali kopírovaním katastrálnu mapu a zbavovali sme ju rôznych kartografických znakov tak, aby vznikol architektonicky vytvorený podklad. Toto prekresľovanie bolo vlastne prvotnou analýzou ktorú vykonáva myseľ. Následný proces tvorby opačným postupom *mysliacej ruky* už pracoval s týmito informáciami.
Architekt doc. Ivan Gürtler pri prednáške rámci podujatí 1x1 kolegu ing. arch. M. Závrackého, ktorý pôsobí v Nemecku, vyzdvihol skutočnosť, že úspech tohto slovenského architekta v zahraničí je pravdepodobne daný aj talentom a kresliarskou schopnosťou prezentovať architektonický návrh. Tomu zodpovedá aj moja skúsenosť z verejnej prezentácie návrhu plaváme v Petržalke, kde občianka na margo počítačového spracovania a vizualizácií smerom k architektovi poznamenala, či nevie kresliť tak ako boli od architektov zvyknutí a ponúknul tak aj svojho umeleckého ducha, ktorý by ju viac presvedčil. A mala pravdu. *„Kde nie je predstava, nie je kresba. Bez kresby nie je architektúra"* uzatvára Riedijk svoju inauguračnú reč (lit.5 str. 25).
Týmto, samozrejme, nijako nemôžeme znižovať význam počítačov. Ani Pallasmaa nepodceňuje na vyspelého architekta edukačný význam, pretože si v konfrontácii s realitou diela uvedomuje jeho prednosti a prípadné nedostatky.
V našich diskusiách odznievajú aj názory, že metódu ateliéru by si mal študent demokraticky vybrať. To považujem aplikáciu demokracie na nesprávnom mieste. Škola musí vedieť predpísať študentovi aj metódu vzdelávania a nadobúdania schopností a zručností, pretože tieto parametre vzdelania garantuje a sú obsiahnuté aj v profile absolventa. V ateliéri si študent môže demokraciu uplatniť v slobode svojho návrhu, ale nie vždy v technike jeho prednesu či podania. Tieto príkazy školy sledujú určité vzdelávacie ciele, inak škola nemá zmysel. Aj v architektonickej praxi boli a sú napr. súťaže, kde je technika návrhu presne určená (kvôli jednote pojednania, ktoré napomáha lepšie hodnotenie porovnávaním).
Nemôžeme celkom akceptovať názor ako obranu čisto počítačových prezentácií, že v porfóliu študenta bc. štúdia na FA vyznievajú vedľa ich význam, skôr naopak. Vymedzuje však pre manuálnu a počítačovú metódu teritórium. Na počítači oceňuje urýchlenie väčšiny aspektov architektonickej práce, je nástrojom rýchleho kreslenia, analýz, overovania, testovania, virtuálneho vytvárania prototypov, generuje architektonické a urbánne formy.

Iné otázky ateliérovej tvorby
Metódy vedenia ateliérov vedúcim ateliérovej tvorby sú citlivé tak z polohy študenta ako aj učiteľa. V zásade je to aj otázka etiky. Prof. Keppl na svojej prednáške uviedol uplatnenie zásady, keď svojou rukou nevstupuje do návrhu študenta a konzultuje rozvoj študentovho konceptu. Takto vedený ateliér potom zo strany študenta napĺňa všetky znaky autorstva školského diela. Napriek tomu sa nie vždy dá vyhnúť záznamu konzultantovej pripomienky na duplex, nikdy to však nemôže znamenať požiadavku vedúceho práce na riešenie. Prístup k vedeniu ateliérov zo strany pedagógov vychádza z individuálnych foriem prístupu ku každému problému, a to aj napriek niektorým spoločným metodologickým aspektom tvorby. Tento individuálny vzťah k téme musí byť sprevádzaný aj individuálnym vzťahom k študentovi.
Z hľadiska používania počítačov sa dotknem aj zložitosti, ktorým je vedúci práce vystavený pri konzultácii. Je odkázaný na verbálny komentár obrazu na monitore bez možnosti aktívneho vplyvu. Situáciu nemení ani vytlačenie obrázka na A4 alebo na A3, stále je to mimo mierky. Preto požadujem od študentov, aby si časť riešenia vytlačili v mierke, kde sa dá odhadnúť potrebná miera podrobnosti danej mierky. A cca týždeň pred odovzdaním by študent mal vytlačiť hlavný výkres v mierke vo finálnom prevedení a mať ešte čas na konzultáciu adjustácie.
Novinkou zavedenou mladými učiteľmi na ÚUÚP (Melcerová, Boháčová, Hianik, Winková, Smatanová a ďalší) sa stal skicár urbanistu, do ktorého si študent zaznačuje rôzne podnety pre svoju tvorbu, záznamy z konzultácií...a niektorí si tam vlepili aj korektúrne duplexy učiteľov. Tento skicár ako sme si všimli začal sprevádzať týchto študentov aj v ďalšom štúdiu. Snáď sa vyvinie pekná tradícia a napokon budú k dispozícii skicáre s logom fakulty ako v Brne. S ohľadom na kontexty tohto článku by bolo vhodné založiť aj duplexový skicár ateliéru, ktorý by študent položil pred komisiu na obhajobe. Chcem tým poveďať, že sa nám nejedná aby rukou bola prevedená záverečná prezentácia, ale aby študent neustále viedol svojou rukou aj ceruzku[13].
Zadania ateliérov sú základným východiskom ateliéru. Definovanie témy, formálnych a obsahových parametrov na jej spracovanie má zásadný význam aj pri kontrole splnenia podmienok zadania pri záverečnom hodnotení. Konceptu zadania pripravuje pred začiatkom semestra garant predmetu, mal by ju však predtým prekonzultovať s vedúcimi prác, ktorí na zadanie udeľujú svoj podpis. Na ÚUÚP pracujeme už viac rokov s jednotnou mustrou zadaní, ktorá o. i. obsahuje aj isté ponaučenia z autorských práv. Ako potvrdenku prevzatia zadania nám študent signuje „návratku" zadania. Sme názoru, že mustra zadania a jeho príloh má byť na FA jednotná.
V minulosti už bola na FA vydiskutovaná otázka zadávania ateliérových prác témami architektonickej alebo urbanistickej súťaže. V súťaži ide o individuálnu účasť a dielo vytvorené pre súťaž má všetky markanty autorského diela. Vzhľadom na množstvo otázok súvisiacich najmä s etikou, ale aj právom na FA už viac rokov zadanie súťaže neboli témou ateliérov. Ide o odpovede na otázky napr. individuálne verzus verejné (kontroly rozpracovanosti), školské dielo a autorské práva vrátane označenia diela, autorský podiel vedúceho práce, ceny a odmeny diela ktoré vzniklo ako školské dielo... Preto sa podobné témy sa začali riešiť v rámci mimoštudijných aktivít. Vývoj však poukazuje na potrebu systémovo reagovať na možnosti oboslania súťaží formou zadaní ateliérov metodickým usmernením fakulty.
Internú formu súťaže, na ktoré by škola mala študenta pripraviť[14], imituje situácia minimalizácie počtu zadaní až po jedno zadanie pre celý ročník. Tento postup má veľa racionálnych prvkov v príprave zadania, podkladoch, diskusia o téme. Citlivým momentom je tu vzťah medzi kolektívnym a individuálnym. Autorstvo je podmienené individuálnosťou a aj klasifikácia študenta je napokon z jeho pohľadu a v dôsledkoch individuálna. Aj študenti sú rôzni – od tímových lídrov až po introvertov. Stretol som sa ešte ako prodekan s požiadavkou, aby kontroly rozpracovanosti neboli verejné. Nie všetci študenti sú uzrozumení so skutočnosťou, keď sa ich myšlienka v štádiu vývoja komnceptu verejne prezentuje (v podstate pred konkurenciou). Verejná KR je oprávnená tam, kde je každé zadanie iné, u spoločných zadaní by sme mali rešpektovať (a viesť študentov ak k vedomiu) ich duševné práva.
Práca s modelom bola v minulosti v urbanistickej tvorbe základnou metódou výuky v ateliéri. Model je jedným zo základných výstupov ateliéru urbanistickej tvorby. Manuálna práca s modelom má v podstate rovnaký význam ako kreslenie rukou. Techniky postupu od pracovného po definitívny „pevný" model sú rôzne a aj okamih vstupu modelu do procesu tvorby môže byť individuálny – záleží od zadania a predstavivosti študenta. Náročnosť práce s modelom spočíva v niektorých špecifikách, napr. uvedomenie si potreby cca 1/3 prevýšenia. Pomerne málo využívajú napr. diplomanti laboratórium priestorovej simulácie. Problém širšej aplikácie formovania konceptu pomocou modelu zlyháva na menšom priestorovom potenciáli ateliérov a modelárne, kedže model je neprenosný.
Študijnú literatúru predpokladá každý predmet. S ateliérmi je to zložitejšie ako s teoretickými predmetmi. Urbanistickým Neufertom je Prinz *(lit.7)*, ktorý obsahuje v zásade celú problematiku urbanistickej typológie na zonálnej úrovni. Nestarnúcim podkladom je aj Metodika urbanistickej tvorby *(lit.8)*. Cenné však je, ak vedúci ateliérovej práce svojou tvorbou prináša študentom inšpirácie a prenáša na nich svoje praktické skúsenosti. Rovnaký význam má tiež poukazovanie na tvorbu iných architektov urbanistov, napr. inštruktážny dopad má kniha o prácach Cooper, Robertson & Partners s množstvom škíc veľkých urbanistických projektov *(lit.9)*.
Obhajoba ateliérovej práce je posledným formálnym aktom predmetu (nasledovať môžu výstavy, zborníky, diskusie...). Metódy a forma, etika...by boli samostatnou témou na učiteľskú konferenciu. V každom prípade by mali pre obe strany platiť napísané pravidlá obhajoby, akési „desatoro". Člen komisie má klásť vecnú otázku alebo pripomienku, cieľom obhajoby nie je vyslovovať predbežné hodnotenia, tie treba presunúť do hodnotiacej fázy práce komisie. A tu niekedy býva aj kameň úrazu. Vzťah študenta a učiteľa môže niekedy nadobudnúť takú mieru empatie, v ktorej sa ťažšie hľadajú kritické hodnotenia. Otvára sa otázka vzťahu hodnotenia komisiou a individuálnym právom hodnotenia vedúceho práce. Ak by sme sledovali paralelu so súťažami, kde ani predseda komisie nemá dva hlasy, malo by byť hodnotenie komisie konečné. Pri zápise do AIS sa ale stretávame ešte s prejavmi váhavosti. Je isté, že vedúci práce vkladá do svojho hodnotenia aj aspekty postupu práce v celom semestri. Tu ale treba zobrať v úvahu aj skutočnosť, že hodnotenie študenta sa dotýka aj hodnotenia iných študentov (štipendium...). Potom je veľmi zložité aj vysvetľovanie dôvodov klasifikácie, na ktoré má študent právo, kedže ako sa ukazuje, my síce dodržiavame ochranu osobných údajov, ale medzi študentmi sa vie všetko. Hodnotenie v komisii je súčasne zložité v tom, že tú istú známku môžu dať rôzni členovia komisie z rôznych dôvodov. U zadaní, ktoré sú pre viacerých zhodné, je istou barličkou metóda porovnávania. Vtedy sú zaujímavé aj postupy formy odovzdávania ateliérov.
Spôsob odovzdávania ateliérov sa tiež neustále diskutuje a hľadá sa optimálne riešenie. Pred rokmi to bolo niekoľko dní pred obhajobou s vierou, že sa získa čas potrebný na poroovnanie prác hodnotiteľmi. Ako najlepší spôsob sa ukázalo vyvesenie prác, ako tento spôsob ožívil malý urbanistický ateliér v ak.r.2012/13. Vzhľadom na obmedzenosť priestorov a súbeh termínov odovzdávania prác od 1.–6. ročník sa ukázal tento model z priestorových dôvodov ťažko realizovateľný. Boli to v minulosti najmä študenti, ktorí sa pri harmonograme akademického roka priklonili k spôsobu, keď termínom odovzdania je deň obhajoby. Ak však fakulta nájde vhodný organizačný model vrátane systému registrácie prác a priestorovú organizáciu, je model verejnej prezentácie pred obhajobou asi najlepším riešením. Dňom odovzdania by sa tak stal deň otvorenia prieskumu.
Ateliérová tvorba bola, je a dúfajme aj ostane najdiskutovanejšou témou štúdia architektúry a urbanizmu. V tom momente, ak umrie táto diskusia, umrie škola.

Autor je garantom študijného programu, UUUP.

POZNÁMKY

1) Zákon č. 138/1992 o autorizovaných architektoch a stavebných inžinieroch; v súčasnosti pečiatka autorizovaného architekta obsahuje oprávnenie tak na navrhovanie a projektovanie stavieb (budov a inž. stavieb) ako aj na územné plánovanie – v novele zákona sa pripravuje odlúčenie plánovania od projektovania, čo však neznamená že vzdelaním architekt nemôže získať pečiatku urbanistu – územného plánovača. Práve naopak, cieľom FA je, aby vznikli predpoklady vzdelania pre získanie oboch pečiatok. Toto oddelenie A a U v praxi je tak paradoxne sledované potrebou integrovaného vzdelávania architektúry a urbanizmu v ich spojitosti, predbežná autoprofiláciu umožňujú študijné programy 2. stupňa a ich zamerania.
2) Týmto prekladom by sme mali označovať aj príslušný študijný program ako aj názov ústavu.
3) Ateliéry arch. a urb. tvorby začali až v 3.roku štúdia postupne s týmito výmerami 0-4+0-4; 0-7+0-7; 0-12+0-12; 0-22+0-30 (posledný semester len diplomová práca)
4) v SR sa vyžaduje absolvovanie 3 rokov praxe preukázaním portfólia ktoré je súčasťou autorizačnej skúšky
5) Je potrebné doplniť že sa jedná o jednoduché urbanistické problémy a stavby menšieho rozsahu (objemu)
6) Korektúra z „alebo" na „a" – z podstaty ďalšieho textu tohto článku vyplýva potreba budovania oboch zručností súbežne
7) Naviac študent neabsolvoval predmet Urbanizmus II zameraný na sídla
8) Rozdiel medzi bakalárskym modelom a modelom na inž. stupni je v jeho prevedení – bakalár odovzdáva model ako škicu, master síce v priebehu tvorby tiež využíva aj pracovný model – 3d fyzickú škicu, ale ako výsledný odovzdáva pevný komplexný model
9) Tieto zásady sú stabilizované od roku 2003 a pre ak.r. 2013/14 sú publikované na str. 104
10) Pojem urbanistický projekt je v súčasnosti mimo legislatívnych rámcov, kedže pojem projekt sa vzťahuje k výstavbe a nie urbanizmu. V rámci jednoty prístupu je aj tu predmetom projekt stavby, ktorá má svoju návrhovú časť (štúdia) a vlastný konštrukčno-technický projekt.
11) Výrok je vztiahnutý s ohľadom na architektúru. Vo výtvarnom umení to môže byť inak - v kaviarni galérie Danubiana viseli roky signované kópie diel známych autorov s uvedením ich autoru a názvov, podľam právnikov sa toto nepovažuje za falzifikát, tu sa môže, kedže išlo aj o iné veľkosti, o interpretácii diela.
12) Milan Lukáč zadáva napr. vymodelovať banán v mierke 2:1.
13) Pojem „ceruzka" upresnostňujeme v tomto článku z dôvodu, že patrí k mäkkým vyjadrovacím parstriedkom, kde je možné vo vrstvách škicovania a hľadania uplatniť aj tlak ruky. Čo dobre vycvičená ruka dokáže aj s perom, ale ťažšie s fixkou...ktorej čiara pôsobí definitívne ostro.
14) Výkon architektonickej praxe je v zásade súťažou architekta na trhu práce, ktorého súčasťou je súťaž návrhov, u nás žiaľ málo využívaná

LITERÁTÚRA:
1, Slovník soudobého urbanismu, Odeon Praha, 1977, str. 266
2, PALLASMAA, J.: *Myslící ruka, ARCHA Zlín 2012, ISBN 978-80-87545-09-6*
3, KLEON A.: *Kraď jako umělec, Jan Melvil Publishing, 2012, ISBN978-80-87270-36-3,*
4, HABLOVIČOVÁ: SME
5, RIEDIJK, M.: *Kresba. FA ČVUT Praha, 2009, ISBN 978-80-01044405-6*
6, SITTE, C.: *Stavba měst podle uměleckých zásad, nakl. ARCH Praha 1995, ISBN 80-901608-1-6*
7, PRINZ, D.: *Städtebau, vyd. Kohlhammer, ISBN 978-31-701262-99*
8, ALEXY, T., KAVAN, J., TRNKUS, F.: *Metodika urbanistickej tvorby, skriptum FA SVŠT 1972*
9, COOPER, ROBERTSON&PARTNERS: *Cities to Gardens, Image Publishing 2007, ISBN 86470-167-6*

ATELIÉR URBANISTICKÉHO NAVRHOVANIA V – 3. ROČNÍK BC. ŠTÚDIA ATELIÉR I – URBANISTICKÁ TVORBA – 1. ROČNÍK ING. ŠTÚDIA

„Diskusie v rámci EAAE, ktorej je naša fakulta súčasťou smerujú preto opakovane k otázkam ako pripraviť absolventov čo najlepšie pre prax a to v ďaleko širšej škále oblastí, akou je práca tvorivého architekta. Je príznačné, že práve tvorivosť, ktorú si študenti ateliérovou tvorbou pestujú im tieto sféry pôsobenia otvára. Oblasť urbanistickej tvorby, nie je výnimkou."

DOC. ING. ARCH. ĽUBICA VITKOVÁ, PHD.

Kvalita výučby ateliérovej tvorby ako nosného predmetu je na školách architektúry, rovnako ako na rôznych medzinárodných fórach o architektonickom vzdelávaní často diskutovanou témou. Práve spôsob, metódy a formy výučby ateliérovej tvorby sú zrkadlom škôl architektúry a ich absolventov. Súčasné obdobie je poznačené istou mierou nestability, predovšetkým ekonomickej. Otázka kvality výučby sa stáva ešte naliehavejšou v súvislosti so zložitejšou situáciou na trhu „architektonickej" práce. Diskusie v rámci EAAE (European Association of Architecture Education), ktorej je naša fakulta súčasťou smerujú preto opakovane k otázkam ako pripraviť absolventov čo najlepšie pre prax a to v ďaleko širšej škále oblastí, akou je práca tvorivého architekta. Je prízнačné, že práve tvorivosť, ktorú si študenti ateliérovou tvorbou pestujú im tieto sféry pôsobenia otvára. Oblasť urbanistickej tvorby, nie je výnimkou.
Ako má vyzerať prostredie ateliérov? Aké metódy a formy výučby podnecujú aktívny prístup študentov? Aký časový priestor je optimálny pre prácu na zadaní? Tieto a podobné otázky sú predmetom diskusii, hodnotení, ale i prieskumov na školách architektúry. Ako jeden z pohľadov na hodnotenie výučby ateliérovej tvorby môže slúžiť zaujímavý prieskum, ktorý realizovali Jim Low a Hannah Vowle.]/ Pre nás môže prezentovaný prieskum predstavovať istú bázu názorov na preferencie metód, foriem výučby ako aj na charakter prostredia, ktoré sú späté s ateliérovou tvorbou v zahraničí.

Hlavným cieľom ateliérovej tvorby je podnecovanie a rozvíjanie tvorivosti, podpora syntetického myslenia a komplexného prístupu k riešeniu problémov. Našou snahou je aby Ateliérová tvorba súčasne podporovala radosť z tvorby.
To je základ nášho prístupu k výučbe predmetných ateliérov. V Ateliéri urbanistické navrhovanie V a v Ateliéri I - urbanistická tvorba sme sa spolu s kolegami pokúsili o nový prístup k vedeniu ateliérov, ktorý sleduje komplexnejšiu prácu so študentmi. Veľký podiel na zavedení nových metód výučby má pani arch. Oľga Melcerová, ktorá dva roky Ateliér V. garantovala a Ateliér I. pripravuje. Zásadné je aj nadšenie ďalších kolegov a doktorandov Ústavu urbanizmu a územného plánovania.

Ktoré metódy práce sme do ateliérovej výučby zaviedli?
Aktuálne a jednotné témy pre celý ročník.
TÉMY: Mesto a voda, Mesto a bariéry; Nech ožije sídlisko, „Satelity na satelitoch", umožňujú previazanie na výskum ústavu a súčasne reagujú na vybrané problémy praxe. Témy sa spracovávajú na vybrané lokality, ale s obmedzeným počtom riešených území. To umožňuje overiť rôzne prístupy a princípy riešenia v rámci diferencovaných podmienok.

Takéto postavenie tém prináša niekoľko výhod:
› Umožňuje dôslednejšie pripraviť zadania a realizovať spoločný úvod do témy a ateliéru.
› Vytvára sa priestor pre realizáciu sprievodných podujatí, ktoré ateliér obohacujú (workshopy, exkurzie, výstavy, filmy, diskusie, prednášky, súťaže).
› Účinnejšia je i realizácia priebežných a záverečných hodnotení, prezentácii, diskusii, kritík v rôznych etapách spracovania projektu a možnosť prizývania odborníkov z praxe.
› Vhodnejšia a prirodzenejšia je aj práca v skupinách samotných vedúcich prác, účinné je i prepájanie skupín 3-4 vedúcich. Takýmto spôsobom je možné zabezpečiť intenzívnejšiu spoluprácu medzi študentmi i samotnými kolegami. Pozitívom je aj zdieľanie viacerých názorov a pohľadov, diskusie o problémoch, ale i konfrontácie, čo vedie k zdokonaľovaniu argumentačných schopností a lepšie formulovaní stanovísk.
K ďalším uplatňovaným metódam výučby patrí:
› Práca na modeloch počas celého tvorivého procesu, vrátane „stavby" spoločného - pracovného.
› Podpora škicovania, nie len v procese analýz a kreovania konceptu, ale aj pri finalizácii návrhu – ťažiskovo v tzv. malom ateliéri.
› Pre podporu „potenciálu ruky" 3/, ako dôležitého tvorivého a prirodzeného nástroja architekta sa osvedčilo zavedenie skicára, ako prostriedku pre zdokumentovanie myšlienkového postupu riešenia, priebehu práce a vývoja návrhu. Skicár obsahuje i poznámky a výpisky k typológii navrhovaného riešenia, odkazy k referenčným projektom , poznámky z prednášok a sprievodných akcií a podobne.
› Spracovanie libreta, zameraného na pochopenie imidžu mesta, identity miesta formou textovej alebo grafickej eseje, videa, fotokoláže.
› Okrem štandardných analýz sa kladie dôraz i na ďalšie aspekty územia, ako je: populácia, mobilita, integrácia/segregácia, história/súčasnosť, budúcnosť/ÚPN a na základe nich sa definujú problémy a potenciály územia (SWOT).
› Súčasťou podpory tvorivosti je i použitie ľubovoľnej grafickej techniky.
› V rámci formovania konceptu sa od študentov požaduje sformulovanie idei – motta konceptu – v stručnej forme (spojenie slov, maximálne veta).
› V rámci ateliéru pôsobia aj kolegovia z praxe.
› V rámci malého ateliéru sme uplanili jednotný termín odovzdania a vystavenia prác a ich obhajobu na jednom mieste v nasledujúci deň.
Uvedené metódy sa do procesu výučby zavádzali v ostatných rokoch, na tie ktoré sú súčasťou ateliérovej tvorby už dlhšie obdobie a sú osvedčené sme nadviazali. Pre ateliér urbanistickej tvorby je už štandardná dlhodobá spolupráca s predstaviteľmi samospráv. Ďalšou zaužívanou a osvedčenou praxou je možnosť výberu pedagógov a pozývanie kolegov z externého prostredia na úvodné prednášky, kritiky a záverečné hodnotenie projektov. Dlhodobo sa snažíme i o prezentáciu prác študentov v mestách, respektíve mestských častiach, pre ktoré projekt spracovávali i so sprievodným zborníkom prác.

Čo považujem za podstatné pre výučbu ateliérovej tvorby je – učenie s láskou a zanietením.

Pre napredovanie je dôležitá i spätná väzba. Potreba zhodnotenia formy a procesu výučby ateliérovej tvorby a jej výsledkov. I to je otázka, o ktorej sa v zahraničí, ale i na našej fakulte stále intenzívnejšie diskutuje. Hodnotenia kvality má zaužívané metodiky, dokonca zvlášť spracované pre umelecké odbory a osobitne i pre architektonickú a urbanistickú tvorbu.4/ My zvykneme vyhodnocovať naše pedagogické snaženie prostredníctvom hodnotenia prác, ich obhajobou pred komisiou pedagógov (pozvaných hostí), úspechmi študentov na domácich a zahraničných súťažiach, ich úspešnosťou počas štúdia v zahraničí, v ostatnom období i prostredníctvom hodnotenia samotných študentov.

Vyberám niekoľko postrehov k **Ateliéru urbanistického navrhovania V** – 3. Ročník Bc. štúdia prostredníctvom AIS (predmet hodnotilo 11% študentov):
› Skvelý ateliér, vedúci, doktorandi, workshopy.
› Chválim prístup cvičiacich. Posunuli ateliérovú tvorbu o úroveň vyššie, individuálny prístup, doplnkové prednášky, priestor pre tvorbu... vynikajúce,
› Tvorivé dielne oživili výučbu na fakulte, takto by to malo vyzerať.., konečne som nemala pocit...., že spolu vytvárame niečo, čo má zmysel. Motivačne pôsobil aj prístup pedagógov. ZAUJIMAVÉ prednášky, workshopy a myslím, že aj spravodlivé hodnotenie vďaka celoročníkovému hodnoteniu prác. Veľmi oceňujem odovzdanie ateliéru deň pred obhajobami, nech sa každý v kľude vyspí a oddýchnutý obháji.
› Príklad platnosti vety: keď sa chce, tak sa dá. Aj prespať v noci v škole. Mladí doktarandi sa chytili organizácie semestra a pripravili úžasné podmienky pre tvorbu. Na začiatku som o urbanizme nevedela nič a neznášala ho, teraz som si ho zamilovala. Keep doing the good job !

Tab. 1 Hodnotenie metód a foriem výučby

Prostredie	Miera dôležitosti	
Kvalitní pedagógovia	93%	
Prístup k zariadeniam a prístrojom	79 %	
Otvorenosť fakulty	77 %	
Vlastné pracovné miesto pre študium na fakulte	60%	
Prostredie v ateliéroch	56%	
Kľúčové metódy vedenia ateliéru	***Miera dôležitosti***	
Hodnotenie projektov	87%	
Práca v skupinách	84%	
Podujatia v rámci ateliéru (prednášky, exkurzie...)	82%	
Hosťujúci pedagógovia	78%	
Práca na modeloch	67%	
Hodnotenie interakcie medzi študentmi	***Veľký prínos***	***Priemerný prínos***
Získanie ďalších pohľadov	52%	32%
Zdieľanie myšlienok	51%	37%
Získanie informácii	46%	31%
Podpora pri zvládaní softwaru	41%	31%
Osvojenie si prezentačných metód	36%	36%
Hodnotenie miery individuálneho prístupu	***Veľký prínos***	***Priemerný prínos***
1:1 (student : pedagóg)	84%	9%
1:2/3/4	42%	38%
1:5+	23%	30%
Kritiky	68%	23%
Semináre	29%	34%
Čas strávený týždenne v ateliéri		
0 - 10 hodín	22 % študentov	
10 - 20 hodín	40 % študentov	
20 - 30 hodín	22% študentov	
30 + viac hodín	16 % študentov	

Tab. 1 Hodnotenie metód a foriem výučby

Tab. 2 Vývoj hodnotenia výsledku Ateliéru I za roky 2011 – 2013

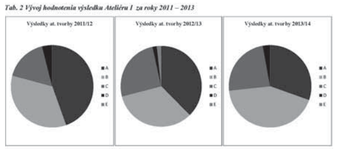

Tab. 3. Vývoj hodnotenia pedagógov Ateliéru I. za roky 2011 – 2013 (najlepšie – hodnota 5)

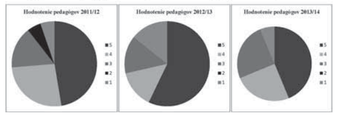

Tab. 3. Vývoj hodnotenia pedagógov Ateliéru I. za roky 2011 – 2013 (najlepšie – hodnota 5)

Z hodnotenia **Ateliéru I - urbanistická tvorba** – I. ročník Ing. štúdia prostredníctvom AIS (za tri roky 2011–13 hodnotilo predmet 17% , 7%, 17% študentov) vyberám:
Pripomienky k obsahu rozsahu zadaní, rôzny rozsah, veľký rozsah...:
› Ateliéru by som vytkol značné organizačné nedostatky, čo sa týka rozsahu zadaní. Kým v Devínskej sme riešili 146ha zelenej lúky, druhá skupina riešila už existujúce mestečko Trenčianske Teplice z čoho jedni riešili námestie, iní zas sídlisko, ďalší zas všetko...
› Problém bol s pojmom *„intervencia"*... niektorí študenti v rámci tejto položky riešili klasický urbanistický detail, ja som zase bol z tých čo to pochopili ako mestský zásah, čiže okamžité opatrenie na zlepšenie života ľudí v lokalite ... doteraz neviem, ktorí mali pravdu.
› *Zadania boli plošne príliš rozsiahle.* Výsledkom bola nižšia úroveň prepracovania výstupov.

Pripomienky k obhajobe, hodnoteniu ateliéru:
› Mám pocit že sa u nás na škole zaviedlo pravidlo - jeden vedúci práce = jedno Áčko, čo vnímam ako... maximálne demotivujúce gesto.
› Nie je príjemné keď sa snaží človek dopovedať vetu a vie, že nemá veľa času a niektorí učitelia v komisii ho poháňajú a vyrušujú...
› Myslím, že vedúci by mali prehodnotiť svoju prísnosť, lebo tá samotná je demotivujúca. Veľa z nás venuje ateliéru celé vianočné sviatky a z obhajoby vyjdú znechutení z prísneho hodnotenia.
› Bohužiaľ obhajoby ma celkom sklamali.
› Počas našej prezentácie sme boli minimálne 3 až 5 krát upozorňované, že to a to máme preskočiť a rozprávať viac k návrhu. Patrilo by sa dať študentovi toľko času na prezentáciu koľko potrebuje. Bude to zdĺhavé, ale študent sa aspoň cíti v tomto smere ocenený a vypočutý.
› Odporučila by som, aby sa pri kontrolách rozpracovanosti ako aj pri záverečnom hodnotení bral ohľad na príbuznosť riešených tém študentmi, aby bolo možné dané práce lepšie zhodnotiť či porovnať ich kvalitu, rozsah.
› Forma prezentácie bola vynikajúca, stačila prezentácia, portfólio a poster.

Pripomienky k vedeniu ateliérových prác a k metodike výučby:
Všeobecné
› Je najvyšší čas urobiť na škole zmeny vo výučbe, pokiaľ chcete aby sme sa vedeli v živote a vo svete uplatniť.
› *Keď učiteľ má povrchný prístup tak potom ho samozrejme má aj študent.*
› Všeobecne platí to, že keď my, študenti vidíme od učiteľov skutočný záujem o nás, o naše návrhy, tak sa to vám, učiteľom vráti, získate si nás.
Pozitívne
› Mojim ateliérovým zadaním bol Durban s Katkou Boháčovou, Oľgou Melcerovou a doktorandmi (Hanáček, Smatanová), a preto cítim povinnosť pochváliť ich inšpiratívny, kreatívny a zodpovedný prístup k vedeniu nasej skupiny.
› *Konečne aktívny prístup od pedagógov.*
› Nad mieru som spokojný ako bol ateliér iný ako všetky ostatné. *Super bol aj ateliérový týždeň v Banskej Štiavnici* (vrelo odporúčam aplikovať aj pre iný ateliér).
› Perfektný ateliér – Durban. Konečne tak ako by to malo vyzerať pri tvorbe. *Vyhradená miestnosť*, kde sa môžeme zložiť, kde sa môžeme stretávať a porovnávať našu prácu, kto ako pokročil, diskutovať. *Veľa prezentácií*, ktoré sme museli robiť, ma naučili lepšie prezentovať, už nemám takú trému.
› *Účasť architektov z praxe bola tiež prínosom*, len škoda že sa nevystriedalo tých architektov viacej (chápem, že je to ťažké zabezpečiť).
› ...zlepšili sme si argumentáciu a slovný prejav, *naučili sme sa pracovať s vecnou kritikou*, spolupracovať v kolektíve a vďaka zahraničným študentom sme si osviežili angličtinu.
› Nový prístup k vedeniu predmetu mi dal množstvo nových poznatkov a veľa skúseností.
› Ateliér bol konečne niečo, čo som očakávala už od prvého ročníka bakalárskeho štúdia. *Práca v kolektíve bolo to, čo mi dokonale vyhovovalo.*
› Jediné negatívum vidím v tom, že pri 4 rôznych konzultantoch a teda aj 4 rôznych názoroch sme sa niekedy cítili stratení a nevedeli sme ako pokračovať.
› Mal som prof. Kováča, preto také dobré hodnotenie, iní to šťastie nemali. Pozitívne hodnotím aj to, že naše návrhy poslúžili mestu Ružomberok, naša práca mala vyšší zmysel.
› So všetkým som bola spokojná ;)
› S konzultujúcou ateliéru som bola veľmi spokojná.
› Na ateliéri som mala pani architektku Sopirovú. Som s ňou maximálne spokojná.
Negatívne
› Vyššie zadaný dotazník som vyplnila s tým, že som ním hodnotila konzultujúcu osobu , ktorú som nechcela, ale žiaľ, prehrala som v „ais online vojne o konzultantov.
› Ak sa niekto nestíha venovať ateliéru, pretože má iné povinnosti, načo potom robí konzultanta.
› Prístup vyučujúcich sa značne odráža v tvorbe študentov, tento ateliér bol vzorom toho, ako to nemá fungovať.
› Nie som spokojná s vedením tohto ateliéru. Vedúci bol maximálne pasívny a nezainteresovaný. Nevedel motivovať a stáť si za svojimi rozhodnutiami.

Pripomienky k urbanizmu.
Výučbu urbanizmu pokladám za dôležitú, ale navrhovala by som zamerať sa na jeho podrobnejšiu výučbu v mierkach ako je 1:1000 a 1:2000 urbanistom.
Myslela som si, že keď sme si na inžiniersky stupeň vyberali zameranie budeme sa venovať viac tomu, čiže odbor architektúra architektúre a urbanisti urbanizmu.

Namiesto záveru – pohľad do histórie, budúca cesta?

V rokoch 2004 až 2009 bola na Ústave urbanizmu snaha o prepojenie zadania Ateliéru I – urbanistická tvorba s Ateliérom II, ktorý po ňom nasleduje. Bol vypracovaný systém nahlasovania tém a prepojenia pedagógov z Ústavu urbanizmu s kolegami z iných ústavov tak, aby študenti pri svojich zadaniach mohli pokračovať v rámci svojich zameraní. I z tohto dôvodu v rámci Študijného programu Architektúra a ŠP Urbanizmus uvedené ateliéry na seba nadväzujú. Nestálo by za to naplniť tento princíp a to vrátiť sa k logickej súčinnosti?

Publikácie zamerané na výučbu urbanistickej tvorby

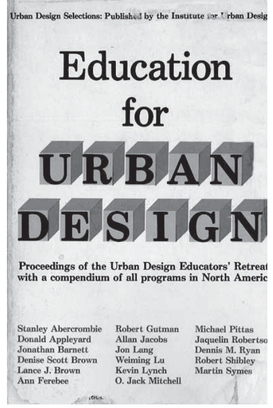

vľava: atmosféra pri kontrole rozpracovanosti malého ateliéru v tomto semestri

Vprava: príprava modelov v rámci workshopu (Organizovaného v rámci Tvorivých dielní – doktorandmi K. Smatanovou, N. Winkovou a I. Hianíkom)

Obhajoba Ateliérovej tvorby.

Poznámky
1. Architekti sú zo School of Architecture v Birminghame a prieskum realizovali medzi skupinou 450 študentov rôznych ročníkov z 29 európskych škôl architektúry (polovica bola z Veľkej Británie). Kolegovia ho prezentovali na 15. Stretnutí dekanov európskych škôl architektúry v gréckej Chanii v septembri 2013 v rámci svojho príspevku – v 3. sekcii Learning Quality and Teaching Methods. Ed.:Spiridonidis, C. – Voyatzaki, M.: Improving Learning Quality in Architectural Educational Environment, ENHSA 201, s.179 - 184
2. Tamtiež
3. PoLLasmaa, Juhani: Myslící ruka. Zlin, ARCHA 2012
4. Pozri napríklad - HARPE, Barbara – PETERSON, Fiona: A model for holistic studio assessment in the creative disciplines. Prístupné na - http://www.ojs.unisa.edu.au/index.php/atna/article/view/339/238 [cit.30.3.2014], alebo ZEHLER, Robert: Studio teaching in Australia, from art and architecture to urban design and planning, ACSP – AESOP Joint Congress Chicago, Illinois, July 2008. Prístupné na http://www.olt.gov.au [cit.30.3.201k]

Dôsledná príprava zadania pre Mesto Trenčín na tému Mesto a voda (Téma a sprievodné aktivity pripravil a gestoroval doktorand Tomáš Hanáček)

ATELIÉR II. ARCHITEKTONICKÁ TVORBA

„Už v zadaní je snaha využiť ho na preukázanie čo najväčšej miery kreativity poslucháčov, pretože ešte nie je zviazaná predpismi pre záverečné práce. Je tu priestor na tvorivé experimentovanie ako zo strany študentov, tak aj zo strany pedagógov pri voľbe netradičných zadaní."

DOC. ING. ARCH. VLADIMÍR ŠIMKOVIČ, PHD.

Názov predmetu: Ateliér II (52298_5I)
Garantujúce pracovisko: Ústav architektúry občianskych budov (ÚAOB)
Dotácia hodín (pr./sem.): 0/10
Forma výučby: normálne (ateliérová tvorba)
Ukončenie predmetu: klasifikovaný zápočet (16 kreditov)
Celkový počet študentov na predmet: 120–130
Počet pedagógov: okolo 52

Ateliér architektonického navrhovania II. je venovaný riešeniu prevádzkovo zložitejšieho, respektíve polyfunkčného objektu s vysokými nárokmi na konštrukčno-technické a dispozično-prevádzkové riešenie, napr.: objekt obytných a občianskych stavieb, výrobných alebo inžinierskych stavieb, obnovy pamiatok vrátane exteriéru a konceptu interiéru. Ateliér je koncipovaný s dôrazom na komplexnosť zvládnutia architektonického resp. architektonicko-urbanistického zadania. Hierarchia hodnôt a rôznorodých požiadaviek je sekundárne podmienená typologickou orientáciou ateliéru.
Cieľom predmetu je analýza vstupných podmienok pre návrh je východiskom pre tvorivý zámer, v rámci ktorého sa vypracuje architektonický návrh od urbanistickej dimenzie, cez architektonický koncept až po architektonické stvárnenie. Predkladá sa návrh na hranici tvorivých možností študenta, ktorý má v tomto predmete možnosť naplno využiť svoj potenciál.
Predmet sa vyučuje v 9 tematicky zameraných ateliéroch A1 – A9 na 6 ústavoch Fakulty architektúry spolu 52 pedagógmi. Tematicky orientované ateliéry pôsobia v nasledovnom zložení:
A1 Budovy pre bývanie, A2 – Verejné budovy, A3 – Výrobné stavby, A4 – Interiéry a výstavníctvo, A5 – Ochrana a obnova pamiatkových objektov a súborov, A6 – Experimentálna a ekologicky viazaná tvorba, A8 – Konštrukcie v architektúre, A9 – Otvorený ateliér praxe.
Úroveň dosiahnutých vedomostí je zisťovaná na komisionálnych kontrolách rozpracovanosti, ktoré si organizujú jednotlivé ústavy. Kontroly prebiehajú na jednotlivých ústavoch.
Záverečná kontrola je prevedená obhajobou semestrálneho projektu pred komisiou. Výsledok sa zapisuje do skúšobnej správy do AIS.
Predmet je vyučovaný osvedčenými metódami podľa tematického zamerania jednotlivých ateliérov (A1 – A9) a nemá výraznejšie nedostatky. Naopak patrí k najzaujímavejším a najobľúbenejším ateliérom počas celého štúdia a sú v ňom dosahované dobré výsledky. Práce študentov sa pravidelne umiestňujú v študentských súťažiach.
Už v zadaní je snaha využiť ho na preukázanie čo najväčšej miery kreativity poslucháčov, pretože ešte nie je zviazaná predpismi pre záverečné práce. Je tu priestor na tvorivé experimentovanie ako zo strany študentov, tak aj zo strany pedagógov pri voľbe netradičných zadaní.
V tomto predmete boli odskúšané aj nové formy práce s AIS. Okrem zapisovania konečného hodnotenia známok mali pedagógovia možnosť vypisovať aj témy cez AIS, na ktoré sa potom študenti prihlasovali takisto cez systém. Toto bolo realizované na max. 3 ústavoch, ostatné ponechali tradičné zapisovanie v papierovej forme. Naviac bola vytvorená možnosť vkladania hotových portfólií prác (na bežnom formáte A3 na šírku) do miest odovzdania, kde má garant predmetu (ale aj iní pedagógovia a študenti) možnosť prezerania prakticky všetkých projektov. To umožňuje sledovanie kvality prác a prijímanie opatrení na jej zvýšenie. Táto možnosť je veľmi kladne hodnotená ako študentmi, tak aj pedagógmi a je určitou formou (obmedzenej) verejnej prezentácie, umožňujúcej sledovanie jej kvality.
Predmet nemá výrazné nedostatky, vyžadujúce opatrenia. Skôr sú to určité námety na skvalitnenie.
Výrazným technickým obmedzením je limit pre veľkosť vkladaných súborov v AIS do individuálnych miest odovzdania, ktorý je 5,0 MB. Preto nie sú vkladané všetky práce. Väčšina prác (sada výkresov) vo formáte PDF je výrazne väčšia a je potrebné ich náročne zmenšovať na úkor kvality obrázkov. Odporúčame zvážiť zvýšenie tohto limitu aspoň na 15 MB, čo by umožnilo bezproblémové vkladanie prác. Iným riešením je použitie profesionálneho softvéru pre kompresiu PDF súborov (aj online), ktorý ich komprimuje bez väčšej straty kvality a bez potreby špeciálneho softvéru na ich prehliadanie. To by umožnilo požadovať povinné vloženie práce do AIS ako jej dielčie odovzdanie a obhajobu organizovať prezentáciou dataprojektorom priamo z AIS. Tým by sa zaručilo 100% vkladanie prác so systému a úplnú kontrolu nad výsledkami predmetu.
Súčasne by tak mohla vzniknúť trvalá archivačná databáza portfólií projektov. Pri vložení by mohli byť označené kľúčovými slovami a umožnilo by sa tak vyhľadávanie projektov podľa rôznych kritérií – napr. podľa mena študenta alebo pedagóga, podľa typologického druhu, riešenej lokality alebo roku vloženia. Iným zaujímavým výstupom môže byť vkladanie celých 3D PDF modelov návrhov do AIS, takže by sa dali prehliadať nielen vybrané vizualizácie, ale aj ich skutočné priestorové pôsobenie. Takisto musia splniť požiadavku veľkosti zatiaľ do limitu 5 MB.
V jednotlivých návrhoch je vložená veľká fyzická práca a veľa dobrých konceptov na rôzne problémové lokality Bratislavy i celého Slovenska, ktoré sú vedené poprednými odborníkmi vo svojej oblasti. Preto by táto možnosť bola zaujímavá nielen pre pedagógov a študentov, ale aj pre iných záujemcov o alternatívne stvárnenie riešených tém.

Autor je garantom predmetu, ÚAOB/FA

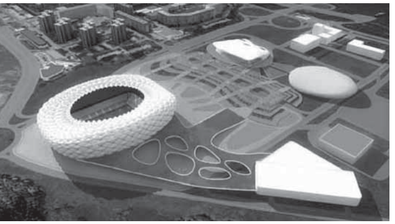

A2 Buffa-Andráš, 2011/12

A6 Rabčanová-Varga, 2011/12

A5 Žabenský-Štefíková-Gregor, 2011/12

A4 Jeleníková-Hronský, 2011/12

A2 Hudec-Končeková, 2011/12

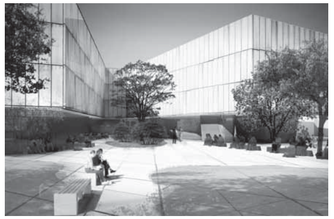

A2 Kuva- Žitňanský, 2011/12

ATELIÉR III – PREDMET Č. 52536

„Ak sa nám v procese ateliérovej tvorby podarilo motivovať, koncepčne sa vyjadrovať, samostatne uvažovať a rozhodovať sa, vyvolať súťaživosť a tvorivú aktivitu zúčastnených, tak je to dobrý signál pripravenosti pre prechod do architektonickej praxe."

DOC. ING. ARCH. DAGMAR KALISKÁ, PHD.

V zmysle Študijného programu FA STU na akademický rok 2013/2014 a Informačného listu predmetu AT III. ide o poslednú riadnu ateliérovú tvorbu študijného programu 2.stupňa URBANIZMUS, s výmerou 10 hodím týždenne a so získom 16 kreditov, ktorá predchádza záverečnej Diplomovej práci, pre realizáciu ktorej je zároveň podmieňujúcim predmetom.

METODIKA ATELIÉROVEJ TVORBY

Nakoľko v tejto súvislosti ide o tzv. preddiplomový ateliér, metodicky k nemu preto pristupujeme na našom ústave nasledovne:
> Vyučujúcimi tejto ateliérovej tvorby sú spravidla profesori a docenti ústavu ÚUaÚP, pri ktorých v priebehu konzultácií pôsobia nimi prizvaní odborní asistenti, alebo doktorandi,
> Profesori a docenti vypisujú cez AIS témy pre preddiplomové projekty, tak aby ponuka tém presahovala počet prihlásených študentov na zameranie U.
> Vypísaná téma sa ponúka na spracovanie pre dvojicu študentov ak to umožní počet aktuálne prihlásených študentov na zameranie U v danom období, v odôvodnených prípadoch individuálne.
> Témy sú spravidla pedagógmi pripravené tak, aby sa z konkrétneho riešenia urbanistickej problematiky AT III. riešenej na úrovni väčšieho urbanistického priestoru /celomestského, sídelného, mikroregionálneho, alebo až regionálneho/, odvinuli čiastkové urbanisticko-architektonický problémy pre záverečnú diplomovú prácu, ktorú každý študent rieši už individuálne.
> Študenti v preddiplomovom ateliéri riešia celkovú urbanistickú koncepciu v zmysle špecifikácie a povinného obsahu zadania AT III. a v závere práce vytypujú v riešenom území zaujímavé rozvojové priestory, ku ktorým by sa chceli vyjadriť neskôr v detailnejšej mierke a na podrobnejšej hierarchickej úrovni. Urbanisticko-architektonický problém vybratej časti v rozsahu enklávy, zóny alebo súboru, bude po dohode s pedagógom predmetom zadania diplomovej práce.
> Záverečnú diplomovú prácu potom rieši každý študent jednotlivo.

PROBLÉMY A OTÁZKY PRI ZABEZPEČOVANÍ ATELIÉROVEJ TVORBY AT III

> Jedným z hlavných problémov zabezpečovania tejto ateliérovej tvorby v zmysle zvolenej metodiky je nízka kóta počtu študentov pre prihlasovanie na študijný odbor Urbanizmus v 2.stupni inžinierskeho štúdia. Opakovane nižší počet prihlásených neumožňuje vždy vytvárať uvedené pracovné dvojice.
> Urbanistická dimenzia preddiplomového projektu asi vyžaduje použiť konzultantov – špecialistov, napr. doprava alebo technická infraštruktúra /otázka znie, ako a kde ich zabezpečovať?/
> Je známe, že aj iné ústavy fakulty volia pre témy preddiplomových ateliérov /a nielen preddiplomových/, návrhy na úrovni urbanistických riešení väčších záberov a rozsahov ako je potrebné pre naplnenie výukových potrieb a špecifík ich ústavov. Nepovažujem za zmysluplné aby sa typická urbanistická dimenzia riešila na všetkých ústavoch, veď každý ústav tejto fakulty aj v názve nesie svoje zameranie a špecifiká. Samozrejme, že študenti potom majú pocit že na fakulte v priebehu štúdia majú priveľa „urbanizmu".
> Je asi celofakultným problémom, že študenti trávia málo hodín z výmery ateliérovej tvorby spoločne v priestoroch školy. Odporúčaním bolo dodržiavanie oficiálneho rozvrhu v pridelených priestoroch.
> Ďalším problémom na zamyslenie sa je proces a úroveň hodnotenia výsledkov ateliérovej tvorby. Nie vždy najlepšie hodnotenie je pre študenta motivačné. Ateliérové práce sú hodnotené po prezentovaní a obhajobe komisionálne a preto by výsledné hodnotenie komisie malo byť konečné a tak aj zapísané pedagógmi do systému AIS.
> Zvýraznila by som i záverečné odporúčanie najlepších prác na prihlásenie do súťaží hodnotiacimi komisiami.
> A na záver sa treba zamyslieť nad účelom a významom tejto poslednej ateliérovej tvorby počas štúdia na fakulte architektúry, najmä na témy „čo dávame?", „čo očakávame?" a „ čo dostávame"?
> Ak sa nám v procese AT podarilo motivovať, koncepčne sa vyjadrovať, samostatne uvažovať a rozhodovať sa, vyvolať súťaživosť a tvorivú aktivitu zúčastnených, tak je to dobrý signál pripravenosti pre prechod do architektonickej praxe.

Autorka je garantkou predmetu, UUUP.

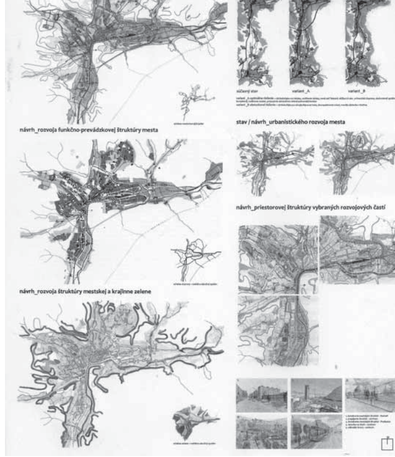

2

UKÁŽKY AT III.:

1. T. Čendulová, TRNAVA, preddiplomový projekt 2013 /Doc. Sopirová/
2. M. Hepál, T. Gorner, BANSKÁ BYSTRICA, preddiplomový projekt 2012 /Prof. Kováč/
3. E. Peter, BRATISLAVA transformácia, preddiplomový projekt 2013 /Doc. Kaliská/
4. M. Potočár, PODKARPATSKÁ radiála, preddiplomový projekt 2011/Doc. Kaliská/

3

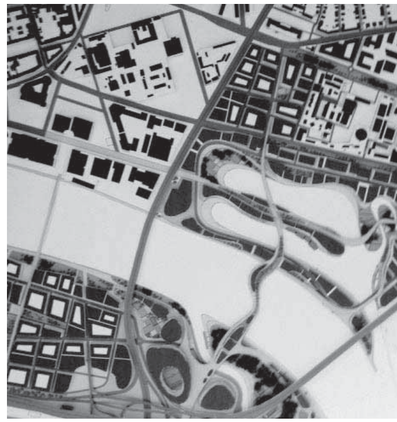

1

4

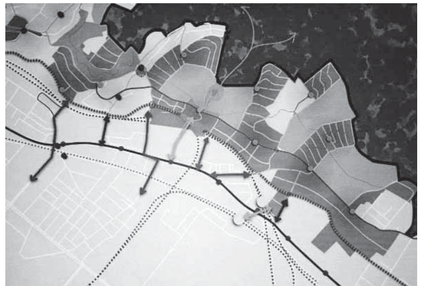

PERSPEKTÍVY ATELIÉROVEJ VÝUČBY DIZAJNU

„Študenti pristupujú k tvorbe bez nutného kontaktu s klasickými materiálmi, a to ich ochudobňuje o dôkladnejšie oboznámenie sa s nimi a možnosťami ich použitia, ako aj o veľmi potrebné haptické vnemy, čo je pre dizajnéra veľmi dôležité. Dosť často sa stáva, že ateliérová práca je vytvorená predčasne a zbytočne v 3D a mnohých študentov to vedie k formalizmu v navrhovaní.“

DOC. AKAD. SOCH. PETER HUMAJ

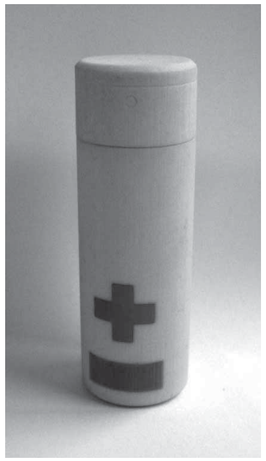

cyklolekárnička, III.roč.

Ateliérovú výučbu predmetu **Ateliér dizajnu výrobkov I.** učia od ak. roku 2013–2014 Mgr. art. Jozef Turlík a Mgr. art. Michala Lipková. Ako garant môžem zhodnotiť ich pôsobenie v tomto predmete ako úspešný vstup do ich kariéry ateliérových pedagógov. Práca so študentmi v tomto druhom ročníku sa realizuje na rozhraní individuálnej a skupinovej ateliérovej výučby. Je to dôležitý ročník, lebo v ňom by mali študenti nadobudnúť a utvrdiť si prvé ateliérové pracovné zručnosti a návyky.

Zmeny, ktoré majú celospoločenský charakter – zvyšujúci sa podiel virtuality – sa nevyhnutne dotýkajú aj spôsobu výučby dizajnu. Nie všetci študenti stihnú získať v priebehu prvých dvoch rokov potrebné základné pracovné ateliérové schopnosti a manuálne zručnosti. Študenti veľmi rýchlo hľadajú z ich pohľadu „jednoduchší“ spôsob dizajnérskeho prejavu. Veľa ráz nastupuje kolektívna výpomoc rodiny, priateľov, známych... Študenti pristupujú k tvorbe bez nutného kontaktu s klasickými materiálmi, a to ich ochudobňuje o dôkladnejšie oboznámenie sa s týmito materiálmi a možnosťami ich použitia, ako aj o veľmi potrebné haptické vnemy, čo je pre dizajnéra veľmi dôležité. Dosť často sa stáva, že ateliérová práca je vytvorená predčasne a zbytočne v 3D RP (obr. 1 – lekárnička valec), a mnohých študentov to vedie k formalizmu v navrhovaní. U študenta nastáva pocit falošnej spokojnosti, lebo časovo bol proces realizácie modelu zdanlivo rýchly, model má rysy akoby finálneho produktu a náklady na model boli dosť vysoké, preto si študent myslí, že urobil maximum a bude výborne ohodnotený.

T.Banakova

L.Krchová sweetbot 2012-13

S tým súvisí skutočnosť, že postupne sa pri tvorbe modelov akoby stráca význam ruky, ako doteraz najspoľahlivejšieho nástroja. Manuálnu a remeselnú výrobu modelu mnohí študenti obchádzajú. Túto fázu tvorby študenti na ich vlastnú škodu neprávom podceňujú a snažia sa ju čo „najefektívnejšie“ a najrýchlejšie preklenúť. Dizajn sa dnes vyučuje v dosť kritickom období, keď primerane kvalitný hardvér na kvalitnú 3D tlač ešte nie je tak cenovo dostupný, ako trebárs 2D tlačiareň. Z toho pramení úskalie jedného modelového výstupu, bez prípravných nevyhnutných priestorových škíc, vyhotovených manuálne, alebo len v zložitých detailoch, čiastočne pomocou 3D tlače. Začínajúca prevádzka 3D tlače na ÚD ešte nestihla priniesť prvé výraznejšie ovocie. Uvidíme, ako sa prejaví v skvalitnení tvorby ateliérových modelov.

Percentuálny podiel študentiek sa oproti študentom dizajnu neustále zvyšuje a v súčasnosti prevažujú na dizajne študentky. To má za následok, že nie je možné vyžadovať od všetkých, študentov aj študentiek, rovnako náročnú remeselnú prácu, pretože niektoré činnosti sú fyzicky náročnejšie a dievčatá ich nezvládnu. Často aj „dizajn“ nechtov bráni študentkám v tvorbe spojenej s výrobou priestorových škíc a modelov.

Čoraz menej je tých študentov, ktorí naozaj chcú pracovať, chcú sa naučiť využívať materiály, dostupné obrábacie technológie a využívať toto poznanie a zručnosti pri ateliérovej tvorbe. Spoliehajú sa na RP ale i to má ešte svoje úskalia. Iná skupina si väčšinou nemôžu dovoliť, z finančných dôvodov, 3D RP výstup. Vytvárajú model tak, ako vedia, aké majú možnosti, prípadne nastupuje garážová, resp. kombinovaná tvorba s už spomenutou výpomocou, a žiaľ, niekedy na škodu, aj pod vplyvom priateľov a známych, ktorí veľa ráz vnášajú do výsledného modelu svoj neškolený „estetický“ názor.

Ešte v nedávnej minulosti sme boli nútení v ďaleko väčšej miere manipulovať, pracovať so skutočnou hmotou. V súčasnosti sa manipuluje čoraz viac s virtuálnymi veličinami, aj v prípade použitia rôznych druhov „hmoty“. Chýba reálna znalosť vlastností navrhovaných materiálov. Aj preto mnohé študentské návrhy sú, dá sa povedať, často vykalkulované, neosobné, chladné. Mnohí tomu hovoria minimalistická moderna. Tento prístup však pri každom návrhu ateliérového zadania nemusí byť najvhodnejší.

Dizajn a navrhovanie sa postupne stáva u časti mladej generácie akousi špecifickou virtuálnou prácou, pri ktorej sa nezaprášia, a toto virtuálne navrhovanie vnímajú ako najvyššiu „zručnosť“, aj ako najlepší spôsob realizácie semestrálnych zadaní a svojich tvorivých nápadov. Každá virtuálna tvorivá hra je však vymedzená použitým zariadením, nástrojom. Skutočný talent používa PC virtualitu ako jeden z nástrojov svojej realizácie, no na staršie, klasické „nástroje“ nezabúda. Pri tvorbe dizajnu sú dôležité aj špecifické druhy komunikačných prejavov ľudského ducha, aj remeselné schopnosti tvorcu, ktoré presvedčivejšie dotvárajú výtvarné formy prejavu. Kde chýba remeslo, predložené modely sú často málo výpovedné, neúplne. Nastupuje Pri obhajobe prác často nastupuje verbálny opis zamýšľanej, ale slabo zrealizovanej predstavy.

Bez vyváženého prepojenia klasického, manuálneho prístupu k tvorbe s virtuálnou a následne s 3 D RP podporou sa môže dostať ateliérová výučba do chaotického stavu. Dnes začína prevažovať moderný spôsob realizácie modelov pomocou 3D RP. Netreba ale zabúdať, že výučba dizajnu má byť mnohostranná a celistvá, čo najkomplexnejšia. Ani 3D tlač by nemala byť jediné, "finálne" riešenie pri ateliérovej tvorbe. Takýto postup ochudobňuje mladého tvorcu o pocit precítenia materiálu, vyhodnotenia, či je materiál vhodný na zamýšľané použitie, a lepšieho pochopenia nového tvorivého zámeru.

Pomerne novou, aj z pohľadu metodiky ateliérovej výučby, je spolupráca Ateliéru 180 ÚD s FEI, konkrétne s Oddelením robotiky Ústavu robotiky a kybernetiky. Som rád, že naši študenti v ak. roku 2012/13 akceptovali túto ponuku na spoluprácu. Spomínam to preto, lebo v predchádzajúcom roku 2011/12 sa nenašiel ani jeden študent, ktorý by mal seriózny záujem pracovať v ateliérovom zadaní na robotickej téme. Študenti absolvovali vstupnú prednášku vedúceho oddelenia robotiky prof. Petra Hubinského, PhD. na ktorej im veľmi zrozumiteľnou a prístupnou formou vysvetlil podstatu robotiky a kybernetiky. V zimnom semestri 2012/13 vzniklo 6 dizajnových návrhov robotov. Študenti rýchlo pochopili, aké požiadavky má spolupracujúca strana. Prejavili kolektívnu aktivitu, akú som pri výučbe dizajnu už dávno nezažil. Postupne sa naučili, že technické limity sa dajú v dizajne premeniť aj na pozitíva. Niektoré ich návrhy v priebehu záverečného vyhodnotenia v rámci ateliéru boli zrealizované vo funkčnej podobe. Spomeniem robota študentky Bc. Lucie Krchovej s názvom Sweetbot (obr. 2), ktorý dokáže s ponúkanými sladkosťami pristúpiť k človeku a ponúknuť ho. Ďalej spomeniem robota – informátora Bc. Tatiany Baňákovej (obr. 3), ktorý podáva vizuálne aj zvukové informácie. Redizajn robota Hexapod je dielom Mateja Zbončáka (obr. 4). Robot až naturalisticky imituje pohyb arachnoidného hmyzu, ale dokáže aj viac. Quadroptéra (obr. 5) Bc. Romana Škovragu predstavuje prvý, nefunkčný koncept lietajúceho robotického zariadenia. Je predpoklad, že pri pokračujúcej spolupráci bude druhý návrh tohto lietajúceho robota už úplne funkčný. V letnom semestri 2012/13 Paulína Lišková v spolupráci s Ing. Ľubomírom Chovancom navrhla robotický koncept čistiacich robotov, ktorí by pracovali ako tzv. swarm robots (obr. 6). Posledné prírastky spolupráce medzi FA a FEI STU v oblasti robotiky a dizajnu sú práce, štúdie robotov, ktorých dizajn čerpal zo širokej palety nielen tvarov, ale i typovej pestrosti možného uplatnenia robotiky v komunálnych aj špeciálnych službách. Robot CARTBOT (obr. 7) je určený na prácu a pomoc pri transporte batožiny v priestoroch letísk. Perspektívnym študentským príspevkom k problematike dizajnu robotov je bakalárska ateliérová práca Bc. Romana Škovragu, ktorý riešil špeciálneho robota určeného na údržbu exteriérových architektonických fasádnych obkladov výškových budov (obr. 8)

Spolupráca medzi ÚD FA Ateliérom 180 a ÚRaK FEI vo veľmi perspektívnej oblasti výučby, akou je robotika v spojení s dizajnom, priniesla iný, nový pohľad na vnímanie samotného pojmu „estetika“. Naši študenti mali a majú možnosť komunikovať s len o niečo staršími rovesníkmi, väčšinou s doktorandmi, ktorí tvorivo myslia v odlišných, skoro už vedeckých kategóriách na pomedzí robotiky a IT technológií. Ako sa vyjadrili, na medzinárodných súťažiach ich roboty nemôžu v silnej konkurencii uspieť bez kvalitného súčasného dizajnu. Pre nich je spolupráca s dizajnérmi prínosná, a možno povedať, že táto spolupráca je veľmi prospešná pre obe strany. Spojenie robotov a dizajnu má v súvislosti s rozvojom techniky a vedy veľkú budúcnosť. Na záver chcem skonštatovať, že iniciovanie výučby nového, perspektívneho smeru dizajnu, teda dizajnu robotov, prináša a prinesie v budúcnosti rozvoj novej produktovej komodity, a je pedagogicky mimoriadne prínosné a doterajšie výsledky sú veľmi povzbudivé.

M.Zbončák Hexapod

p.liskova

Robot čistič fasád R.Škovraga

quadroptéra R.Škovrage

Cartbot Banakova T.

FA

PROF. ING. ARCH. PETER VODRÁŽKA, PHD.

PROF. AKAD. SOCH. PETER PALIATKA

autori príspevok nedodali

UČITEĽSKÁ KONFERENCIA 2014
program / 28.03.2014

08:30 – 08:45 prezentácia účastníkov
08:50 otvorenie – dekanka FA STU
09:00 – 09:30 prof. Vodrážka, garant ŠP 1.st. A+U
09:30 – 09:42 doc. Malovaný,
Ateliér arch. navrhovania I.
09:42 – 09:54 doc. Samová,
Ateliér arch. navrhovania II.
09:54 – 10:06 prof. Špaček,
Ateliér arch. navrhovania III.
10:06 – 10:18 doc. Hrašková,
Ateliér arch. navrhovania IV.
10:18 – 10:30 Ing. arch. Boháčová,
„Pokúsiť sa o niečo viac"

11:00 – 11:12 doc. Joklová,
Špecializovaný ateliér CAAD
11:12 – 11:24 doc. Pifko,
Pripravujeme študenov na budúcnosť?
11:24 – 11:36 doc. Gregorová,
Prezentácia architektonického dedič stva ako metodické projektovanie.
11:36 – 11:48 doc. Gáspárová-Illéšová,
Ateliér navrhovania VII. – Výtvarné dielo v architektúre
11:48 – 12:00 doc. Ilkovič,
Ateliér arch. navrhovania VIII. – Záverečná práca
12:00 – 12:30 Miloš Diežka, René Majerník, Ivan Siláči, kritické reflexie študentov

13:30 – 14:00 prof. Keppl, garant ŠP 2. st. A
14:00 – 14:12 Ing. arch. Macháčová,
Metóda slnečného obalu
14:12 – 14:24 Mgr. Art. Uhrík, Digitálna FA STU
14:24 – 14:36 Ing. arch. Šíp,
Poučenie z tržnice,
Niekoľko poznámok k metodike ateliérovej tvorby
14:36 – 15:06 prof. Kováč, garant ŠP 2. st. U

15:30 – 15:54 doc. Vitková, Ateliér urb. navrhovania V., Ateliér I.
– urbanistická tvorba ŠP A, ŠP U
15:54 – 16:06 doc. Šimkovič, Ateliér II.
Architektonická tvorba
16:06 – 16:18 doc. Kaliská, Ateliér III.
16:18 – 16:48 prof. Paliatka, garant ŠP Dizajn
16:48 – 17:00 doc. Humaj, Perspektívy ateliérovej výučby dizajnu

INFORMAČNÉ LISTY FA STU BRATISLAVA
ročník 21, 2013 / 2014, # 8 apríl
Prvý raz vyšlo ako Informačný bulletin v marci 1992.

VYDÁVA: FA STU, Námestie slobody č. 19, 812 45 Bratislava
ŠÉFREDAKTORKA: Ing. arch. Irena Dorotjaková
KONTAKT: 0918 665 026, 02 / 57276178
E-MAIL: dorotjakova@fa.stuba.sk
DIZAJN / LAYOUT: Bc. Lenka Hámošová
FOTOGRAFIE: Mgr. art. Matej Kováč,
ISSN 1337-2475
REGISTRÁCIA MK: EV 2962/09

Za obsah dodaného príspevku zodpovedá autor.

STU FA
SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA ARCHITEKTÚRY